

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ozbrojené bezpečnostní sbory České republiky a jejich trestná činnost.

Martin Tibitzl

Plzeň, 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ozbrojené bezpečnostní sbory České republiky a jejich trestná činnost.

Martin Tibitzl

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.**

Katedra trestního práva

Plzeň, 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně a všechny použité prameny a literaturu jsem řádně označil.

V Českých Budějovicích dne 31. 3. 2021

Martin Tibitzl

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu Doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D.,
panu státnímu zástupci Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích
JUDr. Marcelu Faktorovi a vedoucímu pracoviště GIBS České Budějovice plk.
Mgr. Petr Nídlovi za odborné vedení a poskytnutí nezbytných informací k
vypracování této diplomové práce.

OBSAH

1) ÚVOD.....	1
2) POJEM OZBROJENÉ SLOŽKY ČESKÉ REPUBLIKY.....	2
3) DEFINICE TRESTNÝCH ČINŮ VOJENSKÝCH.....	4
4) SPECIÁLNÍ SUBJEKT VOJENSKÝCH TRESTNÝCH ČINŮ.....	5
5) SUBJEKTY VYKONÁVAJÍCÍ PRAVOMOC PČR JEN PO PŘECHODNOU DOBU.....	7
6) ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.....	10
7) GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ.....	11
8) PROCESNÍ POSTAVENÍ GIBS.....	16
9) PROCESNÍ POSTAVENÍ VOJENSKÉ POLICIE.....	21
10) STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ A SOUDY.....	23
11) POLNÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ.....	29
12) PŘEHLED TRESTNÉ ČINNOSTI BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ A JEJICH PŘÍČINY.....	39
13) ZKOUŠKA SPOLEHLIVOSTI JAKO NÁSTROJ PREVENCE A ODHALOVÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI V OZBROJENÝCH BEZPEČNOSTNÍCH SBORÁCH.....	52
14) VYBRANÉ TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ BEZPEČNOSTNÍMI SBORY A JEJICH SPECIFIKA.....	73
15) TRESTY A JEJICH UKLÁDÁNÍ.....	77
16) ÚVAHY DE LEGE LATA A DE LEGE FERENDA.....	80
17) ZÁVĚR.....	89
18) RESUMÉ.....	90

1. ÚVOD

Tématem této diplomové práce jsou ozbrojené bezpečnostní sbory České republiky a jejich trestná činnost. Toto téma mě velice zajímá a v budoucnu bych se chtěl této problematice věnovat i nadále.

V této práci jsem se nejprve zaměřil na to, kdo vše spadá do kategorie ozbrojených složek České republiky a odlišnost hasičského záchranného sboru, který do této kategorie také spadá, ale má svá specifika.

Následně vysvětluji, co je orgán Generální inspekce bezpečnostních sborů. Tento orgán je stěžejní v této problematice a má na starosti vyšetřování trestných činů spáchané právě ozbrojenými složkami bezpečnostních sborů České republiky. Popisuji zde jejich pravomoci, působnost, složení, činnost, vyšetřování, ale i popisuji zde jejich znak a etický kodex.

Protože tato diplomová práce pojednává o trestné činnosti ozbrojených sborů, zahrnul jsem alespoň stručně popis Vojenské policie. Jaké má složení, činnost a její právní úpravu, která by zasloužila určité změny.

V další části práce jsem se zaměřil na státní zastupitelství a soudy včetně polního státního zastupitelství. Popisuji zde soustavu státních zastupitelství a soudů včetně jejich působnosti, sídel a fungování. V této kapitole jsem se věnoval i historii státního zastupitelství, které bylo dříve známé pod pojmem prokuratura. Popisuji zde její fungování a organizaci. Následně porovnávám rozdíly mezi dřívější prokuraturou a dnešním státním zastupitelstvím. Jako poslední téma ohledně státního zastupitelství se věnuji problematice polního státního zastupitelství, která je zajímavé, ze svého právního hlediska.

Do své práce jsem zahrnul i přehled trestné činnosti bezpečnostních sborů a jejich příčiny, které jsou přehledně znázorněny v grafech a to od roku 2016 do roku 2020 a rozebral jsem trestnou činnost v oblastech, jako je například oblast extremismu, domácího násilí a dalších.

Následně rozebírám vybrané trestné činy páchané bezpečnostními sbory a jejich specifika, tresty a jejich ukládání. Jeden z nejčastějších trestných činů páchaných ozbrojenými složkami je zneužití pravomoci úřední osob. Tomuto

témat se věnuji hned na začátku kapitoly a uvádím zde i příklad, jako i u ostatních trestních činů.

Jako předposlednímu tématu se věnuji zkoušce spolehlivosti jako nástroji prevence a odhalování trestné činnosti v ozbrojených bezpečnostních sborech, která je velmi důležitá právě kvůli prevenci a předcházení trestné činnosti v bezpečnostních sborech. Uvádím zde i stanovisko Ústavního soudu k této problematice a problém se zkoušenou osobou, která zná základní scénáře prováděné zkoušky spolehlivosti.

Na závěr jsem do své práce zahrnul úvahy *de lege lata* a *de lege ferenda*, kde se zabývám případem, kde osoba byla v zaměstnaneckém poměru k policii České republiky a měla být vyšetřována Generální inspekcí bezpečnostních sborů, ale nestalo se tak. Následně rozebírám současný stav a to, zda je vhodné, aby se trestnou činností obecného charakteru zabýval tak specializovaný orgán jakým je Generální inspekce bezpečnostních sborů. Nebo zda by neměla být Generální inspekce bezpečnostních sborů věcně příslušná i k prověřování a vyšetřování trestné činnosti policisty a občanského pracovníka Policie České republiky pro trestnou činnost, které se dotyčný dopustil v době před vznikem služebního poměru. A další otázky.

2. OZBROJENÉ SLOŽKY ČESKÉ REPUBLIKY

Zákon č. 40/2009 Sb., tedy trestní zákoník rozlišuje v zásadě dvě základní skupiny subjektů spadajících pod obecný pojem ozbrojené složky. První skupinou jsou vojáci včetně Vojenské policie. Jejich postavení a pravomoc upravuje zákon č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání a zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii.

Druhou skupinou příslušníci bezpečnostních sborů. Příslušníkem bezpečnostního sboru se podle ustanovení zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, rozumí příslušník těchto bezpečnostních sborů:

- a) Policie České republiky,
- b) Hasičského záchranného sboru České republiky,
- c) Celní správy České republiky,

- d) Vězeňské služby České republiky, jejíž součástí je i justiční stráž,
- e) Generální inspekce bezpečnostních sborů,
- f) Bezpečnostní informační služby,
- g) Úřadu pro zahraniční styky a informace.¹²

Postavení a pravomoc Policie ČR upravuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, Celní správy České republiky, zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, Vězeňské služby České republiky zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, Bezpečnostní informační služby zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, Úřadu pro zahraniční styky a informace zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství.

Ze shora vyjmenovaných příslušníků se svým způsobem vymykají příslušníci Hasičského záchranného sboru České republiky. Jednak se nejedná o ozbrojený sbor a jednak jako jediní, pokud se dopustí trestné činnosti, spadají do pravomoci obecného policejního orgánu, tedy Policie ČR a v trestním řízení je proti nim postupováno jako proti běžným občanům, nejsou tedy v jejich případě uplatňovaná procesně žádná specifika. Na druhou stranu se ale mohou dopustit i osmi trestných činů ryze vojenského charakteru vyjmenovaných v § 399 trestního zákoníku stejně jako ostatní příslušníci bezpečnostních sborů.

Jak příslušníci Armády České republiky, tak příslušníci bezpečnostních sborů se mohou samozřejmě jako ostatní občané dopustit v zásadě všech trestných činů uvedených v trestním zákoníku.

Uvedené ozbrojené složky České republiky mají za úkol chránit bezpečnost a majetek jak státu, tak i občanů. Stejný úkol má i Hasičský záchranný

1 Zákon č. 361/2003 Sb. Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

2 Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

sbor České republiky. Jejich úkoly, povinnosti a fungování jsou konkrétně rozvedeny v zákonných normách.

3. DEFINICE TRESTNÝCH ČINŮ VOJENSKÝCH

Pod pojmem trestné činy vojenské je chápána právníkou veřejností, skupina trestných činů, jejichž druhovým objektem je zájem na ochraně zvláštních vztahů uvnitř ozbrojených sil a bezpečnostních sborů popřípadě mezi těmito složkami navzájem, které zde existují v souvislosti s plněním jejich specifických úkolů. Jde zejména o připravenost a akceschopnost ozbrojených sil a bezpečnostních sborů, o přísnou vojenskou kázeň, řádné plnění vojenských povinností a stanovený způsob výkonu vojenské služby, o vztahy nadřízenosti a podřízenosti vojáků a o vojenskou čest. To se promítá i v rozčlenění hlavy dvanácté zvláštní části trestního zákoníku (§ 375 až § 399 trestního zákoníku), kde jsou skutkové podstaty trestných činů obsaženy, na pět dílů, které zahrnují skutkové podstaty uspořádané podle skupinových objektů vyjádřených v názvech jednotlivých dílů. Ustanovení o trestných činech chrání jak zájmy ozbrojených sil a bezpečnostních sborů jako celku, respektive jejich jednotlivých součástí, tak zároveň i individuální práva a zákonné zájmy jednotlivých vojáků a příslušníků bezpečnostních sborů. Pachatelem a spolupachatelem těchto trestných činů, může být jen voják, tedy speciální subjekt, kterým se podle § 114 odst. 4 trestního zákoníku rozumí voják v činné službě (zejména voják Armády ČR), voják mimo činnou službu, je-li ve služebním stejnokroji, příslušník bezpečnostního sboru (např. příslušník Policie ČR) a válečný zajatec. Příslušník bezpečnostního sboru se považuje za vojáka a může nést trestní odpovědnost za trestný čin, jen v případě omezeného okruhu výslovně uvedených trestných činů [§ 114 odst. 4 písm. c), § 398 a § 399 trestního zákoníku].³

Jako trestné činy jsou posuzovány jen nejzávažnější případy narušení uvedených chráněných vztahů, protože méně závažné protiprávní činy jsou řešeny v rámci kázeňské pravomoci nadřízených funkcionářů jako kázeňské (disciplinární) přestupky (např. § 51 zákona č. 221/1999 Sb., § 50 zákona

3 Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

č. 361/2003 Sb.).⁴ V daném směru je tak příkladně uplatňována zásada subsidiarity trestní represe zakotvená v § 12 odst. 2 trestního zákoníku.

4. SPECIÁLNÍ SUBJEKT VOJENSKÝCH TRESTNÝCH ČINŮ

V hlavě XII. trestního zákoníku nazvané Trestné činy vojenské jsou pod § 375 až § 397 uvedeny skutkové podstaty trestných činů, jejichž subjektem může být jen speciální subjekt. Jedná se především o vojáka a v některých případech i příslušníka bezpečnostního sboru, viz níže.

V § 2 zákona č. 221/1999 Sb. o vojácích povolání je definováno, že vojákem z povolání je občan, který vojenskou činnou službu vykonává jako svoje zaměstnání. Voják je ve služebním poměru k České republice. Občan může být povolán do služebního poměru jen na základě vlastní žádosti. Tato definice vojáka je však užší a rozdílná od definice trestního zákoníku, jak plyne z následujícího rozboru.⁵

Ve smyslu § 114 trestního zákoníku, který se zabývá konkrétním a speciálním subjektem v trestním právu, je výslovně v odstavci 1) uvedeno, že jestliže k spáchání trestného činu trestní zákon vyžaduje zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení pachatele, může být pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu pouze osoba, která má požadovanou vlastnost, způsobilost nebo postavení.⁶ Pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu vojenského podle hlavy dvanácté zvláštní části tohoto zákona může být jen voják tedy subjekt definovaný v § 114 odst. 4 trestního zákoníku. Je tedy vyloučeno, aby se trestných činů vojenský dopustila civilní osoba. V odstavci čtvrtém, předmětného paragrafu, je taxativně stanoveno, koho v trestním řízení lze považovat za vojáka. Tak za a) vojáka v činné službě, za b) vojáka mimo činnou službu, je-li ve služebním stejnokroji, za c) příslušníka bezpečnostního sboru u trestných činů neuposlechnutí rozkazu (§ 375), neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§ 376), urážka mezi vojáky (§ 378), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí (§ 379), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí (§ 380), násilí

⁴ Zdroj: František Púry, Právní slovník, 3. vydání, 2009

⁵ Zákon č. 221/1999 Sb. Zákon o vojácích z povolání

⁶ § 114 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

vůči nadřízenému (§ 381), porušení povinnosti strážní služby (§ 389), porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby (§ 390) a trestného činu založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 403 odst. 2 písm. c), nebo za d) válečného zajatce.

Definice je dokreslena v odstavci pátém, který říká, že kde se v tomto zákoně mluví o vojenské službě nebo o vojenské povinnosti, rozumí se tím služba nebo povinnost osob uvedených v odstavci čtvrtém.⁷

V návaznosti na § 114 trestního zákoníku pak § 399 trestního zákoníku nazvaném Společná ustanovení, zákonodárce vyjmenovává trestné činy uvedené v Hlavě XII. pod názvem Trestné činy vojenské, kterých se může stejně jako voják dopustit též příslušník bezpečnostního sboru. Jedná se tak o osm trestných činů, kde speciálním subjektem může být kromě vojáka jako takového i příslušník bezpečnostních sborů. Jsou to následující trestné činy: neuposlechnutí rozkazu (§ 375), neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§ 376), urážka mezi vojáky (§ 378), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí (§ 379), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí (§ 380), násilí vůči nadřízenému (§ 381), porušení povinnosti strážní služby (§ 389) a porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby (§ 390).

Pro úplnost je potřebné uvést i to, že v trestním zákoníku jsou dva trestné činy, dosud nezmíněné, kterých se může dopustit jen speciální subjekt voják nebo příslušník bezpečnostních sborů. Jedná se o trestný čin porušení služební povinnosti vojáka podle § 393 trestního zákoníku a trestný čin porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru podle § 398 trestního zákoníku. Jedná se o obdobně koncipované skutkové podstaty trestných činů, když u prvního zmiňovaného je speciálním subjektem voják a u druhého příslušník bezpečnostního sboru. Oba trestné činy chrání majetek státu, ale první výhradně České armády a druhý jednotlivých bezpečnostních sborů. V praxi se tyto dva paragrafy aplikují nejčastěji při zneužití služebních motorových vozidel pro vlastní potřebu, viz odstavec dva nebo při poškození svěřeného majetku odstavce první či čtvrtý. Aktuálně jsou u obou trestných činů stejné trestní sazby v odstavcích prvním až čtvrtém. Nebylo tomu tak ale vždy, viz níže.

⁷ §375- §390 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

Ne nepodstatný je i odstavec třetí § 114 trestního zákoníku týkající se účastenství, tedy organizátorství, návodu a pomoci, kterých se ve smyslu tohoto odstavce může dopustit i nevoják tedy osoba jiná od vojáka nebo příslušníka bezpečnostních sborů.

Ve výčtu trestné činnosti speciálního subjektu vojáka, pod něhož ve smyslu § 114 odst. 4 trestního řádu nutno podřadit i příslušníka bezpečnostních sborů, nelze opominout trestný čin založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 403 trestního zákoníku. Kdy v kvalifikované skutkové podstatě konkrétně v odst. 2 písm. c) je uveden speciální subjekt voják (spáchá-li takový čin jako voják).⁸ Takový pachatel je pak ohrožen zvýšenou trestní sazbou odnětí svobody na tři až deset let, přičemž na pachatele, který není vojákem, ve smyslu trestního řádu se vztahuje trestní sazba základní skutkové podstaty a to odnětí svobody na jeden rok až pět let. Zákonodárce tak vyjádřil svůj zájem na loajálnosti subjektů, které mají především hájit demokratická práva a svobody našeho státu na jejich základě je tento postavený.

5. SUBJEKTY VYKONÁVAJÍCÍ PRÁVOMOC PČR JEN PO PŘECHODNOU DOBU

Pokud se jedná o jurisdikci svěřenou orgánům činným v trestním řízení nad policisty, je nutno se zabývat v tomto směru i postavením osob, které vykonávají pravomoci policistů jen po dobu přechodnou, z důvodu nutnosti státu mimořádně personálně posílit policejní sbor. Personální posílení PČR umožňuje v § 22 zákon č. 273/2008 Sb. ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky. Pokud vlastní síly a prostředky nestačí k zajištění jednoho z hlavních úkolů PČR bezpečnosti a vnitřního pořádku, tak ve smyslu výše uvedeného ustanovení může stát respektive vláda, povolat, nejčastěji k zabezpečení pořádkové činnosti, hlídkové činnosti a ostraze objektů do řad PČR i jiné státní ozbrojené složky k plnění úkolů policie. Povolat tedy lze osoby s obdobným právním postavením, jaké mají příslušníci PČR, aby bylo možno je začlenit do hierarchie a systému

⁸ §403 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

velení. Povolávání jsou tak především vojáci v činné službě, příslušníci Vězeňské služby ČR a příslušníci Celní správy ČR. Nelze tak povolat občanské zaměstnance uvedených sborů či městskou policii. O posílení PČR rozhoduje vláda aktem, který má formu nařízení vlády (například nařízení vlády č. 129/2018 Sb., o povolání vojáků v činné službě k plnění úkolů Policie České republiky v období do 31. prosince 2018).

Ve smyslu § 22 odst. 2 věta první, zákona o Policii České republiky mají povolání vojáci a příslušníci po dobu povolání stejná oprávnění a povinnosti jako policisté. Pokud nejsou všechna oprávnění a povinnosti pro vykonávání konkrétní činnosti nutné, vláda může v konkrétním nařízení oprávnění a povinnosti omezit.⁹ Ustanovení § 22 odst. 3 a 4 předmětného zákona pak upravuje prokazování příslušnosti k policii, jejíž způsob je stejný jako u policistů a zároveň stanoví stejnokroj, kdy se jedná o stejnokroj příslušného „mateřského sboru“ obvykle doplněný rukávovou páskou s nápisem POLICIE.

V praxi Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích, kde jsem vykonával studentskou praxi a čerpal informace pro diplomovou práci, se od roku 2002 do současné doby nevyskytl žádný případ trestné činnosti, které by se dopustila osoba povoláná k plnění úkolů policie. Žádná taková osoba nebyla ani prověřována orgány GIBS či dřívější IMV ČR. Tato informace mi byla zjištěna z počítačového systému státního zastupitelství ISYZ.¹⁰

Dostávám se tedy k jádru věci, které orgány činné v trestním řízení by se zabývaly podezřením z trestné činnosti osoby povoláné k plnění úkolů v trestním řízení. Jsem přesvědčen, že je nutno postupovat v daném případě analogicky podle aktuálně platného a účinného trestního řádu. Nejčastější osobou povolánou k plnění úkolů policie bude voják v činné službě. Tím se rozumí jednak voják z povolání ale i případně voják v záloze. Pokud se tato osoba dopustí trestné činnosti v souvislosti s výkonem pravomoci, resp. s výkonem oprávnění a povinnosti policisty tak bude prověřována policejním orgánem GIBS, která je ve smyslu § 12 odst. 2 písm. b) trestního řádu věcně příslušným policejním orgánem. V případě, že uvažovaná osoba, tedy voják spáchá po službě „obecný trestný čin“

⁹ § 22 odst. 2 Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky
¹⁰ počítačový systém státního zastupitelství ISYZ

například trestný čin krádeže podle § 205 trestního zákoníku pak bude ve smyslu § 12 odst. 2 písm. a) trestního řádu vést prověřování útvar Policie České republiky a věc bude následně vyšetřována vyšetřovatelem Služby kriminální policie a vyšetřování PČR. Podle mé úvahy proto, že povoláný, v našem případě voják, není pevnou součástí struktury PČR, ale jen dočasnou součástí PČR v době služby a pro plnění dílčího konkrétního úkolu PČR.

Může nastat varianta, že v našem případě voják odcizí věc v rámci služby například v objektu, který jako osoba povoláná k plnění úkolů policie střeží, mohlo by se jednat o jednočinný souběh s trestným činem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 trestního zákoníku a v tomto případě by se pak věcí, jako policejní orgán, zabývala ve smyslu trestního řádu GIBS. Zajímavá situace by nastala, v případě, že by střežený objekt patřil Ministerstvu obrany ČR, což by se mohlo za mimořádné situace snadno stát. Za normálního stavu, by voják ale i jiná osoba, která by popsáním způsobem napadla vojenský objekt, spadala do pravomoci policejního orgánu pověřeného orgánu Vojenské policie ČR. V nastíněném případě, by však podle mého názoru byla příslušná GIBS, protože postavení pachatele by v daném případě mělo přednost před charakterem napadeného objektu. Usuzuji tak z formulace § 12 odst. 2 trestního řádu, kde je v zásadě stanovena příslušnost k prověřování podle subjektů trestných činů a ne podle jeho objektů. Nelze však vyloučit provedení neodkladných úkonů pověřeným orgánem Vojenské policie ČR a následné postoupení GIBS. S ohledem na konkrétní věc není možné ani vyloučit odnětí a přikázání věci dozorovým státním zástupcem z důvodu vhodnosti, např. když by se jednalo o utajovaný objekt Armády ČR.

Pokud se jedná o osobou povolanou k plnění úkolů policie z řad Vězeňské služby a to za situace kdy nemohou být osobou povolanou k plnění úkolů policie občanští zaměstnanci, tak zde by v zásadě nemělo dojít k žádné kolizi mezi policejními orgány věcně příslušnými k prověřování, když příslušníci Vězeňské služby ČR i příslušníci Policie České republiky spadají do pravomoci GIBS, ve smyslu § 12 odst. 2 písm. b) trestního řádu pro všechny trestné činy, tedy i ty spáchané mimo službu a s ní nesouvisející.

Konečně nutno zmínit i poslední skupinu reálně připadající do úvahy jako osoby povolané k plnění úkolů policie, tedy příslušníky Celní správy ČR. Zde je nutno analogicky konstatovat, že tito stejně jako příslušníci Vězeňské služby ČR obecně spadají pod pravomoc policejního orgánu GIBS. Pokud se tedy dopustí protiprávního jednání v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů, tak i obecné trestné činnosti jako celníci nebo osoby povolané k plnění úkolů policie, vždy budou spadat pod pravomoc GIBS. Nemělo by tedy ani zde dojít k žádné kolizi mezi policejními orgány ohledně věcné příslušnosti k prověřování,

Analogicky je upraveno i vyšetřování trestných činů spáchaných výše uvedenými osobami a to v oddílu druhém nazvaném Vyšetřování v ustanovení § 161 odst. 3 trestního řádu. Lze tak konstatovat, že věcná příslušnost ve vyšetřování bude v uvedených případech řešena stejně, jako při prověřování.¹¹

6. ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ ZABÝVAJÍCÍ SE TRESTNOU ČINOSTÍ OZBROJENÝCH BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

Ve výkladovém ustanovení § 12 trestního řádu je mimo jiné stanoveno, co je myšleno pod pojmem trestní řízení a které orgány jsou orgány činné v trestním řízení.

Podle § 12 odst. 10 trestního řádu se trestním řízením rozumí řízení podle tohoto zákona a zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, trestním stíháním pak úsek řízení od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku, případně jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení ve věci samé a přípravným řízením úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné

¹¹ §161 Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.¹²

Podle § 12 odst. 1 trestního řádu se rozumějí orgány činnými v trestním řízení soud, státní zástupce a policejní orgán.¹³ Pokud se jedná o orgány činné v trestním řízení zabývající se trestnou činností ozbrojených složek státu, jsou jimi, GIBS a pověřené orgány Vojenské policie, Vězeňské služby České republiky, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství, jakožto policejní orgány. Státní zastupitelství jako dozorující orgán, ale i orgán vyšetřování (§ 161 odst. 4 trestního řádu). Soudy pak jako orgán činný v trestním řízení zastupují soudní moc.

Nutno si přitom povšimnout, že pokud se jedná o policejní orgány, je zde specializace jednotlivých institucí. Pokud se jde o dozor, je zde specializace na úrovni personální. Na trestnou činnost tohoto druhu jsou vyčleněni specialisté např. u okresních státních zastupitelství specialisté na trestnou činnost vojáků a u krajských státních zastupitelství na trestnou činnost příslušníků PČR a bezpečnostních sborů. Jen v případě soudů není specializace žádná a věci se rozdělují podle rozvrhu práce jednotlivých soudů, což vnímám jako systémový nedostatek.

7. GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

Generální inspekce bezpečnostních sborů běžně označovaná dnes již zažitou zkratkou GIBS je hlavním hráčem na poli vyšetřování trestné činnosti bezpečnostních sborů, přesněji většinové části subjektů sem spadajících. Její vznik byl veden úvahami zákonodárce vytvořit především na policii nezávislý orgán, který by byl schopen erudovaně odhalovat, prověřovat a vyšetřovat prioritně trestnou činnost policistů, potažmo dalších příslušníků bezpečnostních sborů či občanských zaměstnanců zde pracujících. Nahradil Inspekci ministra vnitra resp. Inspekci ministerstva vnitra a později i vyšetřujícího státního zástupce okresního státního zastupitelství.

12 12 odst. 10 Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

13 §12 ods. 1 Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

GIBS je samostatným ozbrojeným bezpečnostním sborem, v jejímž čele stojí ředitel inspekce, kterého jmenuje a odvolává na návrh vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny příslušném ve věcech bezpečnosti předseda vlády. Z výkonu své funkce je ředitel inspekce odpovědný předsedovi vlády. Činnost GIBS podléhá kontrole orgánu poslanecké sněmovny, přesněji Stálé komisi pro kontrolu činnosti GIBS (předseda komise je aktuálně MVDr. Pavel Bělobrádek, Ph.D., MPA), která je povinná o konkrétních kontrolách předem vyrozumět předsedu vlády. Ředitel dvakrát ročně podává zprávu o záznamu telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí. Jedenkrát ročně i Zprávu o činnosti GIBS Vládě ČR a výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, kterou uveřejňuje i na svých webových stránkách.¹⁴

Jmenovitě v čele GIBS stojí ředitel brig. gen. JUDr. Bc. Radim Dragoun, Ph.D. kterého, jak již bylo uvedeno, jmenuje a odvolává na návrh vlády premiér, jemuž je ředitel z výkonu své funkce odpovědný.¹⁵ Funkční období ředitele trvá 5 let. Má dva náměstky, náměstkem ředitele pro trestní řízení je plk. JUDr. Pavlína Foglar Marušincová, MPA a náměstkem ředitele pro podporu výkonu služby plk. Mgr. Vít Hendrych. Součástí ředitelství je i Oddělení vnitřní kontroly (dříve tzv. 2. oddělení), které se zabývá interní kontrolou GIBS a slouží jako stížnostní orgán a policejní orgán, který prověřuje podání na příslušníky a zaměstnance GIBS. Územní působnost GIBS je celorepubliková. Aktuálně je v rámci organizační struktury celkem 14 krajských oddělení a oddělení závažné trestné činnosti se sídlem v Praze, jehož součástí je skupina nacházející se v Olomouci. Od 1. 1. 2019 došlo ke změně organizační struktury. Byla tedy zrušena tzv. dvoukolejnost řízení činnosti GIBS v rámci trestního řízení. Doposud rozdělené linie prověřování a vyšetřování byly sloučeny do odpovědnosti vždy jen jednoho teritoriálního oddělení. Pro upřesnění, v době před 1. 1. 2019 vedoucí jednotlivých oddělení měli ve své podřízenosti jen operativní pracovníky a vyšetřovatelé byli podřízeni jen centrále, vyjma personálních věcí. V souvislosti s reorganizací tedy došlo k posílení pravomocí vedoucích jednotlivých oddělení, tak jak tomu bylo v době při vzniku GIBS. Toto organizační opatření vedlo mimo jiné ke zrychlení trestního řízení, zlepšení spolupráce a zefektivnění kontroly.

14 www.gibs.cz

15 www.gibs.cz/o-nas/vedeni-inspekce

Personálně se GIBS skládá především z bývalých policistů a pracovníků IMV PČR, protože tato složka potřebuje erudované pracovníky, mající blízko k trestnímu řízení. Poměr vyšetřovatelů GIBS a operativních pracovníků je přibližně pět operativních pracovníků na jednoho vyšetřovatele.

V souvislosti s novou organizační strukturou GIBS od 1. 1. 2019, resp. nabytím účinnosti Nařízení ředitele GIBS č. 39 ze dne 19. 12. 2018, kterým se vydává organizační řád Generální inspekce bezpečnostních sborů, byla stanovena odpovědná osoba ve smyslu zákona o ochraně utajovaných informací, s uvedením stupně utajení, kterou bezpečnostní ředitel dle ustanovení § 71 odst. 3 zákona o ochraně utajovaných informací schválil. Na základě tohoto rozhodnutí musí být všichni příslušníci inspekce držiteli platného osvědčení fyzické osoby pro stupeň utajení „Důvěrné“ nebo „Tajné“ vydaného Národním bezpečnostním úřadem. Všechna systemizovaná tabulková místa u inspekce jsou v režimu zákona o ochraně utajovaných informací. Plánované početní stavy GIBS jsou následující. K dispozici má GIBS 279 systemizovaných služebních míst naplněno je k roku 2019 jen 266 míst a 56 systemizovaných pracovních míst, která jsou k roku 2019 zcela naplněná. Celkem tedy 335 míst.

Při prověřování, vyšetřování, spolupracují příslušníci GIBS s ostatními bezpečnostními sbory a státními orgány. Mají oprávnění využívat jejich databáze zejména PČR, Vězeňské služby ČR a Celní správy ČR, např. evidence trestaných osob, evidenci vězňených osob. Dále mají i oprávnění využívat služeb policie, tedy specializovaných útvarů jako je dopravní služba PČR, jednotka rychlého nasazení a podobně. Určité období působila u GIBS i vlastní zásahová jednotka. Pro její nedostatečné vytížení, však jako taková formálně zanikla. Inspekce při plnění svých úkolů spolupracuje nejen s ozbrojenými silami a bezpečnostními sbory, ale i dalšími orgány veřejné správy, jakož i s právníky a fyzickými osobami.

Základním právním předpisem, který upravuje postavení a pravomoci tohoto speciálního orgánu je zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů. Dalším podstatným zákonem, který se vztahuje na příslušníky GIBS je zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů č. 361/2003 Sb. Zákon č. 141/1961 Sb. (trestní

řád) pak upravuje postavení tohoto orgánu v trestním řízení soudním. GIBS není zakotvena v Ústavě ČR (zákon č. 1/1993 Sb.)

Postavení a hlavní úkoly generální inspekce jsou tedy vymezeny zákonem o Generální inspekci bezpečnostních sborů č. 341/2011 Sb. Hlavním předmětem činnosti je vyhledávat, odhalovat a vyšetřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán čin, jehož pachatelem je příslušník Policie ČR, celník, příslušník Vězeňské služby ČR, příslušník generální inspekce anebo zaměstnanci těchto útvarů. Inspekce také provádí zkoušku spolehlivosti vůči protiprávnímu jednání uvedených příslušníků a zaměstnanců. Navrhuje proti takové činnosti opatření a vydává metodická doporučení pro činnost jednotlivých bezpečnostních sborů.

Ve znaku má na bílém nebo stříbrném gotickém štítě, posetém modrým pravoúhlým labyrintem, letícího ostříže. Labyrint symbolizuje komplikovanost vyšetřování, když ostříž zosobňuje rychlost, účinnost a přesnost práce příslušníků GIBS. Bílo-modrá kombinace barev štítu má představovat čistotu a chlad ve smyslu osobní nezúčastněnosti a spravedlnosti.

Příslušníci GIBS skládají služební slib, jehož obsahem je dodržování právních a služebních předpisů, nestrannost, dobrá pověst, svědomitost, odvaha završena odhodláním při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život. Nejen příslušníci GIBS, ale i občanští zaměstnanci této složky, mají svůj etický kodex. Tyto obsahují pojmy jako je spravedlnost, nestrannost, čestnost, bezúhonnost, zdvořilost, tolerance, řádné a svědomité plnění povinností, důvěra, spolehlivost, mlčenlivost, spolupráce, vzhled, chování a osobní odpovědnost. Pokud se jedná o dodržování a odpovědnost, tak Etický kodex navazuje na závazek vyplývající ze služebního slibu, kterým je příslušník vázán. Porušení pravidel Etického kodexu se posuzuje stejně jako porušení služebního, či v případě občanských zaměstnanců pracovního předpisu, se všemi z toho vyplývajícími důsledky.

Prokazování příslušnosti příslušníků GIBS je realizováno služebním průkazem, služebním odznakem inspekce, vnějším označením příslušníka inspekce (nápisem „GENERÁLNÍ INSPEKCE“ umístěným vpředu vlevo na prsou a na zádech občanského oděvu či služební vesty, doplněný vpředu osobním

evidenčním číslem; nebo nápisem „GENERÁLNÍ INSPEKCE“ umístěným na rukávové pásce) a ústním prohlášením „generální inspekce“. V souvislosti s tím je nutno uvést, že GIBS pracuje v civilním oděvu. Uniformu nemá ani ředitel GIBS.¹⁶

Zkoušku spolehlivosti provádí u příslušníků PČR, celníků, příslušníků Vězeňské služby, příslušníků inspekce a zaměstnanců zařazených k výkonu práce u Policie ČR, Celní správy ČR a Vězeňské služby ČR. Zkoušku spolehlivosti může na žádost příslušníka GIBS provést se svým souhlasem i jiná osoba. Průběh zkoušky spolehlivosti se dokumentuje obrazovým a zvukovým záznamem a je o ní pořizován úřední záznam. Záznamy se zakládají do osobních spisů. V případě, že se zkoušená osoba dopustila protiprávního jednání, je zde informační povinnost, avšak pouze v případě, že nebude ohroženo trestní řízení nebo plnění úkolu v oblasti kontroly inspekce. Když ohrožení pomine, tak příslušná osoba musí být informována. V intervalu 1x za půl roku v souhrnné zprávě sdělí příslušnému bezpečnostnímu sboru jména zkoušených osob, které se při zkoušce spolehlivosti nedopustily protiprávního jednání. Materiály pořizené při zkoušce spolehlivosti jsou v zásadě procesně využitelné. Viz. Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp zn. Tpjn 301/2014 Sb. Rozhodnutí tr. Mohou být však podkladem pro zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu.

Významným oprávněním příslušníků GIBS je zakotveno v § 16 zákona č. 341/2011 Sb. nazvaném Zastavení a prohlídka dopravního prostředku. Příslušník GIBS je oprávněn zajistit vozidlo a provést jeho prohlídku v případech, kdy pronásleduje pachatele úmyslného trestného činu, pátrá-li po pachateli úmyslného trestného činu, pátrá-li po věcech pocházejících nebo souvisejících s trestnou činností, pátrá-li po hledané osobě, pátrá-li po zbraních, střelivu, výbušninách, omamných a psychotropních látkách a jedech, má-li důvodné podezření, že se ve vozidle taková osoba nebo věc nachází. Dále má-li důvodné podezření, že používáním dopravního prostředku, na dopravním prostředku, nebo v souvislosti s dopravním prostředkem byl spáchán trestný čin. Za účelem provedení prohlídky je příslušník GIBS oprávněn dopravní prostředek otevřít nebo jiným způsobem si do něj zjednat přístup a v případě nutnosti i za použití síly.¹⁷

¹⁶ www.gibs.cz

¹⁷ § 16 zákona č. 341/2011 Sb.

Jak vyplývá z výsledků jednání vlády zveřejněného na webu Strakovy akademie, tak v dohledné době dojde z podnětu ministerstva vnitra k větší novele zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů, jejíž cílem bude přesněji vymezit oprávnění Stálé komise pro kontrolu Generální inspekce bezpečnostních sborů a harmonizovat podobu zákona o generální inspekci s předpisy o policii a rozšířit oprávnění GIBS.

Materiál předložený ministerstvem vnitra, který byl dne 14. 9. 2020 již schválený Vládou ČR, by měl také příslušníkům inspekce dát oprávnění provádět kontrolu na alkohol či jiné návykové látky u zaměstnanců policie, celní správy či vězeňské služby v době, kdy plní pracovní nebo služební úkoly. Inspekce by podle návrhu měla toto oprávnění využívat jen na základě konkrétních poznatků vůči jednotlivcům nebo skupinám osob, nikoliv namátkově.

Příslušník inspekce má být podle nového znění předpisu také oprávněn při plnění úkolů GIBS bez souhlasu uživatele vstoupit do obydlí, na pozemek či do jiného prostoru, kde je nutné provést určité úkony. Platí to v případě, kdy je vstup do obydlí nutný pro ochranu života nebo zdraví osob a věc nesnese odkladu. „Znění je s ohledem na působnost a úkoly GIBS užší než to, které je v zákoně o policii,“ dodává vnitro.¹⁸

8. PROCESNÍ POSTAVENÍ GIBS

Její místo v trestním řízení vymezuje trestní řád. Konkrétně se jedná o již zmiňovaný § 12 trestního řádu a § 161 nazvaný Vyšetřovací orgány.

V odstavci prvním § 12 je stanoveno taxativně, že orgány činné v trestním řízení jsou soud, státní zástupce a policejní orgán. V § 12 odst. 2 písm. a) jsou zmíněny jako policejní orgán útvary Policie České republiky, které mají povahu obecného policejního orgánu a pod zbývajícími písmeny b) až i) druhého odstavce jsou uvedeny specializované policejní orgány.

¹⁸ zdroj: článek na internetovém serveru Česká justice.cz z 15. 9. 2020

V § 12 odst. 2 písm. b) trestního řádu je zakotveno, že policejním orgánem se rozumí i GIBS a to v řízení o trestných činech příslušníků PČR, příslušníků Vězeňské služby České republiky, celníků a zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v Policii České republiky, kde se zabývá veškerou jejich kriminalitou. Policejním orgánem je i v případě prověřování trestné činnosti zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky pokud spáchají trestný čin v souvislosti s plněním pracovních úkolů.¹⁹

U samotných příslušníků a zaměstnanců inspekce, vede fázi před zahájením trestního stíhání pověřený orgán GIBS, kterým je vnitřní oddělení GIBS, dříve 2. oddělení (se sídlem v Praze na centrále GIBS Skokanská 2311/3, 169 00 Praha, Břevnov), když dozor nad prověřováním a vyšetřováním realizuje místně příslušný státní zástupce krajského státního zastupitelství.

Pro úplnost nutno uvést, že obdobně jako GIBS mají ve smyslu § 12 odst. 2 písm. c) až h) trestního řádu své pověřené orgány, se statutem policejního orgánu i Vězeňská služba České republiky v řízení o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence, celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo bezpečnostních sborů, právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropské unie, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky, daňových předpisů upravujících daň z přidané hodnoty, daňových předpisů v případech, kdy jsou celní orgány správcem daně podle jiných právních předpisů, Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany, Bezpečnostní informační služby v řízení o trestných činech příslušníků Bezpečnostní informační

¹⁹ Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace v řízení o trestných činech příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství v řízení o trestných činech příslušníků Vojenského zpravodajství.

Spory o příslušnost mezi GIBS a policejním orgánem řeší po předložení věci státní zástupce, jehož stanovisko je závazné (§ 158 odst. 12 trestního řádu).

Ve smyslu § 161 odst. 4 trestního řádu provádí vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky GIBS, příslušníky BIS, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství, Vojenské policie a vyšetřování o trestných činech zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v GIBS, koná státní zástupce, konkrétněji státní zástupce krajského státního zastupitelství (pro stíhání spolupachatelů platí § 161 odst. 5 písm. b) trestního řádu). Jednotlivé úkony mohou provést na základě dožádání i jiné policejní orgány § 161 odst. 8 trestního řádu. Usnesení o zahájení trestního stíhání se stejně jako v ostatních případech doručuje podle § 160 odst. 2 trestního řádu řediteli příslušného bezpečnostního sboru.²⁰

V oddílu druhém trestního řádu nazvaném Vyšetřování v § 161 pojmenovaném Vyšetřovací orgány je uvedena zejména definice vyšetřování a kdo může konat vyšetřování. Pomineme-li státní zastupitelství, tak mimo PČR, jejíž útvary mají obecné zmocnění vést vyšetřování, jak je uvedeno v § 161 odst. 2 trestního řádu, má pravomoc vést vyšetřování kapitán lodi při dálkových plavbách, pověřený orgán Vojenské policie a v neposlední řadě GIBS.

GIBS je k vyšetřování zmocněna § 161 odst. 3 trestního řádu, vyšetřování tak vede o trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, příslušníky Vězeňské služby České republiky, celníky anebo zaměstnanci České republiky zařazenými k výkonu práce v Policii České republiky a o trestných činech spáchaných zaměstnanci České republiky zařazenými k výkonu práce ve Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů.²¹

20 § 161 odst. 4 Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

21 § 161 odst. 3 Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

Je tak zjevné, že tato její pravomoc se co do ohraničení subjektů jeví být totožná s prověřováním, které je širší jen o pracovníky GIBS, proti kterým je vedeno prověřování, ale speciálním vnitřním oddělením GIBS.

Velmi důležité pro rychlost a ekonomičnost trestního řízení je i ustanovení § 161 odst. 5 písm. a) trestního řádu. Podle něj může totiž Generální inspekce bezpečnostních sborů za splnění podmínek § 20 odst. 1 trestního řádu (Proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí, o všech útocích pokračujícího nebo hromadného trestného činu a o všech částech trvajících trestného činu se koná společné řízení, pokud tomu nebrání důležité důvody. O jiných trestných činech se koná společné řízení tehdy, je-li takový postup vhodný z hlediska rychlosti a hospodárnosti řízení) konat vyšetřování podle odstavce 3 i proti těm spoluobviněným, kteří nejsou příslušníky Policie České republiky, příslušníky Vězeňské služby České republiky anebo celníky nebo zaměstnanci České republiky, zařazenými k výkonu práce v Policii České republiky, Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky. Obdobně podle stejného principu je podle písmena b) předmětného odstavce umožněno konat společné vyšetřování i vyšetřujícímu státnímu zástupci.²²

Pro praxi ne zcela nepodstatné, je i ustanovení odstavce osmého, který upřesňuje, že jednotlivé úkony vyšetřování mohou na základě dožádání provést i jiné policejní orgány. To má význam například při provádění prvotních úkonů, dožádání, speciální činnosti prováděné např. Oddělením kriminální techniky u územních odborů či krajských ředitelství PČR a podobně.

Závěrem této kapitoly považuji za nutné zmínit ještě další ustanovení trestního řádu, kde se hovoří o procesním postavení, právech a povinnostech GIBS:

1. § 158 odst. 1 trestního řádu – zde je zakotvena informační povinnost pověřených orgánů Vězeňské služby ČR neprodleně informovat GIBS o zahájení šetření podle § 158 odst. 1 trestního řádu,

²² § 161 odst. 5 písm. a) Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

2. § 158 odst. 4 trestního řádu – toto ustanovení obsahuje možnost, aby jednotlivé úkony trestního řízení k objasnění a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, mohly na základě dožádání provést i jiné policejní orgány,
3. § 158 odst. 12 trestního řádu – zakotvuje povinnost policejního orgánu, v případě, že v průběhu prověřování zjistí, že je příslušná GIBS, vyzoomět neprodleně GIBS a věc jí předat, do doby předání může tento jiný policejní orgán provádět pouze neodkladné a neopakovatelné úkony (§ 160 odst. 4 trestního řádu); při sporech o příslušnost policejní orgán věc předloží k posouzení příslušnému státnímu zástupci (státnímu zástupci KSZ se specializací na trestnou činnost bezpečnostních sborů) a ten rozhodne závazným stanoviskem,
4. § 158b trestního řádu – zde je zakotveno oprávnění používat operativně pátrací prostředky v řízení o úmyslném trestném činu (nutný předpoklad je pověření ředitelem GIBS),
5. § 158e trestního řádu – v tomto paragrafu je upraveno použití agenta, příslušníka GIBS, agentovi z řad GIBS jsou orgány veřejné správy povinny, stejně jako v případě agenta z řad PČR, poskytnout bez odkladu potřebnou součinnost, v odstavci 6 jsou pak upraveny obecně povinnosti agenta, který je povinen volit takové prostředky, které jsou způsobilé ke splnění jeho služebního úkolu a jimiž není jiným osobám způsobována újma na jejich právech nad míru nezbytně nutnou. Povolení použití agenta je podle tohoto ustanovení v gesci vrchního státního zastupitelství a vrchního soudu,
6. § 160 odst. 2 trestního řádu - zde je zakotvena povinnost GIBS doručovat opis usnesení o zahájení trestního stíhání řediteli příslušného bezpečnostního sboru,
7. § 179a odst. 3 trestního řádu – toto ustanovení se týká zkráceného přípravného řízení, toto ustanovení umožňuje tedy konat státnímu zástupci zkrácené

přípravné řízení ve věcech, kde koná obligatorně vyšetřování trestné činnosti příslušníků bezpečnostních sborů.²³

9. PROCESNÍ POSTAVENÍ VOJENSKÉ POLICIE

Protože tato diplomová práce pojednává o trestné činnosti ozbrojených sborů, nelze se alespoň stručně nezmínit o Vojenské policii. Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii je stěžejním předpisem Vojenské policie. Vojenská policie ČR je samostatnou bezpečnostní složkou České republiky. Spadá pod ministerstvo obrany. V čele stojí náčelník vojenské policie, kterého jmenuje ministr obrany, náčelník je tedy ministerstvu obrany přímo podřízen a plní jeho rozkazy. Podobně jako je tomu u Policie ČR, je vojenská policie rozdělena na útvary s celorepublikovou působností, kterými jsou Hlavní velitelství vojenské policie a Velitelství ochranné služby Vojenská policie Praha. Vojenská územní velitelství jsou v Táboře a v Olomouci. Vojenská policie se musí vždy prokazovat a ukázat služební průkaz. Vojenská policie slouží také v zahraničních misích. Náčelníkem Vojenské policie je plukovník Ing. Miroslav Murček a jeho zástupcem pro trestní řízení je Mgr. Jaromír Štěpánek.²⁴

Vojenská policie, respektive pověřený orgán Vojenské policie, jak bylo zmíněno již výše, je ve smyslu § 12 odst. 2 písm. e) trestního řádu policejním orgánem v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany.

Podle § 161 odst. 7 trestního řádu, koná pověřený orgán Vojenské policie vyšetřování o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku

23 § 158-§179 Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

24 zdroj: webové stránky Vojenské policie a Ministerstva obrany ČR

státu, s nímž jsou příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany.

Je tedy zřejmé, že u tohoto orgánu se zcela shoduje pravomoc prověřovat a vyšetřovat určitý okruh pachatelů.

Pravomoc vyšetřovat trestnou činnost získala Vojenská policie novelou trestního řádu zákonem č. 150/2016 Sb., s účinností od 1. 7. 2016.

Na tomto místě je nanejvýš vhodné se zamyslet nad postavením tohoto orgánu. Možno říci, že pokud se v obecné rovině jedná o procesní postavení, je možné ho srovnat s GIBS. Problém však spatřuji v tom, že GIBS má na rozdíl od Vojenské policie samostatné a nezávislé postavení. Zatím co GIBS je odpovědná jen premiérovi a má samostatný rozpočet, tak Vojenská policie podléhá ministerstvu obrany a je na něm závislá i rozpočtem. Hlavním důvodem vzniku nezávislého orgánu GIBS bylo stručně řečeno to, aby policie nestíhala policii. Je tak zcela nepochopitelné, že o několik let později zákonodárci uzákonili Vojenskou policii jako orgán vyšetřování. Tedy bagatelizováno, vojáci stíhají vojáky a jsou závislí na rozpočtu vojáků, kteří patří do jejich pravomoci. Podle mého názoru, více méně převzatého od specialistů z KSZ České Budějovice, přineslo přiznání procesních pravomocí Vojenské policii jen negativa. Jedná se o neerudovanost vojenských policistů ve stádiu vyšetřování, jejich zaneprázdněnost vojenskými povinnostmi, které jim mnohdy brání plně se věnovat trestnímu řízení, což se podepisuje i na kvalitě vyšetřování, a absenci vlastních policejních služeb. V dnešní době nelze opomenout jako negativum i nemalé finanční náklady na fungování vyšetřování u této složky. Vzhledem k malému počtu případů, které jim nejsou schopny zajistit uspokojivou praxi, nelze předpokládat v dohledné době znatelné zlepšení.

Domnívám se, že „pouhé“ postavení policejního orgánu bylo pro tento orgán naprosto dostatečné a jeho znalostí ve vojenské sféře, mohli vyšetřující policisté plně využívat před zahájením trestního stíhání, tedy v prověřování. Tato problematika by zasloužila zájem zákonodárců a novelizaci trestního řádu směřující v tomto směru k předchozímu stavu jaký byl před dnem 1. 7. 2016.

Procesní postavení zbývajících policejních orgánů již bylo v základních bodech nastíněno výše a podrobnější rozbor by přesahoval kvantitativní rámec této diplomové práce.

10. STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ A SOUDY

10.1. Státní zastupitelství

Základními právními předpisy upravujícími postavení, působnost, vnitřní vztahy, organizaci a správu státního zastupitelství je zákon o státním zastupitelství č. 283/1993 Sb. ze dne 9. listopadu 1993 a vyhláška Ministerstva spravedlnosti o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli č. 23/1994 Sb. ze dne 7. ledna 1994. Existence státního zastupitelství je na rozdíl od PČR a GIBS přímo zakotvena v Ústavě České republiky (zákon č. 1/1993 Sb.), konkrétně v článku 80. Zde je zakotveno, že“ Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon. Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon.“²⁵

Státní zastupitelství je soustava úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství. Jak je zřejmé z § 6 zákona o státním zastupitelství tak soustavu státního zastupitelství tvoří: Nejvyšší státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství a okresní státní zastupitelství; v době branné pohotovosti státu také vyšší a nižší polní státní zastupitelství. V obvodu hlavního města Prahy působnost krajského státního zastupitelství vykonává Městské státní zastupitelství v Praze a působnost okresních státních zastupitelství vykonávají obvodní státní zastupitelství. V obvodu města Brna vykonává působnost okresního státního zastupitelství Městské státní zastupitelství v Brně. Sídla státních zastupitelství a obvody jejich územní působnosti se shodují se sídly a obvody soudů.

²⁵ Článek 80 zákona č. 1/1993 Sb.

V trestním řízení vykonává dohled, dozor a vyšetřování. Dohled je výkonem oprávnění stanovených tímto zákonem k zajištění řídicích a kontrolních vztahů mezi různými stupni státních zastupitelství a uvnitř jednotlivých státních zastupitelství při výkonu působnosti státního zastupitelství. Je orgánem veřejné žaloby v trestním řízení a plní další úkoly vyplývající z trestního řádu. Vykonává tedy dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a u soudu jako zástupce státu podává obžalobu a intervenuje, pokud není věc vyřízena již v přípravném řízení. O obligatorním vyšetřování státního zástupce jsem se zmiňoval již shora. Fakultativní právo státního zástupce konat vyšetřování je pak zakotveno v § 174 odst. 2 písm. c) trestního řádu.

Čtyřstupňovou soustavu zastřešuje Nejvyšší státní zastupitelství se sídlem v Brně. Funkci Nejvyššího státního zástupce vykonává po jmenování vládou na dobu neurčitou JUDr. Pavel Zeman. Vrchní státními zástupci jsou v Praze JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D. a v Olomouci JUDr. Ivo Ištvan. Stejně jako nejvyšší státní zástupce jsou jmenováni na dobu neurčitou. V Čechách je pak šest krajských státních zastupitelství v Českých Budějovicích, Hradci Králové, Ústí nad Labem, Plzni, Praze (pro střední Čechy) a Městské státní zastupitelství Praha. Na Moravě působí pouze dvě krajská státní zastupitelství v Brně a Ostravě. Základní stupeň je tvořen okresními státními zastupitelstvími, jejichž sídla jsou v jednotlivých okresních městech.

10.2. Soudy

Základními právními předpisy upravujícím postavení, působnost, vnitřní vztahy, organizaci a správu soudů je zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) a vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy č. 37/1992 Sb. V Ústavě ČR jsou soudy zakotveny v HLAVĚ ČTVRTÉ nazvané Moc soudní.

Soudy projednávají a rozhodují spory a jiné věci patřící do jejich pravomoci podle zákonů o občanském soudním řízení, projednávají a rozhodují trestní věci patřící do jejich pravomoci podle zákonů o trestním řízení, rozhodují v dalších případech stanovených zákonem nebo mezinárodní smlouvou, s níž vyslovil souhlas Parlament, jíž je Česká republika vázána a která byla vyhlášena. Soudy nejsou specializované na trestnou činnost bezpečnostních sborů, vojáků nebo policistů.

Čtyřstupňová soustava je rovněž u soudů. Nejvyšší soud ČR sídlí v Brně. Předsedou nejvyššího soudu je relativně nedávno, v roce 2020, prezidentem republiky jmenovaný JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D. Jeho funkční období je desetileté. Předsedou Vrchního soudu v Praze je Mgr. Luboš Dörfl a předsedou Vrchního soudu v Olomouci je JUDr. Václav Čapka. Jejich funkční období je sedmileté. V Čechách je pak šest krajských soudů a to v Českých Budějovicích, Hradci Králové, Ústí nad Labem, Plzni, Praze (pro střední Čechy) a Městské státní zastupitelství Praha. Na Moravě působí pouze dva krajské soudy v Brně a Ostravě. Základní stupeň je tvořen okresními soudy, jejichž sídla jsou v jednotlivých okresních městech. Struktura soudů je tedy totožná se strukturou státního zastupitelství, přesněji naopak, když státní zastupitelství jsou zřízena v sídlech soudů.²⁶

Na tomto místě je vhodné učinit malý exkurz do historie, pro seznámení se s tím, které instituce se v letech minulých zabývaly kriminalitou ozbrojených složek státu a jakou měly strukturu.

10.3. Historie

Předchůdcem státního zastupitelství byla prokuratura. Její nedílnou součástí tvořila Hlavní vojenská prokuratura a jí podřízené vyšší vojenské prokuratury a vojenské obvodové prokuratury. Vojenské prokuratury měli pravomoc nad vojáky Československé lidové armády, později od 1. ledna 1993 vojáky České armády a ozbrojenými složkami ministerstva vnitra.

Ústavní zákon č. 64/1952 Sb. ze dne 30. října 1952 o soudech a prokuratuře a zákon č. 65/1952 Sb. ze dne 30. října 1952 o prokuratuře zakotvoval vojenskou prokuraturu jako takovou. V podobě jak existovala těsně před a po sametové revoluci je pak vojenská prokuratura upravena zákonem č. 60/1965 Sb. o prokuratuře ze dne 17. června 1965 respektive zákonem o prokuratuře č. 20/1970 Sb.²⁷

Organizace prokuratury byla upravena v části čtvrté zákona o prokuratuře pod názvem „Organizace prokuratury“ v § 30 až 32. Prokuratura se členila na Generální prokuraturu Československé socialistické republiky, jejíž součástí byla

²⁶ justice.cz/web/msp/soudy-a-soudci

²⁷ Ústavní zákon č. 64/1952 Sb. ze dne 30. října 1952

Hlavní vojenská prokuratura, Generální prokuraturu České socialistické republiky, Generální prokuraturu Slovenské socialistické republiky, krajské prokuratury, vyšší vojenské prokuratury, okresní prokuratury a vojenské obvodové prokuratury. Na území hlavního města Československé socialistické republiky a České socialistické republiky Prahy plnily úkoly krajské prokuratury, městská prokuratura v Praze a úkoly okresních prokuratur plnily obvodní prokuratury. Úkoly okresní prokuratury na území hlavního města Slovenské socialistické republiky Bratislavy plnila městská prokuratura v Bratislavě. Úkoly okresních prokuratur na území měst Brna, Ostravy, Plzně a Košic plnily městské prokuratury v Brně, Ostravě, Plzni a Košicích. Již v tomto zákoně byla zakotvena existence polních prokuratur, stejně jako nyní (§ 6 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb.) bez bližší konkretizace. V § 30 odst. 1 je výslovně uvedeno „Za branné pohotovosti státu působí jako vojenské prokuratury též vyšší polní prokuratury a nižší polní prokuratury“. Stejně jako dnes se sídla a obvody prokuratur shodovaly se sídly a obvody soudů.

Sídla, obvody a působnost vyšších vojenských prokuratur a vojenských obvodových prokuratur stanovoval generální prokurátor Československé socialistické republiky po dohodě s ministrem národní obrany.

Generální prokurátoři byli tři, federální a dva republikoví. V čele Hlavní vojenské prokuratury byl hlavní vojenský prokurátor. V čele krajských prokuratur byli krajští prokurátoři, v čele městských prokuratur městští prokurátoři, v čele okresních prokuratur okresní prokurátoři a v čele obvodních prokuratur obvodní prokurátoři.

V čele vyšších vojenských prokuratur byli analogicky vyšší vojenští prokurátoři; v čele vojenských obvodových prokuratur vojenští obvodoví prokurátoři. U jednotlivých prokuratur byli činní prokurátoři a tehdy ještě vyšetřovatelé prokuratury, podřízení vedoucím prokurátorům a spolu s nimi generálnímu prokurátorovi.

Vojenským prokurátorem nebo vyšetřovatelem vojenské prokuratury mohl být jen důstojník justice v činné službě. Ustanovoval je do funkcí a případně i odvolával hlavní vojenský prokurátor. Na rozdíl od vojenských soudů, které

rekrutovaly své soudce v převážné většině z vojáků z povolání, které nechávaly dálkově studovat obor Právo, byla tehdejší kádrová politika vojenské prokuratury zaměřena spíše na již vystudované absolventy právnických fakult, tedy na civilisty.

O vojenském služebním poměru platily, pro vojáky činné u prokuratury i soudu, právní předpisy vztahující se na vojáky, jakož i vojenské služební předpisy a řády. Osobním úřadem vojáků činných u prokuratury, soudů a ostatních zaměstnanců činných u vojenských prokuratur a soudů bylo ministerstvo národní obrany. Jinak byli po pracovní stránce podřízeni zcela Hlavní vojenské prokuratuře či Vojenskému kolegiu nejvyššího soudu.

Na vojenských obvodových prokuraturách existovala fakticky dvě oddělení a to oddělení vyšetřování a oddělení dozoru, v čele s náměstkou podřízenými vojenským obvodovým prokurátorům. Oddělení vyšetřování složené z vyšetřovatelů se zabývalo vyšetřováním vojenské a policejní trestné činnosti a oddělení dozoru složené z prokurátorů pak logicky dozorem vyšetřování a následnou intervencí u vojenského soudu. Navíc k dispozici vojenských vyšetřovatelů a prokurátorů byli u jednotlivých útvarů zřízení vyhledavatelé, pomocníci velitele pro vyšetřování, kteří prakticky plnili funkce policejního orgánu. U vyšších vojenských prokuratur pak byla zřízena stejná oddělení, která se zabývala v zásadě vyšetřováním závažné trestné činnosti a odvolací agendou či mimořádnými opravnými prostředky.

Na místě je možná stručně zmínit zásadní rozdíl mezi prokuraturou a státním zastupitelstvím. Prokuratura tedy představuje centralizovanou soustavu, v jejímž čele stojí generální prokurátor, jenž má vůči podřízeným prokurátorům v rámci této soustavy řadu významných pravomocí. Vztahy nadřízenosti a podřízenosti zde platí v tom smyslu, že generální prokurátor může zasáhnout do jakékoliv věci vedené na jakékoliv úrovni. Zásahem je myšleno nejen udělování závazných pokynů, ale zejména pak atrakce konkrétních věcí. Naproti tomu systém státního zastupitelství funguje spíše na principu decentralizace, byť to není zcela přesné vyjádření, avšak vztahy nadřízenosti a podřízenosti zde existují pouze mezi vyššími a nižšími články této soustavy, které si jsou nejbližší. V systému státního zastupitelství je nemyslitelné, aby nejvyšší státní zástupce

zasahoval do věci vedené na té nejnižší úrovni, tedy v našem právním systému u okresního státního zastupitelství. Organizační pojetí a vztahy uvnitř této struktury jsou tím nejzásadnějším rozdílem.²⁸

10.4. Vojenské soudnictví

Nyní ještě krátká zmínka o vojenském soudnictví. Od roku 1953 existovala dvoustupňová soustava vojenských soudů, v prvním stupni šlo o vojenské obvodové soudy, odvolací instituci pak tvořily vyšší vojenské soudy. Konkrétně k roku 1992 tvořily soustavu vojenských soudů (zákon č. 141/1992 Sb. o zřízení vojenských soudů, stanovení jejich sídel a obvodů) :

vyšší vojenský soud v Táboře

vojenský obvodový soud v Praze

vojenský obvodový soud v Českých Budějovicích

vojenský obvodový soud v Plzni

vojenský obvodový soud v Litoměřicích

vyšší vojenský soud v Olomouci

vojenský obvodový soud v Hradci Králové

vojenský obvodový soud v Brně

vojenský obvodový soud v Olomouci

vyšší vojenský soud v Trenčíně

vojenský obvodový soud v Bratislavě

vojenský obvodový soud v Banské Bystrici

vojenský obvodový soud v Prešově.

Jak již bylo shora zmíněno, tak v rámci Nejvyššího soudu pak existovalo speciální vojenské kolegium. Hlavní vojenská prokuratura pak byla součástí Generální prokuratury. Tuto soustavu vojenských soudů a analogicky kopírující soustavu vojenské prokuratury, převzalo Česko i Slovensko. V České republice byly ke dni 31. prosince 1993 vojenské soudy a prokuratury zrušeny a trestné činy vojáků podle hlavy XII zvláštní části trestního zákoníku tak řešily obecné soudy a prokuratury, později od 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon o státním zastupitelství č. 283/2019 Sb. ze dne 9. listopadu 1993, obecné soudy a státní zastupitelství. Jen pro úplnost nutno dodat, že ve Slovenské republice ještě nějaký

²⁸ zdroj: Prokuratura a její vývoj na našem území publikovaný dne 7. 9. 2016 na serveru epravo.cz autora JUDr. Ing. Martina Adamce z Advokátní kanceláře Gřivna & Šmerda, s.r.o.

čas vojenské soudnictví existovalo, ale aktuálně již předmětnou problematiku řeší obecné soudy a prokuratury.

Tolik ve stručnosti o existenci speciální složky, jejíž náplní bylo vyšetřování a dozor trestních věcí, jejichž pachateli byli vojáci tehdy Československé posléze České armády a Policie ČR, ale i vojenských soudů zřízených pro souzení zmiňovaných speciálních subjektů, kteří se dopouštěli trestné činnosti.

11. POLNÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ

Zajímavou institucí, která by se měla zabývat trestnou činností především vojáků, se kterou zákonodárce bez bližší konkretizace a zákonné úpravy počítá, jsou polní státní zastupitelství. Zákon o státním zastupitelství č. 283/1993 Sb. stanoví, že v době branné pohotovosti státu působí vyšší a nižší polní státní zastupitelství. Konkrétně jsou tyto instituce zakotveny v ČÁSTI TŘETÍ nazvané Soustava státního zastupitelství.

Paragraf šestý odstavec první zmiňovaného zákona zní tedy následovně:

- (1) Soustavu státního zastupitelství tvoří Nejvyšší státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství a okresní státní zastupitelství; v době branné pohotovosti státu také vyšší a nižší polní státní zastupitelství.²⁹

Zákon tak předpokládá existenci významných státních orgánů, aniž by sám či zákonodárce prostřednictvím jiného právního předpisu blíže určoval způsob jejich naplnění, působnost, strukturu a vztah k jiným státním zastupitelstvím. Velice zajímavé a podle mého názoru nestandardní, je to, že zákon stanoví existenci polních státních zastupitelství jako povinnost okamžikem uvedení státu do branné pohotovosti, nikoliv jen jako možnost. Mohla by vzniknout pochybnost, zda toto ustanovení zákona je stále platné, či se stalo zastaralým, tedy bez reálného uplatnění. Různé komentáře zákona o státním zastupitelství se o něm ani v náznaku nezmiňují, jako kdyby to byla zcela vyřešená otázka. Ve

²⁹ §6 Zákona č. 283/1993 Sb. Zákon o státním zastupitelství

skutečnosti se ale jedná o zákonodárcem a právní teorii neřešený problém.

Aktuální právní stav je nedostačující pro působnost i správu polních státních zastupitelství. Je zřejmé, že jednoznačně chybí úprava prováděcími předpisy. V oblasti působnosti formou vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR, v oblasti statutárních poměrů formou nařízení vlády, které může být vydáno k provedení zákona o státním zastupitelství i bez výslovného zákonného zmocnění, anebo formou rozkazu prezidenta republiky jako vrchního velitele ozbrojených sil.

Z hlediska ústavy je řešeno jen zařazení státního zastupitelství do moci výkonné. Všechny ostatní náležitosti ponechává ústava běžnému zákonu. Na zákonu záleží, jaká státní zastupitelství zřídí a zda umožní zřizování speciálních státních zastupitelství. Na rozdíl od soudní soustavy, kde ústava vylučuje zřizování zvláštních soudů a stanoví ji přímo taxativním výčtem, je z ústavního hlediska možná existence polních státních zastupitelství. To je opakem od soudů, kde původně existovaly vojenské soudy a zákon umožňoval v době branné pohotovosti státu existenci polních soudů. Ústava existenci polních i vojenských soudů vyloučila a vojenské soudy mohly působit jen do 31. 12. 1993 na základě ústavní výjimky. Polní státní zastupitelství však z ústavního hlediska mohou být zřízeny, ovšem s tím, že svoji působnost budou vykonávat vůči obecným soudům, jejichž soustavu určuje ústava.

Zákon o státním zastupitelství váže existenci polních státních zastupitelství jako dočasných orgánů na brannou pohotovost státu. Tedy automaticky s ní mají začít působit a zaniknou s jejím ukončením.

Dnes platné právo nadále zná mobilizaci, nikoli však stav branné pohotovosti státu, když však i jiné právní předpisy s tímto pojmem nadále pracují. Vzniká otázka, zda se polní státní zastupitelství nestala zrušením právního pojmu branná pohotovost státu neúčinná.

Jsem přesvědčen, že ne. Vede mě k tomu jednak to, že existence státního orgánu by měla být zrušena výslovnou novelizací a dále i to, že od vypuštění pojmu branná pohotovost státu proběhla řada novelizací zákona o státním

zastupitelství, aniž by byla vypuštěna či upravena ustanovení o polních státních zastupitelstvích, polní státní zastupitelství. Za podstatné považují, při hodnocení obsoletnosti i to, že i dnes existují z právního hlediska platné pojmy, které nahradily původní pojem branná pohotovost státu, ale mají stejný obsah. Branná pohotovost byla vázána na stav mobilizace ozbrojených sil, což je nadále termín současného platného práva. Dnes mobilizaci nařizuje a zrušuje prezident republiky na návrh vlády. Jde o pravomoc prezidenta s kontrasignací předsedy vlády. Mobilizace má dva stupně a to mobilizace částečná, která je spojena se stavem ohrožení státu, a všeobecná za válečného stavu. Vzhledem k tomu, že již částečná mobilizace vedla k dřívějšímu stavu branné pohotovosti státu s důsledky vzniku polních státních zastupitelství, je i za dnešního stavu rozhodující pro působení polních státních zastupitelství částečná mobilizace a stav ohrožení státu.

Stav ohrožení státu vyhláší parlament na návrh vlády, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy. K přijetí usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů. Stav ohrožení státu je ústavní podmínkou pro vyhlášení částečné mobilizace, záleží však na rozhodnutí prezidenta, zda po rozhodnutí parlamentu nařídí k návrhu vlády částečnou mobilizaci.

Dříve nebyla mobilizace podmíněna usnesením parlamentu o vyhlášení nějakého mimořádného stavu. Historická zkušenost z roku 1938 ukazuje, že prezident republiky přistoupil k vyhlášení všeobecné mobilizace 23. 9. 1938 bez předchozího jednání v parlamentu na základě aktuální mezinárodní situace. V září 1938 tomu ani nemohlo být jinak, protože poslanci i senátoři si během celé mnichovské krize užívali parlamentní prázdniny. Mobilizací se stát ze zákona dostal do stavu branné pohotovosti, což bylo oznamováno vládní vyhláškou. V době první Československé republiky prezident nepotřeboval k nařízení mobilizace návrh ani souhlas vlády, pouze ji musel vyslechnout. Již vyhlášenou mobilizaci musel předložit Národnímu shromáždění k dodatečnému schválení. Rozhodnutí prezidenta o demobilizaci pak bylo vázáno na návrh ministra obrany. Rozhodnutí prezidenta byla podrobena spolupodpisu odpovědného člena vlády. Vláda však určovala a vyhlášovala den ukončení branné pohotovosti státu, jenž byl ukončen k 31. 12. 1945, když nebylo právně uznáno ukončení tohoto stavu

pomnichovskou vládou k 28. 2. 1939. V některých pramenech se lze setkat s tím, že již 20. 5. 1938 byla vyhlášena částečná mobilizace. Ve skutečnosti šlo o povolání 1 záložního ročníku a příslušníků technických a zvláštních oddílů, což nebyla částečná mobilizace, ale mimořádné povolání záloh, kdy prezident republiky mohl po slyšení vlády povolát až tři nejmladší ročníky záloh.

Vzhledem k nové ústavní úpravě, kde se počítá s ingerencí parlamentu, který svou povahou velkého kolegiálního orgánu, není určen na rychlé řešení krizových situací, je vhodné, aby usnesení o stavu ohrožení státu bylo přijato již při znatelném, nikoli již osudovém vyhocení mezinárodní situace, aby prezident a vláda měli možnost operativně nařídit při dalším zhoršení mezinárodní situace částečnou mobilizaci.

Všeobecná mobilizace je svým vyhlášením podle branného zákona vázána na stav válečný, který podle ústavy vyhláší Parlament ČR. Je nutno říci, že naše ústavní úprava svou vazbou vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu na parlament fakticky sama sebe vyřazuje z použití ve skutečně krizové době. Je totiž možné, že stát se dostane do války faktickým útokem druhého a to okamžitě do situace, kdy nemůže jednat parlament. Jistě by bylo zcela správné, aby prezident vyhlásil mobilizaci i další kroky, aniž by parlament vyhlásil stav ohrožení či válečný stav. Rovněž je nutné odlišit válečný stav ve smyslu naší ústavy, což je pramen práva vnitrostátního, a válečný stav ve smyslu práva mezinárodního, který vzniká vyhlášením války či válečným útokem a končí podepsáním mírové smlouvy (nikoliv koncem války, ať již kapitulací či uzavřením příměří) anebo jinak projevenou vůlí států. Zde můžeme připomenout, že Československo bylo ve válečném stavu ještě dlouho po skončení druhé světové války a to s Německem do 3. 2. 1955 a s Japonskem až do 8. 5. 1957.

Pokud se jedná o působnost místní, tak ta je určena samotným názvem státního zastupitelství, je činné ve válečném poli. Blíže může být určena jednak prováděcími právními akty vůči státním zastupitelstvím a to formou obecných pojmů, nikoliv přesnou územní definicí. Polní státní zastupitelství mohou mít celostátní územní působnost vůči vojákům a válečným zajatcům, ale mohou mít i zvláštní působnost na území válečných operací (fronta) vůči všemu civilnímu obyvatelstvu, ať již přátelskému či nepřátelskému. Co je území válečné operace

by pak příslušelo vyhlašovat příslušným vojenským orgánům. Polní státní zastupitelství svou působnost mohou vykonávat i na území cizího státu, ať již spojeneckého či nepřátelského, bude-li toto území okupováno našimi ozbrojenými silami.

V případě věcné působnosti, která není nikde řešena, lze z povahy věci dovodit, že nižší polní státní zastupitelství by vycházelo z trestní působnosti okresního státního zastupitelství a působilo vůči okresním soudům, vyšší státní zastupitelství by pak působilo vůči soudům krajským, ale i vrchním, pokud by to právní předpis výslovně stanovil. Působnost by se v kombinaci s osobní působností měla vztahovat na vojáky a podobné osoby plně, dále plně na válečné zajatce a v proměnlivém rozsahu na civilisty zvláště na území válečných operací, anebo pro zvlášť určené trestné činy namířené proti ozbrojeným silám a obranyschopnosti státu.

Při řešení personální situace, kterou rovněž žádný právní předpis neupravuje. Lze předpokládat, že polní státní zastupitelství bude obsazeno státními zástupci a dalšími zaměstnanci povolány k vojenské službě. Tak se fakticky polní státní zastupitelství stává vojenským orgánem, jenž je součástí soustavy státního zastupitelství a zároveň ozbrojených sil.

Nižší polní státní zastupitelství bude podřízeno vyššímu polnímu státnímu zastupitelství. Vyšší polní státní zastupitelství bude mít dvojí podřízenost, a to ve věcech působnosti buď vrchnímu, anebo přímo Nejvyššímu státnímu zastupitelství, a ve věcech správy vyššímu vojenskému orgánu, kterým může být Generální štáb Armády nebo Vojenská kancelář prezidenta republiky, který je vrchním velitelem ozbrojených sil.

Pokud jde o jmenování vyšších a nižších polních státních zástupců, jmenuje je jako vrchní velitel ozbrojených sil prezident republiky. Pokud totiž zvláštní zákon neurčuje jinak, jmenování velitelů vojenských útvarů patří do ústavní pravomoci prezidenta jako vrchního velitele. Rovněž dle dřívějších zákonů jmenoval vyšší i nižší polní prokurátory prezident republiky z důstojníků-právníků právě se zákonným odkazem na jeho postavení vrchního velitele ozbrojených sil s možností přenést toto právo na podřízené vojenské orgány.

Na rozdíl od státních zastupitelství ústava neumožňuje zřizování polních či jiných vojenských soudů ani v době válečného stavu a taxativně vyjmenovává soudní soustavu. To nevyklučuje určitá opatření s prvky vojenské justice, která by však musela být učiněna zákonem. Právní předpis nižší právní síly nedostačuje.

I zde by tak byla nutná zákonná úprava, která může umožnit soustředit určitou trestní agendu u některých okresních a krajských soudů s tím, že zákon u těchto soudů vytvoří pobočky činné v poli. U nich by obžalobu zastupovali státní zástupci polních státních zastupitelství a jejich trestní působnost by byla stejná jako působnost polních státních zastupitelství. Formálně by šlo o pobočky mateřských soudů, fakticky by šlo o téměř samostatné útvary, jejichž správu by vykonával k tomu pověřený místopředseda mateřského soudu. V těchto formálně civilních soudech by působili soudci a jejich asistenti, kteří budou povoláni v rámci mobilizace do mimořádné činné vojenské služby. Takže půjde o vojenské osoby podléhající vojenské kázní, byť jako soudci v rámci vlastního soudního rozhodování nebudou podléhat rozkazům a jiným příkazům. Budou vázáni jen zákonem a závaznými mezinárodními smlouvami.³⁰

Další otázkou je zda vzhledem speciálnosti problematiky jakou je trestná činnost příslušníku policie či dalších obdobných složek by nezasluhovala specializaci i na úrovni soudů.

Na základě trestního řádu, konkrétně § 12, který upravuje orgány činné v trestním řízení, respektive jejich věcnou příslušnost je zřejmé, že pro oblast prověřování trestné činnosti příslušníků Policie České republiky, příslušníků Vězeňské služby České republiky, celníků anebo zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v Policii České republiky, nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky, spáchaných v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů, je příslušná GIBS. Jedná se přitom o speciální orgán, který je věcně příslušný i k vyšetřování trestních věcí shora vyjmenovaných subjektů, jak je zakotveno v § 161 odst. 3 trestního zákoníku.

30 zdroj: VOJENSKÉ ROZHLEDY CZECH MILITARY REVIEW ročník 2009 článek: „Vojenská justice v ČR,, Autor: Doc. JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D.

Jako další orgán činný v trestním řízení je státní zastupitelství, jehož povinností je především dozírat nad trestním řízením. V § 10 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. ze dne 7. ledna 1994 o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli je výslovně upraveno pod názvem „Působnost státních zastupitelství v trestním řízení o trestných činech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů a jejich zaměstnanců, příslušníků Vojenské policie a příslušníků zpravodajských služeb“, je výslovně uvedeno, že k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení konaném Generální inspekcí bezpečnostních sborů a k vyřizování věcí, v nichž zkrácené přípravné řízení konala Generální inspekce bezpečnostních sborů, je příslušný státní zástupce krajského státního zastupitelství. Konkrétní doslovná úprava § 10 Jednacího řádu státního zastupitelství je následovná:

(1) K výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení konaném Generální inspekcí bezpečnostních sborů a k vyřizování věcí, v nichž zkrácené přípravné řízení konala Generální inspekce bezpečnostních sborů, je příslušný státní zástupce krajského státního zastupitelství i ve věcech, v nichž by byl jinak příslušný státní zástupce nižšího státního zastupitelství v obvodu jeho působnosti, není-li dále stanoveno jinak. Rovněž je příslušný k zastupování obžaloby a návrhu na potrestání v řízení před soudem v těchto věcech, ledaže věc předal státnímu zástupci, který by jinak byl příslušný, a k rozhodování ve sporu o příslušnost ke konání úkonů před zahájením trestního stíhání mezi Generální inspekcí bezpečnostních sborů a jiným policejním orgánem.

(2) K vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství, příslušníky Vojenské policie a zaměstnanci České republiky zařazenými k výkonu práce v Generální inspekcí bezpečnostních sborů a ke zkrácenému přípravnému řízení o těchto trestných činech je příslušný státní zástupce krajského státního zastupitelství, jehož příslušnost se určí podle § 12, 14 a 16. Rovněž je příslušný k zastupování návrhu na potrestání, který v těchto věcech podal, i u jiného soudu, než u kterého působí, pokud věc nepředal státnímu zástupci, který by jinak byl příslušný.

(3) Státní zástupce vrchního státního zastupitelství je ve věcech uvedených v odstavci 2 příslušný k zastupování obžaloby v řízení i před jiným soudem, než u kterého působí, pokud věc nepředal státnímu zástupci, který by jinak byl příslušný.

Z uvedeného je tedy i zde vidět, jak v rovině vyšetřování, tak i v rovině samotného dozoru v trestním řízení a zastupování věci u soudu samého, určitá specializace, či přesněji potřeba vyšší erudice. Věci vyšetřování a dozor v trestním řízení je posunut u státního zastupitelství na druhý, tedy krajský stupeň. Navíc v návaznosti na to, je na každém krajském státním zastupitelství ve smyslu Pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 4/2009 ze dne 27. července 2009, Vzorový organizační řád, zřízena specializace daná Přílohou č. 2 Obligatorní specializace u jednotlivých stupňů státního zastupitelství nazvaná pod bodem VI. Jako specializace na „Trestné činy spáchané příslušníky ozbrojených sil, příslušníky bezpečnostních sborů, zaměstnanci ČR zařazenými v bezpečnostních sborech a řízení o trestných činech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů, zaměstnanců ČR zařazených v Generální inspekci bezpečnostních sborů, příslušníků Vojenské policie, Vojenského zpravodajství, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace“. Podle velikosti a zatíženosti jednotlivých krajů, je pak tato specializace obsazena jedním až třemi státními zástupci. Jedním v Českých Budějovicích a až třemi například u Městského státního zastupitelství v Praze.

V praxi se tak již od roku 1994, kdy došlo k zániku vojenské prokuratury a vojenských soudů jako nepochybně specializovaných orgánů se pokračuje v různých formách ve specializaci orgánů činných v trestním řízení ale vyjma soudů. Vyšetřovatelé vojenské prokuratury byli nahrazeni inspekcí ministra vnitra a dále pak i vyšetřujícími státními zástupci okresních státních zastupitelství, dozorovanými státními zástupci krajských státních zastupitelství. Od zrušení specializovaných vojenských soudů, do jejichž pravomoci tehdy spadali příslušníci policie resp. veřejné bezpečnosti a československé lidové armády, tak do dnešní doby ve fázi řízení před soudem neexistuje specializovaný soud. Věcně a místně příslušné jsou soudy obecné. Tedy nalézacími soudy jsou soudy okresní a odvolacími soudy krajské. Případně pokud se jedná o tzv. “sedmnáctkové věci“ ve smyslu § 17 trestního řádu, tak soudy krajské a vrchní.

Tato skutečnost byla v zásadě bezpředmětná v období nejméně deseti let po zrušení vojenských soudů, kdy bývalí vojenští soudci ve většině případů přešli k soudům okresním a krajským. Začal to být však problém po jejich odchodu do důchodu. Nejednalo se ale o velké procento věcí, když příslušníci policie, armády a bezpečnostních sborů páchají ve velkém procentu obecnou trestnou činnost, ale určité třecí plochy v konkrétních zejména speciálních policejních věcech se občas vyskytly. Ve většině případů byla však náprava zjednána k odvolání státního zástupce odvolacím soudem. Tím, že ze strany soudů není zajištěna specializace, dochází podle mého názoru k protahování jednotlivých kauz a ke složitějšímu a tedy i náročnějšímu dokazování před soudem, kam bylo přesunuto těžiště trestního řízení. Nelze přehlédnout i větší disproporce v rozhodování obdobných věcí stejného druhu, když se jedná především o rozdílné hodnocení společenské škodlivosti, což se odráží ve výši a druhu uložených trestů ale i v rozhodnutí samém (postoupení věci ke kázeňskému řešení nebo odsuzující rozsudek).

Podle mého přesvědčení i přes skutečnost, že se více než kdy dříve prosazuje ústavní zásada zakotvená v čl. 38 Listiny základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky), že “Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci“, by mělo v tomto směru dojít k novele v souladu s větou druhou čl. 38, kde je uvedeno, že: “Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon“. Jak je zřejmé, nešlo by však věcnou příslušnost soudu stanovit pouhou vyhláškou, jak je tomu u státního zastupitelství, ale ve smyslu věty druhé čl. 38 odstavce prvního zákonem.³¹

Pravidly přidělování věcí se zabývá zákon č. 6/2002 Sb. ze dne 30. listopadu 2001 o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, který ve svých § 41-45 stanoví základní rámec vytváření rozvrhů práce. Rozvrh práce je veřejný a vytváří se na kalendářní rok. Určuje přidělení soudců a odborného personálu do jednotlivých senátů a oddělení a určuje pravidla zastupování soudců a dalších soudních osob. Zákon vytváří

31 zákon č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

překážku přerozdělení již rozdělených věcí (§ 42 odst. 4), která může při extenzivním výkladu znemožnit přerozdělení starších věcí v případě, že se u soudu vytvoří nová rozhodovací kapacita. Tento zákon je podle mého názoru dostatečným garantem ústavní zásady, že “Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci“, avšak měl by být novelizován právě o některé specializace jako je například „policejní trestná činnost“, či trestná činnost “hospodářská“. Přispělo by to nepochybně k rychlosti a erudovanosti rozhodování v trestním řízení.

Zajímavá a koncepční je v tomto směru i myšlenka Doc. JUDr. Zdeňka Koudelky, Ph.D. uvedená ve Vojenských rozhledech CZECH MILITARY REVIEW, ročník 2009 v článku „Vojenská justice v ČR“. Kde konstatuje, že je ústavně možné v době mírové soustředit působnost trestních soudů vůči některým vojenským oblastem u jednoho či několika soudů ve státě. Takový soud ve svých organizačních a statutárních poměrech nadále zůstane běžným okresním či krajským soudem, ale soustředění určitých vojenských věcí u něj a v rámci něj u konkrétního specializovaného samosoudce či senátu, umožní specializaci soudních osob na určité trestné činy spáchané za určitých neběžných okolností. Specializací soudci a přísedící dosáhnou vyššího stupně vniknutí do vojenské problematiky.

Velmi vhodné to bude v případě trestných činů našich vojáků spáchaných v zahraničních vojenských misích, kdy nelze uplatnit obecnou zásadu, že trestný čin soudí soud, v jehož obvodu byl spáchán. Již stávající zákon o soudech umožňuje soustředění určitých agend u některých soudů (doprava, uznání cizích trestních rozsudků, průmyslová práva), obdobným způsobem může být řešena i specializace vojenská.

Takto dojde nejen ke specializaci soudů, ale i státních zastupitelství, kde k tomu stačí vyhláška ministra spravedlnosti. Dozor státních zástupců nad vyšetřováním trestných činů spáchaných našimi vojáky v zahraničí vyžaduje jazykovou znalost a orientaci v příslušných pramenech mezinárodního práva. Proto i zde je vhodné soustředit činnost na specialistu, který bude v trvalém kontaktu s příslušnými vyššími důstojníky útvarů podílejících se na zahraničních misích.

Dnes působí mise v Afganistanu, Iráku a Kosovu. Je zde využíváno především vojáků ze základen v Prostějově, Hranicích a Přerově. V těchto místech se zpravidla po návratu z mise stíhaní vojáci budou zdržovat jako v místech svého bydliště a pracoviště. Proto je vhodné touto činností pověřit Krajský soud v Brně a Krajské státní zastupitelství v Brně, v jejichž obvodu jsou posádky, jejichž vojáci se účastní zahraničních misí, šlo by o soud územně blízký. Rovněž v Brně sídlí Nejvyšší soud, neboť specializaci je vhodné provést i formou specializovaného senátu Nejvyššího soudu pro řešení dovolání, což může být již dnes učiněno rozvrhem práce vydaného předsedkyní Nejvyššího soudu. Specializované soudce a státní zástupce soustředěné v jednom městě, kde je sídlo vojenské Univerzity obrany, je vhodné společně vzdělávat o aspektech týkající se zahraničních vojenských misí.

12. PŘEHLED TRESTNÉ ČINNOSTI BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ A JEJICH PŘÍČINY

Tabulka č. 1 – Přehled trestně stíhaných osob v roce 2020

Trestně stíhané osoby			Rozdíl 2019/2020	
	celkem	tj. %	rozdíl	tj. %
Celkem stíhané osoby	182	100,00%	+40	+28,17%
Podle typu	182	100,00%	+40	+28,17%
právnícká osoba	0	0,00%	0	-
fyzická osoba	182	100,00%	+40	+28,17%
Podle pohlaví	182	100,00%	+40	+28,17%
Muž	159	87,36%	+32	+25,20%
Žena	23	12,64%	+8	+53,33%
Podle místa spáchání trestné činnosti	182	100,00%	+40	+28,17%
A - hlavní město Praha	28	15,38%	+3	+12%
B - Jihomoravský kraj	15	8,24%	-1	-6,25%
C - Jihočeský kraj	21	11,54%	+12	+133%
E - Pardubický kraj	19	10,44%	+15	+375%
H - Královéhradecký kraj	2	1,10%	-3	-60%
J - Kraj Vysočina	3	1,65%	0	0,00%
K - Karlovarský kraj	3	1,65%	-6	-66,67%
L - Liberecký kraj	20	10,99%	+15	+300%

M - Olomoucký kraj	9	4,95%	-3	-25%
P - Plzeňský kraj	6	3,30%	-2	-25%
S - Středočeský kraj	19	10,44%	+4	+26,67%
T - Moravskoslezský kraj	14	7,69%	0	0,00%
U - Ústecký kraj	23	12,64%	+10	+76,92%
Z - Zlínský kraj	0	0,00%	-4	-100%

Podle věku v době spáchání trestné činnosti	182	100,00%	+40	+28,17%
00 až 24	16	8,79%	+4	+33,33%
25 až 29	33	18,13%	+14	+73,68%
30 až 34	23	12,64%	-7	-23,33%
35 až 39	20	10,99%	-1	-4,76%
40 až 44	28	15,38%	+5	+21,74%
45 až 49	32	17,58%	+20	+166,7%
50 až 99	30	16,48%	+5	+20%

Podle délky služby/práce u sboru v době spáchání trestné činnosti	141	100,00%	+14	+11,02%
00 až 04	37	26,24%	+4	+12,12%
05 až 09	20	14,18%	+5	+33,33%
10 až 14	29	20,57%	-6	-17,14%
15 až 19	20	14,18%	-1	-4,76%
20 až 24	15	10,64%	+7	+87,5%
25 až 99	20	14,18%	+5	+33,33%

Podle funkce služebního/pracovního zařazení (vedoucí)	141	100,00%	+14	+11,02%
řídící pracovník	10	7,09%	+6	+150%
řízený pracovník	131	92,91%	+8	+6,50%

Podle místa služebního/pracovního zařazení	141	100,00%	+14	+11,02%
hlavní město Praha	35	24,82%	+4	+12,90%
Jihočeský kraj	9	6,38%	0	0,00%
Jihomoravský kraj	11	7,80%	+1	+10%
Karlovarský kraj	3	2,13%	-4	-57,14%
Kraj Vysočina	4	2,84%	+1	+33,33%
Královéhradecký kraj	4	2,84%	-1	-20%
Liberecký kraj	20	14,18%	+17	+566,7%
Moravskoslezský kraj	14	9,93%	0	0,00%
Olomoucký kraj	6	4,26%	-4	-40%
Pardubický kraj	4	2,84%	0	0,00%
Plzeňský kraj	5	3,55%	-1	-16,67%
Středočeský kraj	8	5,67%	-3	-27,27%
Ústecký kraj	18	12,77%	+6	+50%
Zlínský kraj	0	0,00%	-2	-100%

Podle služební hodnosti a hodnostního označení	126	100,00%	+10	+8,62%
referent – rotný	0	0,00%	-1	-100%

vrchní referent – strážmistr	2	1,59%	-2	-50%
asistent – nadstrážmistr	18	14,29%	+4	+28,57%
vrchní asistent – podpraporčík	33	26,19%	-2	-5,71%
inspektor – praporčík	41	32,54%	+11	+36,67%
inspektor – nadpraporčík	3	2,38%	+2	+200%
vrchní inspektor - nadpraporčík	11	8,73%	-1	-8,33%
vrchní inspektor – podporučík	1	0,79%	0	0,00%
komisař – poručík	9	7,14%	0	0,00%
komisař – nadporučík	5	3,97%	+4	+400%
vrchní komisař – kapitán	2	1,59%	-3	-60%
vrchní komisař – major	1	0,79%	+1	-
rada – podplukovník	0	0,00%	-2	-100%
rada – plukovník	0	0,00%	-1	-100%
vrchní rada – plukovník	-	-	-	-
vrchní státní rada – plukovník	-	-	-	-

Tabulka č. 2 – **Přehled trestně stíhaných osob v roce 2020** – rozdělení dle dalších kritérií

Trestně stíhané osoby							
	Příslušník P ČR	Příslušník VS ČR	Příslušník CS ČR	Zaměstnanec P ČR	Zaměstnanec VS ČR	Zaměstnanec CS ČR	Civilní osoba (mimo BS)
Celkem	91	34	1	11	3	1	41

Z toho:

Podle zavinění							
Úmysl	71	29	0	9	3	1	41
Nedbalost	20	5	1	2	0	0	0

Podle stadia trestného činu							
dokonaný	90	34	1	11	3	1	41
Pokus	1	0	0	0	0	0	0

Podle doby spáchání trestného činu							
v době služby / v pracovní době	32	18	0	3	3	1	--
v době mimo službu / mimo prac. dobu	59	16	1	8	0	0	--

V souvislosti se zneužitím postavení

příslušníka / zaměstnance							
Ano	30	18	0	3	1	1	--
Ne	61	16	1	8	2	0	--

Tabulka č. 1 - Přehled trestně stíhaných osob v roce 2019

<i>Trestně stíhané osoby</i>			<i>Rozdíl 2018/2019</i>	
	celkem	tj. %	rozdíl	tj. %
Celkem stíhané osoby	142	100,00%	-46	-24,47%

Podle typu	142	100,00%	-46	-24,47%
právnícká osoba	0	0,00%	0	-
fyzická osoba	142	100,00%	-46	-24,47%

Podle pohlaví	142	100,00%	-46	-24,47%
Muž	127	89,44%	-39	-23,49%
Žena	15	10,56%	-7	-31,82%

Podle místa spáchání trestné činnosti	142	100,00%	-46	-24,47%
A - hlavní město Praha	25	17,61%	-16	-39,02%
B - Jihomoravský kraj	16	11,27%	+5	+45,45%
C - Jihočeský kraj	9	6,34%	+5	+125%
E - Pardubický kraj	4	2,82%	+3	+300%
H - Královéhradecký kraj	5	3,52%	0	0,00%
J - Kraj Vysočina	3	2,11%	+2	+200%
K - Karlovarský kraj	9	6,34%	-2	-18,18%
L - Liberecký kraj	5	3,52%	0	0,00%
M - Olomoucký kraj	12	8,45%	+1	+9,09%
P - Plzeňský kraj	8	5,63%	-16	-66,67%
S - Středočeský kraj	15	10,56%	-8	-34,78%
T - Moravskoslezský kraj	14	9,86%	-8	-36,36%
U - Ústecký kraj	13	9,15%	-5	-27,78%
Z - Zlínský kraj	4	2,82%	-2	-33,33%

Podle věku v době spáchání trestné činnosti	142	100,00%	-46	-24,47%
00 až 24	12	8,45%	-2	-14,29%
25 až 29	19	13,38%	-3	-13,64%
30 až 34	30	21,13%	-3	-9,09%
35 až 39	21	14,79%	-21	-50,00%
40 až 44	23	16,20%	-14	-37,84%
45 až 49	12	8,45%	-5	-29,41%

50 až 99	25	17,60%	+2	+8,70%
----------	----	--------	----	--------

Podle délky služby/práce u sboru v době spáchání trestné činnosti	127	100%	-24	-15,89%
00 až 04	33	25,98%	+10	+43,48%
05 až 09	15	11,81%	-11	-42,31%
10 až 14	35	27,56%	-1	-2,78%
15 až 19	21	16,54%	-15	-41,67%
20 až 24	8	6,30%	-7	-46,67%
25 až 99	15	11,81%	0	0,00%

Podle funkce služebního/pracovního zařazení (vedoucí)	127	100%	-24	-15,89%
řídící pracovník	4	3,15%	-10	-71,43%
řízený pracovník	123	96,85%	-14	-10,22%

Podle místa služebního/pracovního zařazení	127	100%	-24	-15,89%
hlavní město Praha	31	24,41%	-13	-29,55%
Jihočeský kraj	9	7,09%	+5	+125%
Jihomoravský kraj	10	7,87%	+1	+11,11%
Karlovarský kraj	7	5,51%	0	0,00%
Kraj Vysočina	3	2,36%	+3	+100%
Královéhradecký kraj	5	3,94%	-1	-16,67%
Liberecký kraj	3	2,36%	0	0,00%
Moravskoslezský kraj	14	11,02%	-7	-33,33%
Olomoucký kraj	10	7,87%	+1	+11,11%
Pardubický kraj	4	3,15%	+3	+300%
Plzeňský kraj	6	4,72%	-10	-62,50%
Středočeský kraj	11	8,66%	-1	-8,33%
Ústecký kraj	12	9,45%	-4	-25,00%
Zlínský kraj	2	1,57%	-1	-33,33%

Podle služební hodnosti a hodnostního označení	116	100%	-21	-15,44%
referent - rotný	1	0,86%	+1	-
vrchní referent - strážmistr	4	3,45%	+4	-
asistent - nadstrážmistr	14	12,07%	-6	-30,00%
vrchní asistent - podpraporčík	35	30,17%	+4	+12,90%
inspektor - praporčík	30	25,86%	-8	-21,05%
inspektor - nadpraporčík	1	0,86%	+1	-
vrchní inspektor - nadpraporčík	12	10,34%	-2	-14,29%
vrchní inspektor - podporučík	1	0,86%	-2	-66,67%
komisař - poručík	9	7,76%	-2	-18,18%
komisař - nadporučík	1	0,86%	-1	-50,00%
vrchní komisař - kapitán	5	4,31%	-3	-37,50%
vrchní komisař - major	0	0%	-2	-100%
rada - podplukovník	2	1,72%	-2	-50,00%
rada - plukovník	1	0,86%	-2	-66,67%
vrchní rada - plukovník	0	0%	0	-
vrchní státní rada - plukovník	0	0%	0	--

Tabulka č. 2 - **Přehled trestně stíhaných osob v roce 2019** - rozdělení dle dalších kritérií

Trestně stíhané osoby							
	Příslušník P ČR	Příslušník VS ČR	Příslušník CS ČR	Zaměstnanec P ČR	Zaměstnanec VS ČR	Zaměstnanec CS ČR	Civilní osoba (mimo BS)
Celkem	91	18	7	8	3	0	15
Z toho:							
Podle zavinění							
Úmysl	70	16	4	8	3	0	15
Nedbalost	21	2	3	0	0	0	0
Podle stadia trestného činu							
dokonaný	90	18	7	8	3	0	15
Pokus	1	0	0	0	0	0	0
Podle doby spáchání trestného činu							
v době služby / v pracovní době	37	5	2	2	3	0	--
v době mimo službu / mimo prac. dobu	54	13	5	6	0	0	--

V souvislosti se zneužitím postavení příslušníka / zaměstnance							
Ano	34	4	2	1	2	0	--
Ne	57	14	5	7	1	0	--

Tabulka č. 1 - Přehled trestně stíhaných osob v roce 2018

	Trestně stíhané osoby		Rozdíl 2017/2018	
	celkem	tj. %	rozdíl	tj. %
Celkem stíhané osoby	188	100,00%	-63	-25,10%

Podle typu	188	100,00%	-63	-25,10%
právnícká osoba	0	0,00%	-1	-100,00%
fyzická osoba	188	100,00%	-62	-24,80%

Podle pohlaví	188	100,00%	-62	-24,80%
Muž	166	88,30%	-46	-21,70%
Žena	22	11,70%	-16	-42,11%

Podle místa spáchání trestné činnosti	188	100,00%	-62	-24,80%
A - hlavní město Praha	41	21,81%	-33	-44,60%
B - Jihomoravský kraj	11	5,85%	-8	-42,11%
C - Jihočeský kraj	4	2,13%	-4	-50,00%
E - Pardubický kraj	1	0,53%	-6	-85,71%
H - Královéhradecký kraj	5	2,66%	-3	-37,50%
J - Kraj Vysočina	1	0,53%	-4	-80,00%
K - Karlovarský kraj	11	5,85%	0	0,00%
L - Liberecký kraj	5	2,66%	-13	-72,22%
M - Olomoucký kraj	11	5,85%	+4	+57,14%
P - Plzeňský kraj	24	12,77%	+18	+300,00%
S - Středočeský kraj	23	12,23%	0	0,00%
T - Moravskoslezský kraj	22	11,70%	+5	+29,41%
U - Ústecký kraj	18	9,57%	-12	-40,00%
Z - Zlínský kraj	6	3,20%	-11	-64,71%

Podle věku v době spáchání trestné činnosti	188	100,00%	-62	-24,80%
00 až 24	14	7,45%	+3	+27,27%
25 až 29	22	11,70%	-12	-35,29%
30 až 34	33	17,55%	-9	-21,43%
35 až 39	42	22,34%	0	0,00%
40 až 44	37	19,68%	-9	-19,56%
45 až 49	17	9,04%	-19	-52,78%
50 až 99	23	12,24%	-16	-41,03%

Podle délky služby/práce u sboru v době spáchání trestné činnosti	151	100%	-55	-26,70%
00 až 04	23	15,23%	-10	-30,30%
05 až 09	26	17,23%	-22	-45,83%
10 až 14	36	23,84%	+2	+5,88%
15 až 19	36	23,84%	-2	-5,26%
20 až 24	15	9,93%	-19	-55,88%
25 až 99	15	9,93%	-4	-21,05%
Podle funkce služebního/pracovního zařazení (vedoucí)	151	100%	-55	-26,70%
řídící pracovník	14	9,27%	-8	-36,36%
řízený pracovník	137	90,73%	-47	-25,54%
Podle místa služebního/pracovního zařazení	151	100%	-55	-27,70%
hlavní město Praha	44	29,14%	-12	-21,43%
Jihočeský kraj	4	2,65%	-4	-50,00%
Jihomoravský kraj	9	5,96%	-8	-47,06%
Karlovarský kraj	7	4,64%	-2	-22,22%
Kraj Vysočina	0	0%	-1	-100,00%
Královéhradecký kraj	6	3,97%	-1	-14,28%
Liberecký kraj	3	1,98%	-10	-76,92%
Moravskoslezský kraj	21	13,91%	+7	+50,00%
Olomoucký kraj	9	5,96%	+2	+28,57%
Pardubický kraj	1	0,66%	-6	-85,71%
Plzeňský kraj	16	10,60%	+10	+166,67%
Středočeský kraj	12	7,95%	-9	-42,86%
Ústecký kraj	16	10,60%	-7	-30,43%
Zlínský kraj	3	1,98%	-14	-82,35%
Podle služební hodnosti a hodnostního označení	136	100%	-51	-27,27%
referent - rotný	0	0%	0	--
vrchní referent - strážmistr	0	0%	-2	-100,00%
asistent - nadstrážmistr	20	14,71%	-7	-25,93%
vrchní asistent - podpraporčík	31	22,79%	-15	-32,61%
inspektor - praporčík	38	27,94%	-4	-9,52%
inspektor - nadpraporčík	0	0%	-4	-100,00%
vrchní inspektor - nadpraporčík	14	10,29%	-5	-26,32%
vrchní inspektor - podporučík	3	2,21%	-1	-25,00%
komisař - poručík	11	8,09%	-2	-15,38%
komisař - nadporučík	2	1,47%	-3	-60,00%
vrchní komisař - kapitán	8	5,88%	-6	-42,86%
vrchní komisař - major	2	1,47%	0	0,00%
rada - podplukovník	4	2,94%	0	0,00%
rada - plukovník	3	2,21%	-1	-25,00%
vrchní rada - plukovník	0	0%	-1	-100,00%
vrchní státní rada - plukovník	0	0%	0	--

Tabulka č. 2 - Přehled trestně stíhaných osob v roce 2018 - rozdělení dle další kritérií

Trestně stíhané osoby							Civilní osoba (mimo BS)
Příslušník P ČR	Příslušník VS ČR	Příslušník CS ČR	Zaměstnanec P ČR	Zaměstnanec VS ČR	Zaměstnanec CS ČR		
Celkem	116	16	4	7	7	1	37

Z toho:

Podle zavinění							
Úmysl	89	14	3	6	7	1	37
Nedbalost	27	2	1	1	0	0	0
Podle stadia trestného činu							
dokonaný	116	15	4	7	7	1	37
Pokus	0	1	0	0	0	0	0
Podle doby spáchání trestného činu							
v době služby / v pracovní době	55	5	3	2	7	1	--
v době mimo službu / mimo prac. dobu	61	11	1	5	0	0	-
V souvislosti se zneužitím postavení příslušníka / zaměstnance							
Ano	54	5	3	3	6	1	--
Ne	62	11	1	4	1	0	--

Tabulka č. 1 - Přehled trestně stíhaných osob v roce 2017

Trestně stíhané osoby	Rozdíl 2016/2017			
	celkem	tj. %	rozdíl	tj. %
Celkem stíhané osoby	251	100,00%	+4	+1,62%

Podle typu	251	100,00%	+4	+1,62%
právnícká osoba	1	0,40%	0	0,00%
fyzická osoba	250	99,60%	+4	+1,63%

Podle pohlaví	250	99,60%	+4	+1,63%
muž	212	84,46%	-12	-5,36%
žena	38	15,14%	+16	+72,73%

Podle místa spáchání trestné činnosti	250	99,60%	+4	+1,63%
A - hlavní město Praha	74	29,48%	+4	+5,71%
B - Jihomoravský kraj	19	7,57%	-2	-9,52%
C - Jihočeský kraj	8	3,19%	+4	+100,00%
E - Pardubický kraj	7	2,79%	+3	+75,00%
H - Královéhradecký kraj	8	3,19%	-2	-20,00%
J - Kraj Vysočina	5	1,99%	+2	+66,67%
K - Karlovarský kraj	11	4,39%	-2	-15,38%
L - Liberecký kraj	18	7,17%	-1	-5,26%
M - Olomoucký kraj	7	2,79%	-5	-41,67%
P - Plzeňský kraj	6	2,39%	+1	+20,00%
S - Středočeský kraj	23	9,16%	-4	-14,81%
T - Moravskoslezský kraj	17	6,77%	+2	+13,33%
U - Ústecký kraj	30	11,95%	+2	+7,14%
Z - Zlínský kraj	17	6,77%	+10	+142,86%
Podle věku v době spáchání trestné činnosti	250	99,60%	+4	+1,63%
00 až 24	11	4,38%	-9	-45,00%
25 až 29	34	13,55%	-13	-27,66%
30 až 34	42	16,73%	-2	-4,55%
35 až 39	42	16,73%	-4	-8,70%
40 až 44	46	18,33%	+12	+35,29%
45 až 49	36	14,34%	+15	+71,43%
50 až 99	39	15,54%	+5	+14,71%
Podle délky služby/práce u sboru v době spáchání trestné činnosti	206	100,00%	+40	+24,10%
00 až 04	33	16,02%	-6	-15,38%
05 až 09	48	23,30%	-7	-12,73%
10 až 14	34	16,50%	+9	+36,00%
15 až 19	38	18,45%	+20	+111,11%
20 až 24	34	16,50%	+11	+47,83%
25 až 99	19	9,23%	+13	+216,67%
Podle funkce služebního/pracovního zařazení (vedoucí)	206	100,00%	+40	+24,10%
řídící pracovník	22	10,68%	+6	+37,50%
řízený pracovník	184	89,32%	+34	+22,67%

Podle místa služebního/pracovního zařazení	206	100,00%	+40	+24,10%
hlavní město Praha	56	27,18%	+2	+3,70%
Jihočeský kraj	8	3,88%	+6	+300,00%
Jihomoravský kraj	17	8,25%	+3	+21,43%
Karlovarský kraj	9	4,37%	0	0,00%
Kraj Vysočina	1	0,49%	+1	+100,00%

Královéhradecký kraj	7	3,40%	+1	+16,67%
Liberecký kraj	13	6,31%	+2	+18,18%
Moravskoslezský kraj	14	6,80%	+1	+7,69%
Olomoucký kraj	7	3,40%	+1	+16,67%
Pardubický kraj	7	3,40%	+4	+133,33%
Plzeňský kraj	6	2,91%	+1	+20,00%
Středočeský kraj	21	10,19%	+9	+75,00%
Ústecký kraj	23	11,17%	-1	-4,17%
Zlínský kraj	17	8,25%	+10	+142,86%

Podle služební hodnosti a hodnostního označení	187	100,00%	+39	+26,35%
referent - rotný	0	0,00%	-1	-100,00%
vrchní referent - strážmistr	2	1,07%	+1	+100,00%
asistent - nadstrážmistr	27	14,44%	-7	-20,59%
vrchní asistent - podpraporčík	46	24,60%	+3	+6,98%
inspektor - praporčík	42	22,46%	+8	+23,52%
inspektor - nadpraporčík	4	2,14%	+2	+100,00%
vrchní inspektor - nadpraporčík	19	10,16%	+10	+111,11%
vrchní inspektor - podporučík	4	2,14%	+2	+100,00%
komisař - poručík	13	6,95%	+7	+116,67%
komisař - nadporučík	5	2,67%	+4	+400,00%
vrchní komisař - kapitán	14	7,49%	+8	+133,33%
vrchní komisař - major	2	1,07%	+1	+100,00%
rada - podplukovník	4	2,14%	+2	+100,00%
rada - plukovník	4	2,14%	0	0,00%
vrchní rada - plukovník	1	0,53%	-1	-50,00%
vrchní státní rada - plukovník	0	0,00%	0	-

Tabulka č. 2 - Přehled trestně stíhaných osob v roce 2017 - rozdělení dle dalších kritérií

Trestně stíhané osoby							Civilní osoba (mimo BS)
Příslušník P ČR	Příslušník VS ČR	Příslušník CS ČR	Zaměstnanec P ČR	Zaměstnanec VS ČR	Zaměstnanec CS ČR		
Celkem	135	30	22	13	6	0	45

Z toho:

Podle zavinění							
úmysl	117	26	11	9	5		45
nedbalost	18	4	11	4	1		0

Podle stadia trestného činu							
dokonaný	132	30	22	13	6		43
pokus	3	0	0	0	0		2

Podle doby spáchání trestného činu							
v době služby / v pracovní době	76	12	19	7	5		--
v době mimo službu / mimo prac. dobu	59	18	3	6	1		-
V souvislosti se zneužitím postavení příslušníka / zaměstnance							
ano	60	8	9	2	4		--
ne	75	22	13	11	2		-

Tabulka č. 1 - Přehled trestně stíhaných osob v roce 2016

	Trestně stíhané osoby		Rozdíl 2015/2016	
	celkem	tj. %	rozdíl	tj. %
Celkem stíhané osoby	247	100,00%	-11	-4,26%

Podle typu	247	100,00%	-11	-4,26%
právnícká osoba	1	0,40%	1	-
fyzická osoba	246	99,60%	-12	-4,65%

Podle pohlaví	246	99,60%	-12	-4,65%
muž	224	90,69%	-4	-1,75%
žena	22	8,91%	-8	-26,67%

Podle místa spáchání trestné činnosti	246	99,60%	-12	-4,65%
A - hlavní město Praha	70	28,34%	5	7,69%
B - Jihomoravský kraj	21	8,50%	-14	-40,00%
C - Jihočeský kraj	4	1,62%	-3	-42,86%
E - Pardubický kraj	4	1,62%	-3	-42,86%
H - Královéhradecký kraj	10	4,05%	2	25,00%
J - Kraj Vysočina	3	1,21%	0	0,00%
K - Karlovarský kraj	13	5,26%	5	62,50%
L - Liberecký kraj	19	7,69%	-3	-13,64%
M - Olomoucký kraj	12	4,86%	1	9,09%
P - Plzeňský kraj	5	2,02%	0	0,00%
S - Středočeský kraj	27	10,93%	3	12,50%
T - Moravskoslezský kraj	15	6,07%	-7	-31,82%
U - Ústecký kraj	28	11,34%	4	16,67%
V - Česká republika (celé území)	8	3,24%	1	14,29%
Z - Zlínský kraj	7	2,83%	-3	-30,00%
Podle věku v době spáchání trestné činnosti	246	99,60%	-12	-4,65%
00 až 24	20	8,10%	-5	-20,00%
25 až 29	47	19,03%	-17	-26,56%
30 až 34	44	17,81%	1	2,33%
35 až 39	46	18,62%	-6	-11,54%
40 až 44	34	13,77%	2	6,25%
45 až 49	21	8,50%	1	5,00%
50 až 99	34	13,77%	12	54,55%
Podle délky služby/práce u sboru v době spáchání trestné činnosti	166	100,00%	-18	-9,78%
00 až 04	39	23,49%	4	11,43%
05 až 09	55	33,13%	-13	-19,12%
10 až 14	25	15,06%	-6	-19,35%
15 až 19	18	10,84%	-3	-14,29%
20 až 24	23	13,86%	3	15,00%
25 až 99	6	3,61%	-3	-33,33%
Podle funkce služebního/pracovního zařazení (vedoucí)	166	100,00%	-18	-9,78%
řídící pracovník	16	9,64%	-1	-5,88%
řízený pracovník	150	90,36%	-17	-10,18%
Podle místa služebního/pracovního zařazení	166	100,00%	-18	-9,78%
hlavní město Praha	54	32,53%	6	12,50%
Jihočeský kraj	2	1,20%	-3	-60,00%
Jihomoravský kraj	14	8,43%	-16	-53,33%
Karlovarský kraj	9	5,42%	3	50,00%
Kraj Vysočina	0	0,00%	-1	-100,00%

Královéhradecký kraj	6	3,61%	0	0,00%
Liberecký kraj	11	6,63%	0	0,00%
Moravskoslezský kraj	13	7,83%	-4	-23,53%
Olomoucký kraj	6	3,61%	-3	-33,33%
Pardubický kraj	3	1,81%	-2	-40,00%
Plzeňský kraj	5	3,01%	-1	-16,67%
Středočeský kraj	12	7,23%	-7	-36,84%
Ústecký kraj	24	14,46%	4	20,00%
Zlínský kraj	7	4,22%	6	600,00%

Podle služební hodnosti a hodnostního označení	148	100,00%	-26	-14,94%
referent - rotný	1	0,68%	1	—
vrchní referent - strážmistr	1	0,68%	-1	-50,00%
asistent - nadstrážmistr	34	22,97%	5	17,24%
vrchní asistent - podpraporčík	43	29,05%	1	2,38%
inspektor - praporčík	34	22,97%	-16	-32,00%
inspektor - nadpraporčík	2	1,35%	0	0,00%
vrchní inspektor - nadpraporčík	9	6,08%	-13	-59,09%
vrchní inspektor - podporučík	2	1,35%	2	—
komisař - poručík	6	4,05%	-5	-45,45%
komisař - nadporučík	1	0,68%	-7	-87,50%
vrchní komisař - kapitán	6	4,05%	4	200,00%
vrchní komisař - major	1	0,68%	0	0,00%
rada - podplukovník	2	1,35%	2	—
rada - plukovník	4	2,70%	0	0,00%
vrchní rada - plukovník	2	1,35%	1	100,00%
vrchní státní rada - plukovník	0	0,00%	0	—

Tabulka č. 2 - Přehled trestně stíhaných osob v roce 2016 - rozdělení dle dalších kritérií

Trestně stíhané osoby							
	Příslušník P ČR	Příslušník VS ČR	Příslušník CS ČR	Zaměstnanec P ČR	Zaměstnanec VS ČR	Zaměstnanec CS ČR	Civilní osoba (mimo BS)
Celkem	170	44	10	15	7	4	26

Na tomto místě je nutno upozornit, že po úvaze, nebylo vycházeno ze statistických údajů za rok 2020, protože tyto jsou značně ovlivněny nouzovými stavy vyhlášenými pro toto období Vládou ČR z důvodu pandemie Covid-19. Tabulky za toto období jsou tak uvedeny v této práci pouze pro ilustraci.

Z tabulek, kromě trendu postupně se snižujícího celkového počtu sledovaných pachatelů (v roce 2016-246 a v roce 2019-142) lze vyčíst, že za sledované období roků 2016 až 2019 zdaleka nejvíce páchají trestnou činností příslušníci PČR. Dalším v pořadí jsou příslušníci Vězeňské služby ČR následováni zaměstnanci PČR. U dalších sledovaných osob se pak jedná o jednotky případů mimo rok 2017, kdy došlo ke stíhání 22 osob Celní správy ČR. Nejméně stíhaných osob je pak z řad civilních zaměstnanců Celní správy ČR, kterých bylo celkem za sledované období pouze pět. Je však vhodné poznamenat, že počty stíhaných osob jsou ovlivněny celkovým počtem sledovaných osob z jednotlivých bezpečnostních sborů.

Pokud se jedná o trestně stíhané osoby podle pohlaví, je logické, že více páchají trestné činy muži, což je obecně celkový trend. Souvisí to zřejmě s větší kázní a odpovědností tzv. „něžného pohlaví“. Žen je ale statisticky o něco více než mužů, když podle Statistické ročenky České republiky pro rok 2004 (Praha: Český statistický úřad, 1995. ISBN 80-250-1080-5) měla ČR (k 31. 12. 2004) celkem 10 220 577 obyvatel, z toho 4 980 913 mužů a 5 239 664 žen. Ve sledované množině, pak výrazně menší množství stíhaných žen souvisí hlavně s charakterem bezpečnostních složek a tedy menším množstvím zde zaměstnaných žen. Z tabulek je zřejmé, že v roce 2016 bylo stíháno 22 žen, což je 8,94%. V roce 2017 bylo stíháno 38 žen což je 15,2%, tedy o něco více než v jiných letech. V roce 2018 bylo stíháno 22 žen, což představuje v tomto roce 11,70% stíhaných příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů. A konečně v roce 2019 bylo stíháno 15 žen, což představuje 10,56% z celku. Lze tedy konstatovat, že podíl trestně stíhaných žen ve sledované množině pachatelů je přibližně 10%.³³

Zajímavé jsou údaje týkající se věku pachatelů a doby jejich služby. Podle mého názoru má délka služby sledovaných osob vliv na počet rekrutovaných

pachatelů především ze dvou důvodů. Začínající příslušníci mají méně zkušeností a jsou tak více ovlivnitelní okolím, i protože mají méně peněz a pak, což je velice podstatné, jsou si vědomí toho, že jejich výsluhový příspěvek je v nedohlednu. Z tabulky lze zcela spolehlivě vysledovat období, kdy pachatelé zpravidla nejvíce páchají trestnou činností. Jedná se o dobu od nástupu do 9 let služby. V tomto období páchají kolem 40% trestné činnosti. Naopak nejméně trestné činnosti pak páchají v době, kdy slouží 20 a více let. Je to přibližně 20% trestné činnosti. Jak jsem již naznačil výše, je to zřejmě tím, že jsou zkušení a hrozí, že v případě trestního stíhání přijdou o výsluhu, případně odchodné.

Dalším zajímavým údajem, který dokládají tabulky je teritoriální nápad sledované trestné činnosti. Jednoznačně nejvyšší nápad tzv. "policejní trestné činnosti" má hlavní město Praha jedná se zpravidla o 30% z celkového nápadu. Tradičně nejnižší nápad má pak Kraj Vysočina a to kolem 0,5% až 1%.

Jako nezkrácené údaje poskytující reálný obraz o aktuálním stavu kriminality bezpečnostních sborů spadajících do pravomoci orgánů GIBS lze využít zjištěné statistické údaje za rok 2019, protože v roce 2020, byla obecně celková kriminalita ovlivněna pandemií Covid-19, když došlo k jejímu razantnímu snížení.

GIBS nejsledovanějšími typy trestné činnosti jsou v bezpečnostních sborech následující oblasti.

12.1. Trestná činnost v oblasti korupčního jednání

V roce 2019 GIBS zdokumentovala celkem 8 trestných činů vykazujících znaky korupčního jednání, když to je o 14 méně než v roce 2018. Trestní stíhání bylo zahájeno vůči celkem 7 osobám, což je o 8 méně než v loňském roce. Z toho se jednalo o 3 příslušníky PČR, což je proti předešlému roku o 2 méně, 0 zaměstnanců PČR, oproti 1 z předchozího roku, 1 příslušníka VS ČR, 1 zaměstnanec VS ČR, když v roce 2018 nebyl v obou kategoriích VS ČR vykazován žádný stíhaný. Žádný stíhaný příslušník CS ČR a žádný zaměstnanec CS ČR nebyl stíhán v roce 2018 ani v roce 2019. Konečně v roce 2019 byly

stíhány 2 civilní osoby, jejichž trestné činy souvisely s trestnou činností příslušníků BS v působnosti GIBS, což je o 5 méně než v roce 2018.

K nejčastějším formám korupce v bezpečnostních sborech i nadále patří: přijetí úplatku za sjednání neoprávněné výhody, neoprávněné lustrace v informačních systémech, ovlivňování řízení v nezákonný prospěch, spolupráce na vydírání osob (zejména podnikatelů), nelegální pronášení předmětů do věznice, přijetí úplatku za neřešení deliktu v dopravě.

12.2. Trestná činnost v oblasti extremismu

V oblasti extremismu v roce 2019, GIBS zahájila trestní stíhání proti 2 osobám, když v obou případech jednalo se o příslušníky PČR. V roce 2018 nebyla v tomto směru stíhána žádná osoba.

12.3. Trestná činnost v oblasti omamných a psychotropních látek

V oblasti zneužívání omamných a psychotropních látek v roce 2019 zdokumentovala GIBS celkem 9 trestných činů což je o 6 méně než v roce minulém. Trestní stíhání bylo zahájeno vůči 5 osobám, což jen o jednu méně než v loňském roce. Oproti roku 2018 kdy se jednalo pouze o jednu stíhanou osobu z řad příslušníků P ČR, v roce 2019 šlo o osoby 3. Příslušníci VS ČR byli v roce 2019 stíháni 2 a v roce 2018 pouze 1, když zaměstnanci VS ČR 0 proti 1 v roce 2018. Z civilních spolupachatelů nebyl stíhán nikdo, což je oproti loňsku pokles o 3 osoby.

12.4. Trestná činnost v oblasti domácího násilí

V oblasti domácího násilí v roce 2019 zdokumentovala GIBS celkem 8 trestných činů, což znamená pokles o 5 případů z loňského roku. Trestní stíhání bylo zahájeno jen proti 5 osobám, což znamená meziroční pokles o 2 osoby, přičemž se jednalo vždy o příslušníka PČR.

12.5. Trestná činnost v oblasti úniků informací

K únikům informací dochází nejčastěji následujícími způsoby: úmyslné poskytnutí informace za účelem získání neoprávněného prospěchu, poskytnutí informace s cílem někoho poškodit, snaha někomu v dobré víře pomoci s řešením nějaké události, informace poskytnuté nad rámec oficiálních prohlášení.

V oblasti úniků informací z bezpečnostních sborů v roce 2019 zdokumentovala GIBS celkem 9 trestných činů. To je poměrně výrazný pokles proti roku 2018, když v tomto roce bylo zaznamenáno celkem 35 případů. Mohla by to být známka jak v tomto směru generální prevence tak i opatření ze strany vedení bezpečnostních sborů. Trestní stíhání bylo zahájeno vůči 6 osobám to je o 8 osob méně než předchozí rok, z toho se jednalo o 5 příslušníků PČR a 1 civilní osobu. Při srovnání s rokem 2018 to bylo 5 policistů méně a o 3 civilní osoby méně.

S problematikou úniků informací je velmi úzce propojena počítačová kriminalita, někdy též nazývaná jako „kyberkriminalita“. Dle statistického výstupu GIBS o počtech trestných činů spáchaných příslušníky a zaměstnanci bezpečnostních sborů včetně civilních osob v roce 2019 bylo zadokumentováno celkem 13 skutků neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací dle ustanovení § 230 trestního zákoníku. Největší počet případů (§ 230 trestního zákoníku) se týká neoprávněných lustrací v evidenčních a informačních systémech bezpečnostních sborů, ke kterým je přístup možný pouze prostřednictvím počítačů připojených k vnitřní síti daného sboru a přihlášením konkrétního uživatele (příslušníka nebo zaměstnance) pod přiděleným vstupním jménem a heslem.

Trestná činnost spočívající v nepřiměřené násilí, brutalitě, mučení a nelidském a jiném krutém zacházení při výkonu pravomoci příslušníků bezpečnostních sborů

V oblasti nepřiměřené násilí při výkonu pravomoci příslušníků bezpečnostních sborů v roce 2019 GIBS zdokumentovala celkem 57 trestných činů, což je o 9 méně jak v předchozím roce. Trestní stíhání bylo zahájeno vůči 11 osobám, když v roce 2018 proti 13 osobám, z toho se jednalo v obou srovnávaných letech o 9 příslušníků PČR. Dalšími stíhanými byli příslušníci VS

ČR v počtu 2 osob v roce 2019 a 4 osob v roce 2018. Z příslušníků PČR se 3 z nich dopustili přímo trestného činu mučení a jiné nelidské a kruté zacházení dle § 149 odst. 1, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku. GIBS řeší i mnohdy nepřiměřené násilí ze strany příslušníků bezpečnostních sborů při výkonu činnosti, které je posléze vyhodnoceno jako zneužití pravomoci úřední osoby.

Závěrem této kapitoly je vhodné srovnat kriminalitu v jednotlivých bezpečnostních sborech za roky 2018 a 2019. Pro lepší přehlednost srovnání bude rozdíl v roce 2018 proti roku 2019 uveden v závorce.

Policie ČR - Příslušníci PČR byli v roce 2019 trestně stíháni pro 138 (-29) TČ. Nejčastěji se jednalo o zneužití pravomoci úřední osoby 22 (-16) případů, silniční a dopravní nehody v 19 případech a dále podvod, pojistný podvod a úvěrový podvod celkem 13 případů, neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací celkem 6 případů. Zaměstnanci PČR byli v roce 2018 trestně stíháni pro 8 (-2) TČ.

Vězeňská služba ČR - Příslušníci VS ČR byli v roce 2019 trestně stíháni pro 26 (-4) TČ. Nejčastěji se jednalo o trestné činy zneužití pravomoci úřední osoby 4 (0) případy, ohrožení pod vlivem návykové látky v 5 případech a úmyslné ublížení na zdraví 2 případy. Zaměstnanci VS ČR byli v roce 2019 trestně stíháni pro 3 (-9) TČ.

Celní správa ČR - Příslušníci CS ČR byli v roce 2019 trestně stíháni pro 6 (0) TČ. Nejčastěji se jednalo o trestné činy zneužití pravomoci úřední osoby 2 (0) případy a dopravní nehody 3 případy (v roce 2018 to bylo nejčastěji trestný čin maření úkolu úřední osoby z nedbalosti, 10 případů a přijetí úplatku, 8 případů). Zaměstnanci CS ČR nebyli v roce 2019 trestně stíháni.

13. VYBRANÉ TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ BEZPEČNOSTNÍMI SBORY A JEJICH SPECIFIKA

Za samostatný rozbor stojí jeden z nejčastěji páchaných trestných činů, především policisty, kterým je trestný čin Zneužití pravomoci úřední osoby § 329 trestního zákoníku. V praxi je páchán samostatně, ale velmi často i v jednočinném

souběhu s jiným trestným činem. Nejfrekventovanější je naplňování skutkové podstaty odstavce prvního.

§ 329

Zneužití pravomoci úřední osoby

(1) Úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch

a) vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu,

b) překročí svou pravomoc, nebo

c) nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci,

bude potrestána odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo zákazem činnosti.

Subjektem tohoto trestného činu je úřední osoba. Kdo je úřední osobou, je taxativně vymezeno v HLAVĚ VIII VÝKLADOVÁ USTANOVENÍ v § 127 trestního zákoníku. V odstavci prvním pod písmenem e) tohoto paragrafu jsou vyjmenováni příslušníci ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážník obecní policie. Musí zde být splněna obligatorně i podmínka, že trestný čin musí být spáchán v souvislosti s její pravomocí a odpovědností, viz odstavec druhý zmíněného paragrafu. Pachatelem ani účastníkem nemůže být právnická osoba viz. § 7 zákona č.418/2011 Sb. o odpovědnosti právnických osob.³⁴

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na řádném a zákonném působení orgánů veřejné moci a na činnosti jejich pracovníků v souladu s jim svěřenými pravomocemi a v mezích těchto pravomocí. Formy jednání uvedené v § 329 odst. 1 písm. a) až c) se nepřekrývají a navzájem se vylučují, takže jeden útok nemůže být podřazen pod víc alternativ. Zneužívání pravomoci může být spácháno ale i více útoky, které mohou mít různé formy uvedené pod písmenem a) až c). Je-li dán jednotící záměr pachatele a blízká časová souvislost, jde o jeden pokračující trestný čin bez ohledu na to, že jedním skutkem pachatel opatřuje prospěch sobě, jiným skutkem opatřuje prospěch jiné osobě, eventuálně způsobuje jinému škodu.

³⁴ §329 Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

Úmysl opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch zahrnuje každé neoprávněné zvýhodnění materiální nebo imateriální, na které by pachatel nebo jiná osoba neměli právo (protiprávní zvýhodnění při výběrovém řízení na státní zakázku, při přidělení bytu a podobně).

Stejně tak neoprávněným prospěchem se rozumí nejen prospěch majetkový, nýbrž i jakákoliv jiná výhoda, na kterou nemá pachatel nebo jiná zvýhodněná osoba právo. K dokonání trestního činu postačí, když pachatel, veden touto pohnutkou, nesplní povinnost vyplývající z jeho pravomoci veřejného činitele, a není třeba, aby škoda skutečně vznikla, anebo aby pachatel skutečně opatřil sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. (Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 24. 9. 1974 sp. zn. 6 Tz 73/74.).

U pojmu vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu, jde o porušování nebo obcházení konkrétního zákona nebo právní normy na podkladě zákona vydané. Pachatel jedná úmyslně aktivně v rozporu s takovou právní normou anebo úmyslně konkrétní právní normu obchází.

O překročení pravomoci jde, když pachatel vykonává činnost, která patří do pravomoci jiné úřední osoby, popř. jiného orgánu, a to buď nadřízeného, nebo též podřízeného, nižšího, pokud úřední osoba nemá právo vztáhnout vyřízení věci na sebe. Například vyšší soudní úředník by zastavil trestní stíhání proti obžalovanému. Patří sem i případy, kdy úřední osoba jedná bez zvláštního zmocnění, pokud je právní řád vyžaduje. V praxi by se mohlo jednat o vydání povolení občanu či firmě starostou bez předchozího vyhrazeného souhlasu rady města. Nepatří sem však případ, kdy osoba, která nemá postavení veřejného činitele, se neoprávněně osobuje pravomoc veřejného činitele. Zde by se mohlo jednat nejspíše o přečin přisvojení si pravomoci úřadu podle §328 trestního zákoníku.

Úřední osoba, která s úmyslem způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch překročí svoji pravomoc [§ 329 odst. 1 písm. b)], se nemůže stát beztrestnou jen proto, že nadřízený orgán, do jehož pravomoci jinak věc patří, dodatečně její konání schválil anebo s ním vyslovil souhlas, ledaže by vzhledem k okolnostem případu

nešlo o případ společensky škodlivý a bylo třeba uplatnit zásadu subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2). Jestliže úřední osoba s úmyslem způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch vykonává svoji pravomoc způsobem odporujícím zákonu [§ 329 odst. 1 písm. a)], schválení nebo souhlas nadřízeného orgánu s jednáním úřední osoby nepřichází vůbec v úvahu – srov. (Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 25. 3. 1977 sp. zn. 5 Tz 30/77.).

Jestliže příslušník Policie ČR překročí svoji pravomoc a uskutečňuje zákrok, k němuž není podle zákona oprávněn, nepožívá ochranu úřední osoby podle § 325 a 326. Útok na jeho zdraví, jestliže občan překročí hranice nutné obrany, je možno případně posoudit jen jako trestný čin proti zdraví – srov. (Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 18. 1. 1980 sp. zn. 6 Tz 70/79.).

6

O nesplnění povinnosti vyplývající z jeho pravomoci jde, když pachatel nesplní povinnost uloženou mu zákonem nebo jiným právním předpisem vydaným na základě zákona a případně konkretizovanou jeho pracovní nebo funkční náplní. Jednání pachatele má formu opomenutí. Povinnost nesplní i ten, kdo ji úmyslně opomene splnit, je si vědom možných následků své nečinnosti a je s nimi srozuměn.

S ohledem na znění § 329 odst. 1 písm. a) TrZ tvrzení o nezbytnosti zjištění výše škody či neoprávněného majetkového prospěchu pro naplnění skutkové podstaty trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby neobstojí (usnesení ze dne 23. března 2000 sp. zn. III. ÚS 6/2000, uveřejněné pod č. 8 ve sv. 17 Sb. nál. a usn. ÚS ČR).

V odstavci prvním § 329 trestního zákoníku jsou tedy uvedeny pod písmenem a) až c) tři způsoby jak lze naplnit skutkovou podstatu přečinu. V praxi někdy činí problém, zda kvalifikovat protiprávní jednání jako §329 odst. 1 písmeno a) nebo c) trestního zákoníku a právní názor státního zástupce, policejního orgánu či soudce se liší. Podle mého názoru se však jedná spíše o akademickou otázku.³⁵

Pro tuto diplomovou práci je zajímavý příklad, když příslušníci Policie ČR jsou povinni v mezích zákona zakročit, popřípadě učinit jiná opatření

35 Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

nezbytná k provedení zákroku, zejména je-li páchan trestný čin nebo přestupek (srov. § 10 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb.), a to i tehdy, když nevykonávají službu. Z ustanovení zákona však nevyplývá, že by zmíněná povinnost platila i v případě, kdy příslušník policie je sám pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu – srov. (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR z 13. 12. 1979 sp. zn. Tzv 40/79.) V daném případě by se jednalo zřejmě o přitěžující okolnost, jak bude blíže rozebírán v této diplomové práci v kapitole „Úvahy DE LEGE LATA a DE LEGE FERENDA“.

Nesplnění povinnosti vyplývající z pravomoci spočívá v úmyslném opomenutí splnění povinnosti, která je úřední osobě uložena zákonem nebo jiným právním předpisem nebo která vyplývá z faktické pracovní náplně úřední osoby. Právě takového jednání se velmi často dopouštěli policisté v Jihočeském kraji. Skutkově se jednalo o následující protiprávní jednání či modus operandi. Poškozený telefonicky oznámil policii na telefonní linku číslo 158 spáchání protiprávního jednání směřujícího proti jeho majetku. Policisté z podnětu operačního důstojníka přijeli na místo trestného činu. Zde vyhledali poškozeného, kterého ústně vyslechli. Protože se jednalo především pouze o přečiny, tedy trestné činy, kde je pachatel ohrožen ve smyslu § 14 odst. 2 trestního zákoníku trestem odnětí svobody do pěti let a o neznámého pachatele, vysvětlili poškozenému sugestivně zdlouhavost objasňování, malou šanci na dopadení pachatele a to že bude opětovně vyslýchán. Ten pak na objasňování věci netrval a vzal tak své trestní oznámení zpět. Policisté, pak nemuseli nic sepisovat, ohledávat místo činu a provádět další úkony trestního řízení. Oznámili operačnímu důstojníkovi, že se nejednalo o trestný čin nebo že si to poškozený rozmyslel a zbavili se tak práce, negativního hodnocení za případného neznámého pachatele, respektive případně další neobjasněné věci. Pachatel se pak mohl dále dopouštět trestné činnosti a uniknout spravedlivému trestu a případně i náhradě způsobené škody.

Konkrétní případ (KZV 36/2003) byl projednáván u Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích, kdy skutková podstata spočívala v tom, že pppap. PČR J.K. dne 11.3. 2002, v dosud přesně nezjištěné době, jako stálá služba OO PČR České Budějovice po obdržení informace o odcizení mobilního telefonu značky NOKIA 6310 v hodnotě 14.600 Kč poškozeného P.S., které zakládalo

podezření ze spáchání trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a) trestního zákona prozatím neustanoveným pachatelem se dostavil na místo spáchání trestného činu do obchodního domu Baumax v Českých Budějovicích, kde prováděl v dané věci šetření spočívající v ústním vytěžení poškozeného, avšak po návratu na OO PČR České Budějovice o celé věci neučinil zápis do knihy hlášení a fonogramů OO PČR České Budějovice, nikterak ji nezaevidoval a tímto jednáním nesplnil povinnost vyplývající z jeho pravomoci, přičemž takto hrubým způsobem porušil zejména čl. 22 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 130 ze dne 30. listopadu 2001, kterým se upravuje postup Policie ČR při plnění úkolů v trestním řízení, Závazný pokyn policejního prezidenta č. 120 ze dne 21. října 2002, kterým se stanoví zásady pro činnost výkonných organizačních článků služby pořádkové policie a § 2 písm. a), b), d) a l) zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR.

Policista byl tak stíhán pro trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) trestního zákona. Vzhledem k tomu, že se jednalo o kladně hodnoceného policistu, mnohokrát kázeňsky odměněného, který se k protiprávnímu jednání plně doznal, a nedošlo ke zmaření trestního řízení ve vztahu k pachateli krádeže telefonu a poškozený si nenárokoval žádnou náhradu škody, byla celá věc dne 25. 7. 2003 Okresním státním zastupitelstvím v Českých Budějovicích podmíněně zastavena ve smyslu § 307 odst. 1 trestního řádu a obviněnému byla podle § 307 odst. 2 trestního řádu stanovena zkušební doba v trvání 6 měsíců.³⁶

Závěrem nutno konstatovat, že ve zkušební době se obviněný osvědčil, což je ve spisovém materiálu dokladováno usnesením Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích ze dne 20. 4. 2004, vyhotovené podle § 308 odst. 1 věty první trestního řádu. Ve smyslu tehdy platných a účinných právních předpisů upravujících sektor ministerstva vnitra mohl policista sloužit dále, když nebyl pravomocně odsouzen soudem.

Tato trestná činnost se velice hojně objevovala v obvodu Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích velice často v letech 2000 až 2005. V současné době především díky preventivní činnosti spočívající hlavně

³⁶ §158 a §307 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

v přednáškové činnosti pořádané, pro policisty z obvodních oddělení, zástupci GIBS a státního zastupitelství se vyskytuje jen zcela výjimečně.

Trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 je v řadách policie či bezpečnostních sborů, ale i jiných osob uvedených v § 127 trestního zákoníku páčán obvykle v jednočinném souběhu s trestným činem přijímání úplatku podle § 331. Typicky k němu dochází v případech korupce úředních osob vybavených pravomocí, kdy úřední osoba přijme, žádá nebo si dá slíbit úplatek za to, že své pravomoci zneužije způsobem předpokládaným v ustanovení § 329.

Dalším častým případem je páčání předmětného trestného činu v jednočinném souběhu s trestným činem neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 trestního zákoníku, konkrétně v souběhu s § 230 odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) trestního zákoníku, kdy například policista lustruje údaje z policejních evidencí za účelem předání výstupu z takové lustrace neoprávněné osobě, která ji zneužije k další, protiprávní činnosti a to vesměs za finanční nebo jinou úplatu, když tímto jednáním vznikne konkrétní osobě určitý škodlivý následek.

Jen na okraj, i s odkazem na Zprávu o činnosti GIBS za rok 2019 (strana 14.), nutno zmínit, že v uvedených případech je potřebné a namíste bedlivě vyhodnocovat společenskou škodlivost protiprávního jednání u případů, kdy policisté lustrují byť neoprávněně, ale ne za účelem zisku, či předání dat pachatelům typicky § 230 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku a pokud se nejedná o vícečetné lustrace postupovat v takových případech méně společensky škodlivých mimosoudně, tedy formou kázeňského postihu provinilce s využitím ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku. Jedná se například o případy dobře hodnocených policistů, kteří lustrovali registrační značku či VIN osobního motorového vozidla, pro kamaráda, který kupoval tzv. ojetý automobil, nebo někdo z rodiny potřeboval ověřit, zda např. přítel dcery nebyl soudně trestán. Takovou praxi jsem zjistil nejen u KSZ České Budějovice, ale i v dalších obvodech VSZ Praha. Soudní praxe se však v jednotkách věcí může lišit stejně jako u jiných trestných činů.

Platí zde tak, že každá věc je jiná a nutno tak v praxi postupovat případ od případu.³⁷

V praxi je důrazně vyžadováno, aby v předmětných případech skutková věta uváděná v záznamech o zahájení úkonů trestního řízení, v usneseních o zahájení trestního stíhání, v obžalobě či meritorních rozhodnutích nebo rozsudku obsahovala porušení konkrétního právního předpisu. Takovým předpisem je nejčastěji zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky a odkaz na § 2 tohoto zákona který uvádí:

Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu (dále jen „mezinárodní smlouva“). Příslušníci Policie ČR jsou povinni v mezích zákona zakročit, popřípadě učinit jiná opatření nezbytná k provedení zákroku, zejména je-li páchán trestný čin nebo přestupek (srov. § 10 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb.), a to i tehdy, když nevykonávají službu.³⁸

Za krátký rozbor stojí dva obdobné trestné činy, z nich se jeden týká výhradně vojáků a druhý příslušníků bezpečnostních sborů. Do roku 2016, existovala totiž v trestním zákoníku určitá disproporce v trestních sazbách trestného činu Porušení služební povinnosti vojáka podle § 393 trestního zákoníku a trestného činu Porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru. Ač se jednalo o typově obdobné trestné činy, z nich jeden byl výhradně určen pro ochranu vojenského majetku, respektive majetku České armády a v pořadí druhý pro ochranu majetku dalších bezpečnostních sborů. Skutkové podstaty předmětných trestných činů byly formulovány následovně.

§ 393

Porušení služební povinnosti vojáka

³⁷ §329 a §321 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákona trestní zákoník

³⁸ §10 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb.

(1) Kdo ke škodě ozbrojených sil nesplněním uložené služební povinnosti podle svého služebního zařazení, byť i z nedbalosti, podstatně sníží použitelnost vojenského materiálu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo bez oprávnění užije vojenský materiál větší hodnoty k účelu, pro který není určen, nebo k takovému užití dá souhlas, nebo

kdo zneužije nebo umožní zneužití podřízených k úkolům nad rámec služebních povinností,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) opatří-li činem uvedeným v odstavci 2 sobě nebo jinému značný prospěch, nebo

b) způsobí-li úmyslně spáchaným činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 snížení bojeschopnosti ozbrojených sil nebo značnou škodu.

(4) Odnětím svobody na osm až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li úmyslně čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu nebo za bojové situace, nebo

b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

(5) Příprava je trestná.³⁹

§ 398

Porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru

³⁹ §393 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

(1) Kdo ke škodě bezpečnostního sboru nesplněním uložené služební povinnosti, byť i z nedbalosti, podstatně sníží použitelnost výzbroje, výstroje nebo jiných věcných prostředků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo bez oprávnění užije věcného prostředku větší hodnoty uvedeného v odstavci 1 k účelu, pro který není určen, nebo k takovému užití dá souhlas, nebo kdo zneužije nebo umožní zneužití podřízených nebo nižších k mimoslužebním úkonům,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) opatří-li činem uvedeným v odstavci 2 sobě nebo jinému značný prospěch, nebo

b) způsobí-li úmyslně spáchaným činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značnou škodu.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li úmyslně spáchaným činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

(5) Příprava je trestná.⁴⁰

Ona disproporce spočívala především v kvalifikované skutkové podstatě, konkrétně ve čtvrtém odstavci, kdy pachatel voják byl ohrožen trestní sazbou odnětí svobody v rozpětí od osmi do dvaceti let nebo výjimečným trestem, způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu. Škoda velkého rozsahu v té době představovala ve smyslu § 138 odst. 1 částku nejméně 5 000 000,- Kč. Zatímco příslušník bezpečnostního sboru dopustil-li se jednání obdobného, konkrétně způsobil-li škodu nejméně škodu 5 000 000,- Kč, byl ohrožen pouze sazbou odnětí svobody v trvání tři až deset let. Navíc touto nepoměrně nižší sazbou byl ohrožen jen v případě, že spáchal trestný čin úmyslným jednáním.

40 §393 a §398 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

Tuto disproportion se podařilo odstranit, až novelou trestního zákoníku č. 323/2016 Sb. z podnětu Vrchního státního zastupitelství v Praze. Zde se konala v roce 2013 porada ke konkrétní trestní věci tehdy dozorované na Krajském státním zastupitelství pod spisovou značkou KZN 531/2013. A jejím cílem bylo zákonným způsobem neukládat pachateli nepřiměřeně přísný trest a iniciovat novelu příslušných ustanovení trestního zákoníku.

Aktuální úprava účinná k 30. 6. 2016 do současné doby.

Díl 4

Trestné činy ohrožující bojeschopnost ozbrojených sil

§ 393

Porušení služební povinnosti vojáka

(1) Kdo ke škodě ozbrojených sil nesplněním uložené služební povinnosti podle svého služebního zařazení, byť i z nedbalosti, podstatně sníží použitelnost vojenského materiálu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo bez oprávnění užije vojenský materiál větší hodnoty k účelu, pro který není určen, nebo k takovému užití dá souhlas, nebo kdo zneužije nebo umožní zneužití podřízených k úkolům nad rámec služebních povinností,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
a) opatří-li činem uvedeným v odstavci 2 sobě nebo jinému značný prospěch, nebo
b) způsobí-li úmyslně spáchaným činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 snížení bojeschopnosti ozbrojených sil nebo značnou škodu.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li úmyslně spáchaným činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

(5) Odnětím svobody na osm až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li úmyslně čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za bojové situace, za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

(6) Příprava je trestná.⁴¹

Díl 5

Trestné činy proti služebním povinnostem příslušníků bezpečnostních sborů

§ 398

Porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru

(1) Kdo ke škodě bezpečnostního sboru nesplněním uložené služební povinnosti, byť i z nedbalosti, podstatně sníží použitelnost výzbroje, výstroje nebo jiných věcných prostředků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo bez oprávnění užije věcného prostředku větší hodnoty uvedeného v odstavci 1 k účelu, pro který není určen, nebo k takovému užití dá souhlas, nebo kdo zneužije nebo umožní zneužití podřízených nebo nižších k mimoslužebním úkonům,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) opatří-li činem uvedeným v odstavci 2 sobě nebo jinému značný prospěch, nebo

b) způsobí-li úmyslně spáchaným činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značnou škodu.

⁴¹ §393 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li úmyslně spáchaným činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

(5) Příprava je trestná.⁴²

V roce 2012, resp. 2013 napadly na Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích 2 trestní věci, a to do rejstříku KZN. V obou věcech se přitom vyskytla výše uvedená právní kvalifikace, kde byla shledána disproporce zde uvedená.

Dne 24. dubna 2012 byly Vojenskou policií Tábor zahájeny úkony trestního řízení ve smyslu § 158 odst. 3 trestního řádu ve věci důvodného podezření ze spáchání trestného činu porušení služební povinnosti vojáka podle § 393 odst. 1, odst. 4 písm. b) trestního zákoníku. Stalo se tak proto, že zjištěné skutečnosti nasvědčovaly tomu, že rtm. M.K. příslušník vojenského útvaru XY Tábor dne 21. 2. 2012 kolem 13 hodin v prostoru řídičského cvičiště Kovářovice ve Vojenském újezdu Boletice, jako cvičící řidič kolového obrněného transportéru Pandur II 8x8 CZ nedodržel podmínky poučení o bezpečnostních opatřeních, vydané před zahájením výcviku, řídicím výcviku, rtm. D.L., týkající se především špatného stavu dráhy cvičiště a z toho vyplývající snížené rychlosti jízdy, dále nerespektoval výrobcem stanovenou maximální rychlost pro jízdu v terénu na podhuštěných pneumatikách, tuto překročil nejméně o 20 kilometrů za hodinu, přičemž nerespektováním předmětného poučení tedy nerespektováním maximální stanovené rychlosti a jejímu přizpůsobením se stavu, povaze dráhy a klimatickým podmínkám, způsobil převrácení výše uvedeného vozidla, podstatně tak snížil použitelnost tohoto vojenského materiálu a způsobil škodu ve výši překračující 5 000 000,- Kč, když tak porušil článek 4, článek 5, článek 18 odst. 2 písm. a), článek 18 odst. 3 a článek 19 písm. d) předpisu Vševojsk-2-9 (Bezpečnostní opatření při výcviku), článek 19 předpisu Všeob-P-37 (Pravidla používání vozidel v resortu Ministerstva obrany), článek 20 a článek 4 přílohy číslo 1 předpisu Tank-6-6 (Osnovy řízení bojových vozidel).

42 §398 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

Po provedení vytěžení všech zúčastněných osob, vyšetřovacího pokusu a znaleckého posudku z oboru dopravy – technické analýzy dopravních nehod a vyčíslení škody, která překročila 5 000 000,- Kč, došlo dne 17. 5. 2013 ze strany Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje, odboru obecné kriminality, Služby kriminální policie a vyšetřování k odložení věci ve smyslu § 159a odst. 1 trestního řádu. Stalo se tak proto, že se jednalo o nový typ bojového vozidla, zaváděných do výbavy Armády ČR, kde existovalo nepochybně obecné riziko při získávání zkušeností při jeho řízení, že dojde k řidičským chybám. Jiným způsobem než výcvikem však nebylo možno zdokonalit praktické dovednosti řidičů bojových vozidel tak, aby byli připraveni účastnit se případných bojových operací. Došlo tak k aplikaci ustanovení § 31 odst. 1 trestního zákoníku, jehož ustanovení je zřejmé, že trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou poruší nebo ohrozí zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak. Jednání rtm. M.K. při nehodě vozidla Pandur tak bylo orgány činným v trestním řízení vyhodnoceno jako okolnost vylučující protiprávnost, tedy přípustné riziko.

Ne nepodstatné bylo zjištění skutečností, že podezřelý byl v době nehody v takzvané „bojové poloze“, kterou bylo cvičení v předmětný den prováděno, a není omezena maximální rychlost, když ani z dokumentace omezení rychlosti pro tento typ jízdy není zřejmý. Sám znalec v posudku připustil, což se prokázalo i vyšetřovacím pokusem, komplikované sledování rychlosti při jízdě v „bojové poloze“. Pozornosti policejního orgánu neuniklo ani zjištění absence neoznačení nebezpečného místa na dráze, kde došlo k vlastní nehodě.

Dne 25. března 2013 pak byly Vojenskou policií Tábor zahájeny ve smyslu § 158 odst. 3 trestního řádu úkony trestního řízení ve věci důvodného podezření ze spáchání trestného činu porušení služební povinnosti vojáka podle § 393 odst. 1, odst. 4 písm. b) trestního zákoníku. Stalo se tak proto, že zjištěné skutečnosti nasvědčovaly tomu, že rtm. L.C. příslušník vojenského útvaru XY Tábor dne 11. 3. 2013 okolo 15:30 hodin jako velitel vozu při navádění bojového vozidla Pandur II 8x8 C na parkovací místo pod přístřeškem v polním parku techniky Podvoří ve Vojenském výcvikovém prostoru Boletice řádným způsobem

nezabezpečil před započítím navádění a vlastního couvání vozidla, tento úkon potřebným počtem způsobilých a náležitě poučených osob a nesplnil tak uloženou mu služební povinnost v souladu s Všeob-P-37 Pravidla provozu vojenských vozidel uvedenou v Hlavě I, bodu III, kde jsou stanoveny povinnosti velitele vojenského vozidla v důsledku čehož při vlastním couvání shora uvedeného bojového vozidla došlo k zachycení jeho věžového komponentu o kovovou lištu konstrukce přístřešku a k následnému poškození pozorovacího systému velitele R30MOS věžového komponentu č. 203 v důsledku čehož došlo k podstatnému snížení použitelnosti vojenského materiálu a způsobení škody na majetku Ministerstva vnitra ČR ve výši nejméně 5 000 000,- Kč, přičemž pořizovací cena daného komponentu byla stanovena na 8.235.093,80 Kč.

Orgány činné v trestním řízení i zde stály před otázkou, jak celou věc vyřešit s přihlédnutím k extrémně vysoké sazbě, kterou byl ohrožen pachatel (pro srovnání možno uvést, že pachatel trestného činu vraždy podle § 140 odst. 1 trestního zákoníku byl ohrožen trestem odnětí svobody na 10 – 18 let). V průběhu prověřování pak mimo vytěžení všech zúčastněných osob byly vyžádány i Pravidla provozu vojenských vozidel a další vojenské předpisy, když došlo na odborné vyjádření vojenského opravárenského podniku. V předmětné věci pak došlo, po vyhodnocení všech důkazů, dne 6. září 2013 k odevzdání věci ke kázeňskému projednání ve smyslu § 159a odst. 1 písm. b) trestního řádu. Policejní orgán shledal, že v daném případě nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 393 odst. 1, odst. 4 písm. b) trestního zákoníku proto, že v daném případě chyběla podmínka, konkrétně podstatné snížení použitelnosti vojenského materiálu, když poškozené vozidlo bylo dle odborných vyjádření provozu schopné k primárnímu určení, když se jednalo o průzkumné vozidlo určené k rychlé přepravě vojáků na velké vzdálenosti a mohlo tedy fungovat i bez velitelského zaměřovacího přístroje R30MOS, když funkční zůstal druhý pozorovací přístroj řidiče. Bylo zjištěno, že došlo ke snížení celkové použitelnosti v rozsahu 25 – 30%. V dané věci tak nebylo shledáno, že by se jednalo o protiprávní jednání v trestněprávní rovině. Jednalo se však podle mého názoru o hraniční případ.

Protiprávní jednání nazývané a všeobecně ve společnosti známé jako šikanování, bylo v době trvání povinné vojenské základní služby, která byla zrušena v roce 2004 (od 1. ledna 2005 je Česká armáda plně profesionální. Branná

povinnost je vyžadována pouze při ohrožení státu nebo za válečného stavu) jedním z nejfrekventovanějších vojenských trestných činů. S tak zvanou šikanou se setkal ve větší, či menší míře snad každý voják. Většinou se jednalo o zneužívání služebně mladších vojáků základní vojenské služby služebně staršími vojáky. Jednalo se o mnohdy o tolerované protiprávní jednání vojáky z povolání s menší autoritou, kteří tak i tímto způsobem udržovali kázeň u jednotky.

V méně tehdy společensky nebezpečných, dnes společensky škodlivých, případech se takové jednání spočívající například v osobních úsluhách typu donosu jídla, pití úklidu či chození do služeb za vojáky staršího ročníku řešilo v kázeňské pravomoci velitele příslušného útvaru. V případech tzv. „tvrdé šikany“, spočívající například v permanentních osobních úsluhách, neoprávněném svévolném trestání mladších vojáků i fyzickými tresty mnohdy brutálními, se pak řešilo v trestněprávní rovině. Jako prevence takového druhu protiprávního jednání a to zejména trestné činnosti sloužily nejen přednášky a osvětová činnost u jednotlivých útvarů ze strany důstojníků a vojenských soudců a prokurátorů, ale i veřejná soudní jednání u vojenských útvarů kde padaly poměrně vysoké nepodmíněné tresty. Mnohdy se pachatel či pachatelé v rámci prevence a odrazení ostatních vojáků od šikanování zadržovali přímo u svých vojenských jednotek při nástupech a demonstrativně za použití služebních pout.

Skutková podstata šikanování je zakotvena ve dvou paragrafech trestního zákoníku. V § 382 porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti a v § 383 porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností. Jak je zřejmé již z názvů obou trestných činů jeden postihuje protiprávní jednání speciálního subjektu vojáka, který má stejnou hodnost jako poškozený a druhý trestný čin pamatuje na situace, kdy subjekt je nadřízený poškozenému či má vyšší hodnost než on. Objektem obou trestných činů je zájem na ochraně osobní svobody vojáka, jeho důstojnosti, tělesné integrity, svobody rozhodování a výkonu dalších práv a zájmů zaručených mu právními a jinými předpisy včetně zájmu na dodržování vztahu subordinace v legitimních a zákonných mezích a směřuje proti jeho zneužívání. Obě předmětné skutkové podstaty se nevztahují na příslušníky bezpečnostních sborů. Účastníkem na těchto trestných činů podle § 382 a § 383 trestního zákoníku může být i osoba, která není vojákem.

V dnešní době je možno konstatovat, že tyto skutkové podstaty již vojáky nejsou v zásadě naplňovány. Je to dáno především neexistencí vojáků základní vojenské služby, kteří pocházeli z různých sociálních poměrů a jejich vzdělání bylo mnohdy jen základní a nebyl zde žádný personální výběr, protože šlo o všeobecnou povinnost. Souvisí to tak s profesionalizací armády a poměrně nízkým počtem vojáků ČA.⁴³ Aktuálně se tyto trestné činy v obvodu KSZ České Budějovice nevyskytují od roku 2004. Nelze však uzavřít, že se jedná o tzv. mrtvé paragrafy, když je obecně známo že šikanování se čas od času objevuje i v jiných profesionálních armádách, s delší tradicí, spadajících do NATO. V současnosti se s šikanou potýká v České republice především školství. Zde se ale využívá k jejímu trestnímu postihu ustanovení § 175 vydírání nebo § 175 útisk. Analogicky se postupuje v případech trestné činnosti tohoto druhu v bezpečnostních sborech.

Trestné činy neuposlechnutí rozkazu a neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti podle § 375 a § 376 trestního zákoníku. První z uvedených trestných činů je typově závažnější a liší se zejména v subjektivní stránce. Zatím co první uvedený trestný čin předpokládá úmysl tak druhý výhradně nedbalost.

Skutková podstata trestného činu podle § 375 může být naplněna, či páchána dvěma formami odepře provést rozkaz nebo rozkaz úmyslně neprovede. Odepření provedení rozkazu znamená výslovný nebo konkludentní projev vůle podřízeného vojáka nebo příslušníka bezpečnostního sboru, kterým dává najevo, že nehodlá splnit povinnost, která je obsahem vydaného rozkazu; odepření se týká rozkazu jako celku. K projevu odepření může dojít ještě před uplynutím lhůty stanovené k provedení rozkazu. Neprovedení rozkazu spočívá v tom, že podřízený voják nebo příslušník bezpečnostního sboru, aniž po vydání rozkazu projevil odpor proti jeho splnění, zaviněně způsobí nesplnění rozkazu řádně a včas. Je třeba připomenout, že i nesplnění rozkazu pouze částečně může pachatel naplnit skutkovou podstatu tohoto trestného činu.

Skutkovou podstatu trestného činu podle § 376 pak pachatel naplní tak, že zmaří splnění důležitého služebního úkolu, jestliže neprovedením uloženého rozkazu způsobí, že úkol, který je z hlediska poslání ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru významný, nelze již vůbec splnit.

43 Zdroj: internetové stránky MO ČR kolem 26000

Podstatně ztížit splnění důležitého služebního úkolu znamená vyvolat nesplněním rozkazu stav, kdy takový úkol mohl být splněn jen s vynaložením podstatně vyššího úsilí, než jaké by obvykle bylo třeba vynaložit, kdyby pachatel splnil rozkaz včas a řádně.

Objektem obou trestných činů podle § 375 a § 376 je zájem na ochraně vztahu vojenské nadřízenosti a podřízenosti (subordinace), jehož jedním z projevů je i oprávnění nadřízených vojáků vydávat podřízeným vojákům rozkazy a povinnost podřízených vojáků tyto rozkazy plnit řádně a včas. V zásadě stejný význam má vydávání a plnění rozkazů i v ostatních bezpečnostních sborech.

Rozkaz je formou velení a řízení v ozbrojených silách a ozbrojených sborech, kterým nadřízený konkretizuje práva a povinnosti podřízených v rámci výkonu služby. Oprávnění nadřízeného vydávat rozkazy podřízenému vyplývá ze zákonných zmocnění, vojenských řádů a dalších interních předpisů jednotlivých bezpečnostních sborů. V případě ozbrojených sil je rozkaz ve své podstatě projev vůle nadřízeného, který svým obsahem musí směřovat k plnění úkolů ozbrojených sil, konkrétně zejména k bojové a výcvikové činnosti, směřující k bojové připravenosti, k vnitřní organizovanosti i k činnosti v oblasti vojenské správy. V případě bezpečnostních sborů pak musí směřovat k plnění jejich poslání a úkolů. Rozkaz tedy musí být zaměřen na takovou činnost (konání, zdržení se konání), která je úzce spjata s plněním úkolů a posláním ozbrojených sil či bezpečnostních sborů nebo s plněním jiných povinností upravených ustanoveními jednotlivých právních předpisů a interních norem, a pouze na takovou činnost, ke které je nadřízený oprávněn a která spadá do jeho kompetence, a rovněž výhradně k podřízeným, kteří mu podléhají. Z hlediska obsahu se tedy může rozkaz týkat jen plnění úkolů ozbrojených sil nebo bezpečnostních sborů a lze jím ukládat pouze povinnosti, které vyplývají z těchto úkolů nebo s těmito úkoly souvisejí.

Vztah nadřízenosti a podřízenosti může tedy existovat jednak v ozbrojených silách, jednak v bezpečnostních sborech. Nemůže však vzniknout mezi příslušníky vojska a bezpečnostního sboru ani mezi příslušníky různých bezpečnostních sborů navzájem.

Rozkaz může směřovat na konkrétního podřízeného, nebo se vztahovat i na určitý okruh podřízených. V případě vydání rozkazu jsou podřízení povinni jej splnit řádně a včas.

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel neprovede rozkaz, a tím zmaří nebo podstatně ztíží splnění důležitého služebního úkolu.

Samotné oprávnění vydávat rozkazy vyplývá z § 3 odst. 4 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách, a pro případ ostatních ozbrojených sborů je to např. § 5 odst. 1, 3 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Nadřízený, který vydá rozkaz, je povinen vytvořit podmínky pro jeho splnění, musí se přesvědčit o řádném a včasném splnění rozkazu a v případě jeho nesplnění z takového stavu vyvodit patřičné důsledky.

K povinnosti podřízených plnit rozkazy nadřízených, viz například ustanovení § 48 odst. 1 písm. a) zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, které rovněž stanoví, že voják je povinen důsledně a přesně plnit úkoly, které mu ukládají právní předpisy a rozkazy nadřízených, a v neposlední řadě § 46 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, který stanoví, že služební kázeň spočívá v nestranném, řádném a svědomitém plnění služebních povinností příslušníka, které pro něj vyplývají z právních předpisů, služebních předpisů a rozkazů.

Podřízený voják, resp. příslušník bezpečnostního sboru v zásadě není oprávněn posuzovat, zda rozkaz je skutečně rozkazem, zda nadřízený nepřekročil svoji pravomoc nebo zda rozkaz není z jiného důvodu protiprávní. K posouzení těchto otázek ani nemusí mít podřízený dostatek informací nebo odborné způsobilosti. Jestliže by však podřízený musel poznat, že splněním povinnosti, která je obsahem vydaného rozkazu, dojde ke spáchání trestného činu, byl by za něj trestně odpovědný stejně jako nadřízený, který takový rozkaz vydal. Pokud by to podřízený poznat nemohl, odpovědnost za spáchání trestného činu provedením rozkazu by nesl pouze ten, kdo ho vydal, tzn. nadřízený, který podřízeného v tomto případě použil jako "živého nástroje" k realizaci své vůle projevené navenek formou rozkazu, když u podřízeného by šlo o okolnost vylučující protiprávnost. Podřízený je tedy povinen odepřít provedení takových úkolů

uložených rozkazem, jejichž splněním by byl zjevně spáchán trestný čin a domnívá-li se voják, že rozkaz nadřízeného je v rozporu s právním předpisem, je povinen nadřízeného na to upozornit; trvá-li nadřízený na splnění rozkazu, je voják povinen jej splnit, viz. § 48 odst. 3 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. Obdobně je daná problematika upravena i v § 46 odst. 2 a 3 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Je-li rozkaz vedoucího příslušníka ve zřejmém rozporu s právním předpisem, příslušník je povinen jej na tuto skutečnost upozornit. Jestliže vedoucí příslušník trvá na splnění rozkazu, příslušník je oprávněn žádat o jeho písemné vydání. Vedoucí příslušník je povinen žádosti vyhovět, umožňují-li to okolnosti výkonu služby. V případě, že to okolnosti výkonu služby neumožňují, učiní tak bez zbytečného odkladu poté, co tyto okolnosti pomínou. Příslušník je povinen rozkaz splnit a oznámit tuto skutečnost bez zbytečného odkladu vedoucímu příslušníkovi toho, kdo takový rozkaz vydal. Příslušník nesmí splnit rozkaz, jehož splněním by zřejmě spáchal trestný čin.

Zajímavým judikátem usnesení Ústavního soudu týkající se odepření splnění rozkazu nadřízeného z morálních důvodů. Pokud stěžovatel odepření splnění rozkazu nadřízeného odůvodňoval vyšším principem mravním, je třeba uvést, že takový postoj, je-li předsevzat a skutečně podložen opodstatněnými souvislostmi známými pouze stěžovateli a jím pro povahu věci a jeho náhled na ni blíže nerozvedený, je hodný úcty, nicméně nemůže být důvodem zakládajícím možnost služebně nadřízenému odmítnout sdělit údaje týkající se identifikace osob jednajících ve prospěch Bezpečnostní informační služby. Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2003, sp. zn. IV. ÚS 553/02 (Sb. ÚS sv. 30 č. 12 s. 537)⁴⁴

Jak již bylo shora napsáno, rozdíl mezi oběma trestnými činy u základních skutkových podstat je v subjektivní stránce. Dále pak i v následku. Pokud se jedná o úmyslný trestný čin, tak nesplněný rozkaz nemusí být takového významu jako u nedbalostního trestného činu, kde je význam nesplněného rozkazu dán důležitostí zájmu ke kterému rozkaz směřuje, tedy důležitosti služebního úkolu a jeho zmařením nebo značným ztížením. Nenastoupení vojáka do dozorčí služby, protože zaspal

⁴⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2003, sp. zn. IV. ÚS 553/02 (Sb. ÚS sv. 30 č. 12 s. 537)

se tak vesměs trestalo v kázeňské pravomoci velitele, pokud se nejednalo o opětovné jednání. Jestliže se obviněný, který neuposlechne rozkazu tím, že nenastoupí do určité služby a bez dovolení odcestuje od útvaru, teprve později rozhodne, že se k útvaru nevrátí a tak se vyhne vojenské službě, naplňuje znaky trestných činů neuposlechnutí rozkazu podle § 375 odst. 1 TrZ a zběhnutí podle § 386 odst. 1 TrZ ve vícečinném souběhu (viz komentář Beck-online.cz: SR, 1996, č. 4 (s. 96). V praxi docházelo k častým chybám, že naznačené jednání se nesprávně kvalifikovalo jako trestný čin porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby podle § 390 trestního zákoníku.

Ke kvalifikované skutkové podstatě je nutno zmínit alespoň to, že ve smyslu komentáře Beck-online.cz se spáchání se skupinou vojáků rozumí, že podřízený neuposlechne rozkaz spolu s dalšími, nejméně třemi vojáky. Zákonodárcem není vyžadováno, aby se pachatelé na společném postupu předem domluvili, nýbrž postačí, že pachatel jedná s vědomím, že stejně jako on se k rozkazu stavějí a své negativní stanovisko projevují nejméně další tři vojáci.⁴⁵

Na tomto místě nutno zmínit, že předmětných trestných činů se může dopustit i příslušník Hasičského záchranného sboru České republiky, stejně jako dalších osmi vojenských trestných činů vyjmenovaných v § 399 trestního zákoníku, což si neuvědomuje laická ale mnohdy i odborná veřejnost. Reálně připadá v úvahu například nesplnění rozkazu směřujícího k opravě hasičského vozu, či zabezpečení zdrojů k hašení.

V obvodu KSZ České Budějovice se od roku 2004 takový trestný čin nevyskytl u jiných subjektů než u vojáků, tedy příslušníků České armády. Přesněji, v jednom případě u KSZ České Budějovice bylo postoupeno ke kázeňskému projednání řediteli celní správy protiprávní jednání příslušníka celní správy, který odepřel rozkaz nadřízeného směřující k orientační dechové zkoušce ke zjištění, zda požil alkohol a odběr krve na zjištění alkoholu v krvi (spisová značka KZN 590/2012). V pěti případech pak byli trestně stíháni vojáci v obvodu OSZ Tábor pro naplnění skutkové podstaty trestného činu neuposlechnutí rozkazu.⁴⁶

45 Beck-online.cz

46 KZN 590/2012

14. TRESTY A JEJICH UKLÁDÁNÍ

Trest by měl v dnešní moderní době plnit čtyři základní funkce a to výchovnou, preventivní, ochrannou a restaurativní. Výchovná funkce má přispět k nápravě potrestaného, preventivní funkce by měla odradit či odstrašit jiné od podobného jednání, ochranná funkce spočívá v ochraně společnosti před pachatelem a konečně restaurativní funkce obnovit spravedlnost, která byla trestným činem narušena.

Ukládání a navrhování trestů obžalovaným respektive odsouzeným policistům a příslušníkům bezpečnostních sborů má rovněž svá specifika stejně jako celá tato agenda. Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009) v Oddíle 4 nazvaném Druhy trestů a výjimečný trest taxativně stanoví druhy trest, jaké lze soudy uložit a tedy i ze strany státního zastupitelství navrhopvat. Konkrétně se jedná o § 52 odst. 1 trestního zákoníku.

Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty:

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz držení a chovu zvířat,
- i) zákaz pobytu,
- j) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- k) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- l) ztrátu vojenské hodnosti,
- m) vyhoštění.⁴⁷

Na tomto místě je vhodné poznamenat, že aktuální trend v ukládání trestů doporučený ze strany ministerstva spravedlnosti, je ukládání trestů nespojených s odnětím svobody. Jedná se o snahu odlehčit přeplněným věznicím. Ty jsou

⁴⁷ § 52 odst. 1 Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

přeplněné a nutno konstatovat, že Česká republika, aktuálně v tomto směru patří mezi nejhorší v Evropě. V rámci výroční zprávy Rady Evropy figuruje na nelichotivém šestém místě při hodnocení toho počtu vězňů na 100 000 obyvatel za takovými státy jako Rusko, Gruzie, Ázerbájdžán, Moldávie a Litva. Nabízí se tak řešení neplnit věznice, když můžeme v uvozovkách plnit státní kasu. Příjem peněžitých trestů se oproti pěti letům předchozím zdvojnásobil, když roční úhrn byl asi 150.000.000 Kč, přičemž v předchozím roce dosáhl výše kolem 300.000.000 Kč. Takový trend je možné vysledovat i v západoevropských státech, například ve Spolkové republice Německo, kde podíl peněžitých trestů je velmi vysoký zde odchází od soudu s peněžitým trestem 4 z 5 odsouzených. Nejčastěji soudy ukládají platby mezi 10 a 20.000 Kč. Peněžité tresty většinou padají za ohrožení pod vlivem návykové látky a maření výkonu úředního rozhodnutí, tedy zjednodušeně vlastně za trestné činy v dopravě, jízdu v opilosti nebo bez řidičáku. Z výše uvedeného je vidět, jak podíl peněžitých trestů začal od roku 2017 výrazně stoupat. Zlom nastal právě v době, kdy se Nejvyšší soud a Nejvyšší státní zastupitelství rozhodly o peněžitých trestech mluvit na seminářích se soudci i státními zástupci. Pro úplnost nutno poznamenat, že i tzv. odklony v trestním řízení jsou preferovaným způsobem k vyřizování trestních věcí.⁴⁸

Zde je nutno uvést, že u policistů, vojáků a příslušníků bezpečnostních sborů, pokud se jedná o tresty za úmyslné trestné činy, není zcela namístě vždy ukládat, i když to zákon připouští, tresty peněžité. Nelze totiž bez dalšího odhlédnout od skutečnosti, že policista odsouzený za úmyslný trestný čin ztrácí automaticky práci, tedy svůj zdroj příjmů a tedy i obživy, ale i nárok na případné odchodné ale hlavně na výsluhu. To je podle mého názoru takový trest, sám o sobě, že ukládání peněžitého trestu u takových osob by bylo mnohdy nepřiměřeně přísné. Je namístě si uvědomit, že jen, tím, že policista přijde o výsluhový příspěvek, který je, podotýkám, pravidelně valorizován přichází mnohdy o nárok na statisícové i milionové částky. Novelou č. 333/2020 Sb. byla do trestního řádu vložena mimo jiné i povinnost týkající se dokazování, tedy to, že v trestním stíhání je v nezbytném rozsahu dokazovat zejména podstatné okolnosti k posouzení osobních, rodinných, majetkových a jiných poměrů obviněného,.....a tak by se orgány činné v trestním řízení měly zaměřit i na

48 zdroj:<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11129264015-tyden-v-justici/320281381900209>
Rozhovor moderátorky ČT s náměstkem NSZ Brno Mgr. Pavlem Pukovcem z 11. 2. 2020

naznačený aspekt, při ukládání peněžitého trestu, či trestu jiného spojeného s majetkovou újmou obviněného.

Vcelku nejednotná praxe je i v případě ukládání trestu zákazu činnosti uvedeného ve výčtu přípustných trestů v § 52 odst. 1 pod písmenem g) trestního zákoníku a to v souvislosti s odsouzením policisty za jeden z nejčastěji jimi páchaný trestný čin a sice trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 trestního zákoníku, častokrát páchaný v jednočinném souběhu trestným činem přijetí úplatku podle § 331 trestního zákoníku. Trest zákazu činnosti je upraven v § 73 trestního zákoníku následovně:

- (1) Soud může uložit trest zákazu činnosti na jeden rok až deset let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností.
- (2) Trest zákazu činnosti jako trest samostatný může soud uložit pouze v případě, že trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin dovoluje a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.
- (3) Trest zákazu činnosti spočívá v tom, že se odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.

Tím, že je policista odsouzen za úmyslný trestný čin, automaticky pozbývá onoho předpokladu bezúhonnosti předpokládaného zákonem č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů konkrétně v § 13 respektive § 14 tohoto zákona, bez kterého nemůže vzniknout, či trvat služební poměr. Z dikce § 14 je pak zřejmé, že bezúhonnosti po odsouzení může policista v tomto směru nabýt opětovně až po uplynutí 5 let respektive 10-15 let od právní moci rozhodnutí o zastavení trestního stíhání na základě schválení narovnání, či odsuzujícího rozsudku. Horní hranice trestu zákazu činnosti je zákonem stanovena na 10 let.

Zákon č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů upravuje právní poměry fyzických osob, které v bezpečnostním sboru vykonávají službu, jejich odměňování, řízení ve věcech služebního poměru a organizační věci služby. Bezpečnostním sborem se rozumí Policie České

republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace. Z toho je zřejmé, že není nutné ukládat a navrhopvat trest zákazu činnosti policistům uznaným soudem vinným pro trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 trestního zákoníku, když tento účel plní samotná ztráta bezúhonnosti tedy dikce zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, kdy policista nemůže vykonávat pro společnost rizikové funkce, kterými jsou právě ty v něm uvedené, tedy ty na které se zákon vztahuje. Obdobné požadavky pak obsahují i ustanovení dalších zákonů např. § 25 odst. 1 písm. d) zákona č. 234/2014 Sb. o státní službě ze dne 1. října 2014, § 17 odst. 4 zákona č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství a § 4 a § 4a zákona č. 553/1991 Sb. o obecní policii (u případů zastavení trestního stíhání u úmyslných trestných činů v případě narovnání lhůta zkrácená na 2 roky, jinak bezúhonnost koncipovaná jak v zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů).⁴⁹

Mám-li tento problém shrnout, není tedy v předpokládaných případech chybou navrhopvat a ukládat mimo jiné trest zákazu činnosti, ale není to bezpodmínečně nutné. Absence tohoto trestu v rozsudku soudu, by například neměla být samostatným důvodem pro odvolání se do něj.

Policistům nelze soudem uložit trest ztráty vojenské hodnosti.

Trest ztráty vojenské hodnosti se stejně jako trest ztráty čestných titulů a vyznamenání (ztrátu čestných titulů a vyznamenání lze uložit všem občanům, pokud jim byly uděleny), řadí mezi vedlejší tresty, které nikdy nelze uložit samostatně, ale pouze vedle jiného druhu trestu, zde u nepodmíněného trestu odnětí svobody v délce nejméně dvou let, a to za současného splnění čtyř podmínek:

a) trest je možné uložit pouze za jakýkoli, a nikoli jen vojenský, trestný čin spáchaný úmyslně a to vzhledem k zákonné podmínce zvlášť zavrženíhodné pohnutky zpravidla v přímém úmyslu,

⁴⁹ Zákon č. 361/2003 Sb a § 25 odst. 1 písm. d) zákona č. 234/2014 Sb.

b) trestný čin je spáchán ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky [viz obdobně výklad k přitěžující okolnosti podle § 42 písm. b)], která pro svou závažnost a povahu vylučuje, aby pachatel byl pro nedostatek morálních a odborných předpokladů nadále nositelem vojenské hodnosti,

c) pachateli je odsuzujícím rozsudkem ukládán trest ztráty vojenské hodnosti vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody ve výměře stanovené nejméně na dva roky,

d) pachatelem, jemuž lze tento trest uložit, je výhradně příslušník ozbrojených sil (voják). Oproti předchozí právní úpravě v § 47 a § 48 trestního zákona jím není příslušník bezpečnostních sborů, kterým se podle § 1 odst. 1 zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, rozumí Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky, Celní správy České republiky, Vězeňské služby České republiky, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace, jenž je v okamžiku rozhodování soudů stále nositelem vojenské hodnosti.⁵⁰

Závěrem této kapitoly je vhodné uvést, že nejčastěji ukládaným trestem v této diplomové práci sledovaným osobám je trest odnětí svobody, stejně jako u ostatních občanů. Vzhledem k tomu, že se jedná z povahy jejich zaměstnání o bezúhonné občany, jsou jim soudy ukládány většinou tresty podmíněné. V pořadí druhým trestem podle četnosti ukládání jsou tresty peněžité, následovány trestem zákazu činnosti.

15. ZKOUŠKA SPOLEHLIVOSTI JAKO NÁSTROJ PREVENCE A ODHALOVÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI V OZBROJENÝCH BEZPEČNOSTNÍCH SBORECH

Zkouška spolehlivosti je nástrojem prevence, tedy předcházení trestné činnosti a odhalování trestné činnosti či jiného protiprávního jednání méně společensky škodlivého v bezpečnostních sborech. Zkouška spolehlivosti je upravena v § 41 zákona č. 341/2011 Sb. Zkoušku spolehlivosti provádějí příslušníci specializovaného pracoviště GIBS tzv. „inspektoři“ u příslušníků a

⁵⁰ § 1 odst. 1 zák. č. 361/2003 Sb.

zaměstnanců PČR, VS ČR, CS ČR a GIBS. Na základě žádosti příslušníka inspekce může zkoušku spolehlivosti provést se svým souhlasem i jiná osoba. Osoba provádějící zkoušku spolehlivosti je oprávněna sdělovat nepravdivé údaje, což je v praxi nezbytné pro účinné provádění zkoušek spolehlivosti.

V souladu s obecnými právními zásadami nesmí jednání osoby, která zkoušku provádí, vyvolat úmysl osoby spáchat protiprávní jednání a nesmí jím být ovlivněny přitěžující okolnosti. Provokace je tedy jednoznačně nepřipustná. V tomto směru představuje dostatečné vodítko pro praxi ustálená judikatura evropského soudu pro lidská práva například (rozsudek Teixeira de Castro a další proti Portugalsku ze dne 9. 6. 1998), který sice nevylučuje zásah policejního orgánu do jednání pachatelů trestných činů, avšak stanoví, že tento vstup policie musí mít takový charakter, aby pachatele nepodněcoval k realizaci toho, co sám nemá v úmyslu konat.⁵¹ Na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva navazuje i judikatura soudů České republiky. Ústavní soud České republiky, který uvedl, že nepřipustným postupem jsou, stává-li se jednání policie součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestné jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání apod.). Nepřipustný je proto takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání. Je patrné, že Ústavní soud obecně nevylučuje zásah policie do jednání pachatele trestného činu, klade však důraz na to, aby policie nepostupovala z vlastní iniciativy a sama jednání pachatele nepodněcovala nebo nevytvářela podmínky pro naplnění určitých znaků skutkové podstaty trestného činu, které by pachatel bez jejího přispění nenaplnil (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/1999).⁵² Významné je v tomto směru i rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2014, č. 51/2014 Sb. rozh. tr., je za policejní provokaci považována „aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení

51 rozsudek Teixeira de Castro a další proti Portugalsku ze dne 9. 6. 1998

52 zdroj: server epravo.cz článek Zkouška spolehlivosti ze 4. 12. 2013) zdroj: Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 6. 1998 T ve věci Teixeira de Castro proti Portugalsku, stížnost č. 25829/94, Sbírnka rozsudků a rozhodnutí 1998-IV

úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla.“⁵³

I za tím účelem je stanovena obligatorně povinnost kromě standardního úředního záznamu dokumentovat průběh zkoušky obrazovým a zvukovým záznamem. Jedná se o navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit v rámci výkonu služby nebo zaměstnání. Účelem této zkoušky je předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů. Ustanovení o zkoušce spolehlivosti výslovně zakazuje zkouškou spolehlivosti bezprostředně ohrozit nebo poškodit život nebo zdraví osob, jejich majetku anebo omezit svobody osob. Zároveň musí být zachována lidská důstojnost. Zkouška spolehlivosti je významným preventivním prvkem pro předcházení protiprávního jednání příslušníků a zaměstnanců určených bezpečnostních sborů a je orientována zejména ve vztahu k boji s korupcí.

Pro představu, v roce 2019 bylo zaevidováno celkem 27 žádostí o provedení zkoušky spolehlivosti, přičemž dokončeno a zadokumentováno bylo 13 těchto zkoušek. Ve 4 případech nebyly zkoušky provedeny z důvodu personálních změn zkoušených osob. V rámci žádné zkoušky spolehlivosti nebylo zjištěno protiprávní jednání. Značný problém při provádění zkoušky spolehlivosti nadále činí nečinnost zkoušených osob, které velmi často nijak nereagují na aktuální podněty v rámci ní. Zkoušky je proto nutné provádět opakovaně. Rovněž tak jsou zkoušeným osobám ve značné míře již známy základní scénáře provádění zkoušek spolehlivosti, což má značný preventivní efekt při jednání zkoušených osob. GIBS má dle ust. § 41 odst. 9 zákona o GIBS stanovenou povinnost předat jednou za půl roku příslušnému bezpečnostnímu sboru jména osob, vůči kterým byla zkouška provedena, a které se při ní protiprávního jednání nedopustily.

Z hlediska procesnosti v trestním řízení materiály pořízené při zkoušce spolehlivosti je možno za určitých okolností použít jako důkazu a to s ohledem na znění § 89 odst. 2 trestního řádu. K otázce přípustnosti takto získaných důkazů v trestním řízení se vyslovuje trestní kolegium Nejvyššího soudu sp zn. Tpjn 301/2014, č. 51/2014 Sb. rozh. tr., ve svém stanovisku následovně: „Pokud při provádění zkoušky spolehlivosti nedojde ze strany příslušníka inspekce či jiné

⁵³ rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2014, č. 51/2014 Sb. rozh. tr.

osoby provádějící takovou zkoušku k nepřipustnému ovlivnění jednání zkoušené osoby způsobem zakládajícím policejní provokaci, pak jsou zkouška spolehlivosti provedená v souladu s § 41 zák. č. 341/2011 Sb. a důkazy v souvislosti s ní získané (zejména obrazový a zvukový záznam dokumentující průběh zkoušky spolehlivosti a inspekci pořázený úřední záznam) využitelné také v trestním řízení.⁵⁴

Nejvyšší soud tak navázal na své dřívější rozhodnutí, v němž konstatuje, že „jestliže je obviněný k činu, jenž mu je kladen za vinu, vyprovokován v rámci zkoušky spolehlivosti, jde o vybočení z přesně vymezených hranic, v jejichž rámci má probíhat zákonný a zároveň spravedlivý proces (zaručený čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) vytyčený pravidly stanovenými v trestním řádu, neboť se jednalo o čin iniciovaný policií, a tedy provokaci. V takovém případě nemůže zkouška spolehlivosti, resp. její výsledek v podobě obrazového a zvukového záznamu či úřední záznam o ní sepsaný sloužit jako důkaz ve smyslu § 89 odst. 2 TŘ, pokud se toto řízení vede pro skutek, který byl předmětem zkoušky spolehlivosti.“⁵⁵

Jednání zkoušené osoby však může být také důvodem a podkladem pro zahájení úkonů trestního řízení. Výsledek zkoušky může být například rovněž důvodem pro zahájení disciplinárního řízení a figurovat v něm jako důkaz.

Nutno ještě podotknout, že zkouška spolehlivosti, respektive její realizace není pro pověřenou osobu okolností vylučující protiprávnost ve smyslu trestního zákoníku. Osoba provádějící má však vyňata z odpovědnosti za přestupek a jiný správní delikt, ale jen za předpokladu, že je to nezbytné pro provedení zkoušky.

16. ÚVAHY DE LEGE LATA A DE LEGE FERENDA

Základní otázkou je, protože policista se nestává policistou od samotného narození, od kterého okamžiku je GIBS příslušná k prověřování či vyšetřování trestného činu spáchaného policistou. V praxi je jednoznačný výklad, že trestné činnosti se pachatel musí dopustit v době, kdy je policistou tedy dnem vzniku

⁵⁴ Rozhodnutí nejvyššího soudu sp zn. Tpjn 301/2014, č. 51/2014 Sb. rozh. tr.
⁵⁵ § 89 odst. 2 Zákona č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

služebního poměru. Pokud se jedná o občanského zaměstnance, tak v době trvání zaměstnaneckého poměru k PČR, viz odůvodnění rozsudek Nejvyššího soudu ČR 3 Tz 28/2013 z 17. července 2013, ze kterého je mimo jiné jednoznačně zřejmé, že jak policejní orgán, tak státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Teplicích navíc (jednalo se prioritně o rozhodování o stížnosti ohledně nutné obhajoby) nereagovali na skutečnost, že obviněná M. K. v době spáchání trestné činnosti byla zaměstnancem České republiky, zařazeným k výkonu práce v Policii České republiky u Policie ČR - Krajského ředitelství policie Ú. k., územního odboru T. (viz protokol o výsledku obviněné ze dne 13. 9. 2012). Jak vyplývá z ustanovení § 158 odst. 12 trestního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2012, je-li při prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, zjištěno, že příslušnou k řízení je Generální inspekce bezpečnostních sborů, policejní orgán ji o předmětu šetření neprodleně vyrozumí a věc jí předá. Podle § 161 odst. 3 tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2012, vyšetřování o trestných činech spáchaných zaměstnanci České republiky zařazenými k výkonu práce v Policii České republiky koná Generální inspekce bezpečnostních sborů. Podle § 161 odst. 5 písm. a) trestního řádu za splnění podmínek uvedených v § 20 odst. 1 trestního řádu koná Generální inspekce bezpečnostních sborů vyšetřování podle odstavce 3 i proti těm spoluobviněným, kteří nejsou příslušníky Policie České republiky, příslušníky Vězeňské služby České republiky anebo celníky nebo zaměstnanci České republiky, zařazenými k výkonu práce v Policii České republiky, Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky. V daném případě tak měla být věc předložena Generální inspekci bezpečnostních sborů, která také měla vést vyšetřování. Vyšetřování tak bylo vedeno věcně nepříslušným policejním orgánem. Také toto pochybení policejního orgánu měl dozorující státní zástupce při pečlivém studiu spisu zjistit a na ně reagovat.⁵⁶

Vzhledem k výše popsáným skutečnostem Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že pravomocným usnesením státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Teplicích ze dne 1. 8. 2012, sp. zn. 1 ZT 297/2012, byl porušen zákon v ustanoveních § 147 odst. 1 a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení předcházejícím v ustanoveních § 36 odst. 3 a § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. v neprospěch obviněných J. K. a M. K.

⁵⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ČR 3 Tz 28/2013 z 17. července 2013 a § 161 odst. 3 Zákona č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

Nejvyšší soud poté podle § 269 odst. 2 trestního řádu napadené usnesení i jemu předcházející usnesení policejního orgánu Policie České republiky ze dne 11. 7. 2012, sp. zn. KRPU-12499-54/TČ-2011-040071-NI, zrušil, včetně všech dalších rozhodnutí na zrušená usnesení obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a věc podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Policejnímu orgánu Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Ú. k., Územního odboru, SKPV, 1. oddělení KŘPU, Ú. n. L., aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. To jinými slovy znamená, že policejní orgán v souladu s ustanovením § 161 odst. 3 trestního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2012 věc předá Generální inspekci bezpečnostních sborů, která je oprávněná vést v dané trestní věci vyšetřování.⁵⁷

Je tedy jasné, že oním rozhodným momentem zakládajícím věcnou příslušnost policejního orgánu, v našem případě GIBS je vznik pracovního poměru, který počíná dnem stanoveným v pracovní smlouvě a u policistů dnem vzniku služebního poměru. Služební poměr se zakládá rozhodnutím služebního funkcionáře příslušného bezpečnostního sboru. Rozhodnutí o přijetí do služebního poměru obsahuje mimo jiné, výrok o dni vzniku služebního poměru (viz § 17 Vznik služebního poměru zákona č. 361/2003 Sb.). Není přitom rozhodné, zda je policista ve služebním poměru na dobu určitou, nebo služebním poměru na dobu neurčitou. Vliv na posouzení věcné příslušnosti nemá ani to či se nachází v 6 měsíční zkušební době či tato již pominula.

Na postavení příslušníka bezpečnostního sboru nemá v tomto směru ani vliv, je-li momentálně zařazen do zálohy ve smyslu § 28 zákona č. 361/2003 Sb. Druhy záloh jsou zmíněným zákonem pojmenovány následovně. Příslušník, který nemůže vykonávat službu na služebním místě, musí být odvolán z dosavadního služebního místa a zařazen do zálohy a) činné, b) pro studující, c) zvláštní, d) pro přechodně nezařazené, nebo e) neplacené, neboť tím nezaniká jeho služební poměr, a dotyčná osoba tak nepřestává být příslušníkem bezpečnostního sboru, pouze není zařazena na příslušné služební místo. Spáchá-li tedy trestný čin příslušník ozbrojeného bezpečnostního sboru zařazený do zálohy trestný čin, je jako policejní orgán v trestním řízení proti němu věcně příslušná Generální inspekce bezpečnostních sborů.

⁵⁷ § 269 odst. 2 Zákona č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zaměstnancem ČR zařazeným k výkonu práce k ozbrojenému bezpečnostnímu sboru je osoba, která je v pracovním poměru k ČR dle zákoníku práce a která je pro výkon práce zařazena k plnění pracovních úkolů právě k danému ozbrojenému bezpečnostnímu sboru. Zpravidla se jedná o zaměstnance na administrativních (např. asistent či asistentka, recepční), technických (např. správce počítačové sítě) či pomocných (např. uklízečka) pozicích. Režim práv a povinností těchto "civilních" zaměstnanců je různý. Nejširší okruh práv a povinností nad rámec zákoníku práce vyplývajících přímo ze zvláštního zákona mají "civilní" zaměstnanci Policie ČR, kterým zákon o Policii klade celou řadu stejných či obdobných povinností jako policistům. Například § 10 odst. 3 citovaného zákona ukládá "civilnímu" zaměstnanci přijmout v pracovní době vhodné opatření k odstranění bezprostředně hrozícího nebezpečí, k němuž je jinak příslušný jiný orgán veřejné správy, hrozí-li nebezpečí z prodlení, dle § 112 odst. 1 citovaného zákona smí "civilní" zaměstnanec provádět zjišťování tělesných znaků a měření těla. Z tohoto důvodu je také věcná působnost Generální inspekce bezpečnostních sborů založena u všech trestných činů "civilního" zaměstnance Policie ČR, nikoli jenom u těch, jichž se dopustil v souvislosti s výkonem svých pracovních povinností.⁵⁸

Na tomto místě je možno si položit dvě otázky.

Je vhodné, respektive účelné a efektivní, aby se trestnou činností obecného charakteru, například výtržnictvím podle § 358 trestního zákoníku spáchaným uklízečkou zaměstnanou u krajského ředitelství policie na územním odboru zabýval tak specializovaný orgán jakým je GIBS?

Další otázkou, které by měla být věnována dostatečná pozornost, je zda by neměla být GIBS věcně příslušná i k prověřování a vyšetřování trestné činnosti policisty a občanského pracovníka PČR pro trestnou činnost, které se dotýčný dopustil v době před vznikem služebního poměru nebo pracovního poměru a tato vyšla najevo následně, poté co dotýčný vstoupil do řad policistů, či pracovníků PČR?

⁵⁸ § 10 odst. 3 zákona o policii

K první otázce, po úvahách musím konstatovat, že pokud se jedná o neodborné pracovníky, či pracovníky jejichž pracovní činnost přímo nesouvisí s prací policistů, nevidím důvod, aby se jejich trestnou činností zabýval, resp. vedl vyšetřování tak specializovaný policejní orgán, jakým je GIBS. Nedovedu si totiž představit, jak by policejní vyšetřování mohla ovlivnit osoba, která sice pracuje v prostorách policie a pro policii, ale aniž bych chtěl snižovat, například v našem případě jistě záslužnou práci uklízeček, avšak v takovém postavení ve kterém nemůže mít na práci prověřujícího nebo vyšetřujícího policisty žádný vliv. Takový vliv si dovedu představit například u zapisovatelky nebo sekretářky. Jejich činnost bezprostředně souvisí s prací policie, když mnohdy přicházejí do styku se spisovou dokumentací, jsou s policisty v úzkém pracovním kontaktu a mohly by tak reálně zneužít kontaktů nebo sami například ovlivnit co bude zařazeno do spisového materiálu. Zvláště zřetelné je to u nedbalostních trestných činů, například u dopravních nehod. Zde v první a rozhodné fázi prověřování či vyšetřování jsou na místě činu tedy dopravní nehody příslušníci PČR dopravní služby. Podle mého názoru se jedná v těchto případech o zbytečné plýtvání odbornými silami.

Ke druhé otázce, zde musím publikovat svůj názor, že do pravomoci GIBS by měly patřit i případy, kde se policista či občanský zaměstnanec policie dopustili trestného činu ještě v době, než vznikl jejich služební nebo pracovní poměr a jeho spáchání vyšlo najevo až v době jejich práce u policie. Základem vzniku jak předchozí Inspekce ministra vnitra a následně GIBS je myšlenka, aby policie nešetřila nebo vyšetřovala policie a vše bylo v rukách nezávislého orgánu. A nastíněná situace není podle mého názoru v ničem jiná, než situace, kdy se trestného činu dopustí pachatel policista nebo zaměstnanec policie. Možnosti ovlivnění jsou naprosto stejné.

Další krátkou úvahou, nad kterou bych se zde chtěl zamyslet, je to zda u GIBS by měly být zřízeny speciální složky například a zejména složka adekvátní dopravní službě PČR nebo by trestná činnost v dopravě měla být vyňata z pravomoci GIBS.

Právě u této trestné činnosti se na prvotních úkonech podílejí policisté a dochází tak k nežádoucí situaci, kdy policisté vyšetřují policisty. GIBS by tak

měla disponovat svou dopravní službou, aby se tak nevytvářely podmínky pro případné nežádoucí projevy tzv. " falešné koleuality" mezi policisty spočívající ve stranění policistovy především jako viníkovy nehody.

Trestná činnost v dopravě se ale neřadí mezi závažnou trestnou činnost, jedná se z valné většiny o nedbalostní jednání. Přikláním se tak k variantě odebrat tuto agendu z pravomoci GIBS.

V praxi se poměrně často vyskytují případy a to zejména právě v případě dopravních nehod, kdy policista, ale ve většině případů spíše občanský zaměstnanec nesplní svou oznamovací povinnost a nesdělí veliteli či nadřízenému, potažmo orgánu činnému v trestním řízení, že je trestně stíhán. Stává se tak z nedbalosti u dopravních nehod. Záměrně pak po spáchání úmyslných trestných činů, kde jsou pachatelé vedeni především obavou postavení mimo službu.

V obou nastíněných případech se pak snadno může stát, že počáteční úkony trestního řízení mohou být neprocesní, protože byly provedeny věcně nepřislušným orgánem. Nepřislušným je pak logicky i dozorový státní zástupce. Tuto procesní vadu pak musí napravit orgány přípravného řízení nebo soud, před který je přenesena tíha důkazního řízení, což si vyžaduje větší pracnost a mnohdy i vyšší ekonomické náklady.

Další zajímavou otázkou, která stojí za úvahu je, zda to, že trestnou činnost spáchal pachatel policista je možno brát v trestním řízení za jemu přitěžující okolnost. V § 42 trestního zákoníku zákonodárce demonstrativně vyjmenovává pod písmeny a) až p) přitěžující okolnosti. V tomto směru podle mého názoru stojí za povšimnutí dvě demonstrativně zákonodárcem vyjmenované přitěžující okolnosti a to ty uvedené pod písmenem e) trestným činem porušil zvláštní povinnost a f) ke spáchání trestného činu zneužil svého zaměstnání, postavení nebo funkce.

V praxi je nutno zřejmě rozlišovat dva základní typy případů. Pro modelové případy poslouží jako subjekt například pachatel policista.

První případ, že policista se dopouští trestné činnosti v době pracovního volna a například na dovolené odcizí kolo v zůstatkové hodnotě 10 000,- Kč jiné osobě.

Druhý případ, že policista je ve službě a v rámci hlídkové služby odcizí kolo v zůstatkové hodnotě 10 000,- Kč jiné osobě.

Ve smyslu zákona o Policii České republiky č. 273/2008 Sb. § 2 policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu. V § 4 tohoto zákona je stanoveno, že úkoly policie vykonávají příslušníci policie a zaměstnanci zařazení v policii. Nelze opominout i § 10 nazvaný „Iniciativa“. Ten ukládá povinnost policistům i zaměstnancům policie v případě ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti, jehož odstranění spadá do úkolů policie, policistům ve službě nebo zaměstnancům policie v pracovní době povinnost provést úkon v rámci své pravomoci nebo přijmout jiné opatření, aby ohrožení nebo porušení odstranil. V § 10 odst. 2 zákona o Policii České republiky, je pak policistovi navíc uložena povinnost podle odstavce 1 i v době mimo službu, je-li bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo svoboda osob anebo majetek nebo došlo-li k útoku na tyto hodnoty.⁵⁹

Porušení zvláštní povinnosti může být zákonným znakem základní skutkové podstaty, např. v § 148 odst. 1 jde o porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené podle zákona, v § 151 jde o porušení povinnosti vyplývající z postavení a situace řidiče dopravního prostředku, který měl účast na dopravní nehodě, v § 220 jde o porušení zákonem uložené nebo smluvně převzaté povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek, v § 221 o porušení zákonem uložené nebo smluvně převzaté důležité povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek apod.

Jako zákonný znak tzv. kvalifikované skutkové podstaty se v některých ustanoveních zvláštní části trestního zákoníku uvádí porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce pachatele nebo

⁵⁹ §2 č. 273/2008 Sb. zákona o Policii České republiky

uložené mu podle zákona [např. podle § 143 odst. 2, § 147 odst. 2, § 273 odst. 2 písm. b), § 294 odst. 2 písm. a)], porušení zvlášť uložené povinnosti hájit zájmy poškozeného [např. podle § 206 odst. 4 písm. b), § 207 odst. 2 písm. a), § 209 odst. 4 písm. b), § 220 odst. 2 písm. a), § 221 odst. 2 písm. a)] apod.⁶⁰

V uvedených případech, je-li porušení zvláštní povinnosti znakem základní nebo kvalifikované skutkové podstaty spáchaného trestného činu, tedy nemůže jít zároveň o tuto přitěžující okolnost (§ 39 odst. 4).

V daných případech jsem tak přesvědčen, že pokud se dopustí trestného činu nebo přesněji v našem případě přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písmeno a) trestního zákoníku policista je to přitěžující okolnost v obou případech. Je zde totiž ve smyslu komentáře k trestnímu zákoníku Beck-online.cz ona zvláštní povinnost, která byla porušena trestným činem, vyplývající z pracovního, funkčního nebo služebního postavení pachatele. Navíc dokonce podle komentáře nemusí jít o postavení odpovědné a není nutné, aby povinnost byla výslovně stanovena v zákoně, ale může vyplývat např. ze smlouvy, což ale není náš případ.

K naplnění této přitěžující okolnosti se však vyžaduje, aby šlo o povinnost zvláštní, jež je uložena pouze určitému okruhu osob vymezenému jejich specifickým postavením nebo konkrétní situací, v níž se nachází. Svým charakterem se v případě policisty podle mého právního názoru jedná o onu zvláštní povinnost.

V obou daných případech jsem přesvědčen, že se bude jednat o přitěžující okolnost ve smyslu § 42 písm. e) trestního zákoníku. Pro úplnost nutno dodat, že přitěžující okolnost, ve smyslu § 42 písm. e) trestního zákoníku bych u civilního zaměstnance zřejmě shledal pouze v případě, že by kolo odcizil v pracovní době. V případě, kdy spáchá trestný čin policista ve službě, by se teoreticky mohlo jednat o přitěžující okolnost ve smyslu § 42 písm. f) trestního zákoníku. Pachatel by zneužil ke spáchání trestného činu svého zaměstnání, postavení nebo své funkce ve smyslu § 42 písm. f), jestliže se dopustil trestného činu přímo při jejich výkonu, v souvislosti s tímto výkonem nebo mu toto zaměstnání, postavení nebo funkce alespoň poskytly příležitost nebo usnadnily spáchání trestného činu.

60 č. 273/2008 Sb. zákona o Policii České republiky

Nesmělo by se ale jednat o spáchání trestného činu krádeže v souběhu s trestným činem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 trestního zákoníku, kde znakem skutkové podstaty je speciální subjekt úřední osoba a výkon její pravomoci. Nemohlo by jít tak o případ, kdy by policista odcizil kolo při domovní prohlídce, ale musel by kolo odcizit například v parku v uniformě spoléhajíc, že ta ho ochrání před případným přistižením majitelem.

Dalším ustanovením, které stojí za povšimnutí, je ustanovení § 328 trestního řádu, které se týká možného odkladu a přerušení výkonu trestu a upuštění od jeho výkonu u vojáků. Zní následovně:

§ 328

Odklad a přerušení výkonu trestu a upuštění od jeho výkonu u vojáků

- (1) Předseda senátu odloží nebo přeruší výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího šest měsíců, je-li odsouzený povolán k výkonu základní vojenské služby.
- (2) Jestliže odsouzený ve výkonu této služby nespáchal žádný trestný čin a konal řádně vojenskou službu, upustí soud od výkonu trestu nebo jeho zbytku; jinak rozhodne, že se trest nebo jeho zbytek vykoná. Bylo-li upuštěno od výkonu trestu nebo jeho zbytku, pokládá se trest za vykonaný dnem, kdy byl jeho výkon odložen nebo přerušen.
- (3) Proti rozhodnutí podle odstavce 2 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.⁶¹

Ze samotné dikce tohoto ustanovení je zřejmé, že se tato alternativa k výkonu trestu se vztahuje na vojáky základní vojenské služby. Vzhledem k tomu, že vojáci vykonávající základní vojenskou službu byli dnem 22. prosince 2004 propuštěni (§ 39 odst. 1 zákona č. 585/2004 Sb., branný zákon) a noví branci nejsou k výkonu vojenské základní služby povoláváni, je v současné době uvedené ustanovení prakticky neaplikovatelné. „Nejnovější,, judikatura k této problematice je v komentáři z roku 1981. Vzhledem k tomu, že po roce 2004 došlo celkem k více jak sedmdesáti novelám trestního řádu, kladu si otázku, proč toto ustanovení nebylo dosud zákonodárcem zrušeno. Potvrzuje to mé

61 §328 Zákona č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

přesvědčení, že od zániku Vojenské prokuratury ČR není vojenské problematice v trestním řízení věnována dostatečná pozornost.

17. Závěr

V této diplomové práci jsem se snažil přiblížit problematiku ozbrojených složek České republiky. Nezaměřil jsem se pouze na vysvětlení, co jsou to ony ozbrojené složky a jejich kontrolní orgány s jejich působností a procesním postavením, ale v mé práci jsem se také zabýval přehledem trestné činnosti, která je páchána těmito složkami a tresty, které jsou jim ukládány.

Hned ve čtvrté kapitole upozorňuji na dva trestné činy, kterých se může dopustit jen speciální subjekt voják nebo příslušník bezpečnostních sborů. Dále pak popisují další specifické trestné činy.

V šesté kapitole jsem rozebíral orgány činné v trestním řízení a poukazuji na problematiku specializace. Policejní orgány mají specializace jednotlivých institucí. Pokud se jde o dozor, je zde specializace na úrovni personální. Na trestnou činnost tohoto druhu jsou vyčleněni specialisté např. u okresních státních zastupitelství specialisté na trestnou činnost vojáků a u krajských státních zastupitelství na trestnou činnost příslušníků PČR a bezpečnostních sborů. U soudního aparátu zde není nikdo, kdo by se specializoval na tuto trestnou činnost. Dle mého názoru by také u soudců měli být odborníci, co se budou zabývat převážně touto činností. Předcházelo by se tak chybám a zrychlilo celé řízení.

Dalším tématem, které zde chci v závěru zmínit je institut polního státního zastupitelství. Zákon o státním zastupitelství č. 283/1993 Sb. stanoví, že v době branné pohotovosti státu působí vyšší a nižší polní státní zastupitelství. Problém vidím v tom, že není blíže určena jejich působnost, strukturu a vztah k jiným státním zastupitelstvím. Komentáře zákona o státním zastupitelství se o něm také ani v náznaku nezmiňují. Jsem proto přesvědčen, že aktuální právní stav je nedostačující pro působnost i správu polních státních zastupitelství. Je zřejmé, že jednoznačně chybí úprava prováděcími předpisy.

Ve zkoušce spolehlivosti, kterou se zabývám v kapitole 15. Vidím největší problém v tom, že zkoušeným osobám jsou ve značné míře již známy základní scénáře provádění zkoušek spolehlivosti, což má značný preventivní efekt při

jednání zkoušených osob. Dalším problémem je nečinnost zkoušených osob. Scénáře provádění zkoušek spolehlivosti by se měli pravidelně obměňovat. Zkoušené osoby by měli být motivováni, aby činili určité kroky, ať již pozitivní, či negativní, což by vedlo k bezúhonnosti a kvalitě příslušníků ozbrojených složek České republiky.

Jako poslední v úvahách *de lege lata* a *de lege ferenda* rozebírám určitá ustanovení, jako například ustanovení trestního řádu § 328, které dopodrobna rozebírám a navrhuji jisté změny.

18. Resumé

This diploma thesis deals with the armed security forces of the Czech republic and their criminal activities.

It describes here who everything is one of the armed forces of the Czech republic and what are the bodies active in criminal proceedings. I deal especially with the General Inspectorate of Security Forces. What is its composition and powers and also to the prosecutor's office and field prosecutor's office. In the next part, I analyze the criminal activity of the security forces, which I document for the sake of clarity of the tables, and I also focus on selected crimes committed by the security forces of the Czech republic and their subsequent punishment.

LITERATURA A PRAMENY

1. konzultant: JUDr. Marcel Faktor KSZ ČB – specializace Trestná činnost bezpečnostních sborů.
2. konzultant plk. Mgr. Petr Nídl - vedoucí expozitury GIBS ČB.
3. František Púry - Právníký slovník, 3. vydání, 2009
4. článek na internetovém serveru Česká justice.cz z 15. 9. 2020
5. Prokuratura a její vývoj na našem území publikovaný dne 7. 9. 2016 na serveru epravo.cz autora JUDr. Ing. Martina Adamce z Advokátní kanceláře Gřivna & Šmerda, s.r.o.
6. Vojenské rozhledy czech military review ročník 2009 článek: Vojenská justice v ČR., Autor: Doc. JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D.)
7. server epravo.cz článek Zkouška spolehlivosti ze 4. 12. 2013).

8. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 6. 1998 T ve věci Teixeira de Castro proti Portugalsku, stížnost č. 25829/94, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-IV
9. komentář Beck-online.cz
10. <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11129264015-tyden-v-justici/320281381900209> - Rozhovor moderátorky ČT s náměstkem NSZ Brno Mgr. Pavlem Pukovcem z 11. 2. 2020).
11. webové stránky Generální inspekce bezpečnostních sborů
12. počítačového systému státního zastupitelství ISYZ
13. webové stránky justice.cz
14. webové stránky www.czso.cz
15. webové stránky www.zakonyprolidi.cz
16. webové stránky PČR
17. webové stránky Vojenské policie a Ministerstva obrany ČR

ZKRATKY:

BS- bezpečnostní služba

BIS- Bezpečnostní informační služba

CS- celní služba

ČA- Česká armáda

ČR- Česká republika

ČSR- ČESKO Slovenská republika

ČT- Česká televize

GIBS- Generální inspekce bezpečnostních sborů

IMV- Inspekce ministerstva vnitra

ISBN- International Standard Book Number, mezinárodní standardní číslo knihy

ISYZ- informační systém pro státní zastupitelství

KSZ- krajské státní zastupitelství

KZV (KZN)-krajská spisová značka

MO ČR- Ministerstvo obrany České republiky

NATO- North Atlantic Treaty Organization, Severoatlantická aliance

OO- obvodní oddělení

PČR- Policie České republiky

SSR- Slovenská socialistická republika

SZ- státní zástupce

TČ- trestná činnost

TrZ- Trestního zákona

ÚS- Ústavní soud

VS- vězeňská služba